

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Ванбрачни партнер као законски наследник у
савременим правима Европе, са посебним освртом
на право Белгије, Аустрије, Чешке Републике,
Хрватске и Енглеске
(мастер рад)**

Ментор
Проф. др Наташа Стојановић

Студент
Александра Ђорђевић
Број индекса: М 017/19-О

Ниш, 2020. године

САДРЖАЈ

УВОД.....	1
I ПОЈАМ ВАНБРАЧНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ И ИСТОРИЈАТ ЊЕНОГ ПРАВНОГ РЕГУЛИСАЊА.....	4
II ОПШТИ ПРЕГЛЕД ПОЛОЖАЈА ВАНБРАЧНОГ ПАРТНЕРА КАО ЗАКОНСКОГ НАСЛЕДНИКА У САВРЕМЕНИМ ЕВРОПСКИМ ПРАВНИМ СИСТЕМИМА.....	7
2.1. Ванбрачни партнер као законски наследник у правима земаља романског правног круга.....	7
2.2. Ванбрачни партнер као законски наследник у правима земаља германског правног круга.....	10
2.3. Ванбрачни партнер као законски наследник у правима бивших социјалистичких држава.....	13
2.4. Ванбрачни партнер као законски наследник у правима скандинавских земаља.....	17
2.5. Ванбрачни партнер као законски наследник у правима земаља бивше СФРЈ.....	20
2.6. Ванбрачни партнер као законски наследник у правима земаља англосаксонског правног круга.....	24
III ПОЛОЖАЈ ВАНБРАЧНОГ ПРТНЕРА КАО ЗАКОНСКОГ НАСЛЕДНИКА У ПРАВУ БЕЛГИЈЕ.....	28
3.1. Уопштено о ванбрачној заједници и њеним наследноправним дејствима.....	28
3.2. Законски кохабитант као законски наследник.....	30
IV ПОЛОЖАЈ ВАНБРАЧНОГ ПАРТНЕРА КАО ЗАКОНСКОГ НАСЛЕДНИКА У ПРАВУ АУСТРИЈЕ.....	33
4.1. Уопштено о ванбрачној заједници и њеним наследноправним дејствима.....	33
4.2. Регистровани партнер као законски наследник.....	35
4.3. Фактички ванбрачни партнер као законски наследник	38

V ПОЛОЖАЈ ВАНБРАЧНОГ ПАРТНЕРА КАО ЗАКОНСКОГ НАСЛЕДНИКА У ПРАВУ ЧЕШКЕ РЕПУБЛИКЕ.....	39
5.1. Уопштено о ванбрачној заједници и њеним наследноправним дејствима.....	39
5.2. Регистровани партнер као законски наследник.....	41
5.3. Фактички ванбрачни партнер као законски наследник	43
VI ПОЛОЖАЈ ВАНБРАЧНОГ ПАРТНЕРА КАО ЗАКОНСКОГ НАСЛЕДНИКА У ПРАВУ ХРВАТСКЕ.....	45
6.1. Уопштено о ванбрачној заједници и њеним наследноправним дејствима.....	45
6.2. Ванбрачни партнер као законски наследник.....	47
VII ПОЛОЖАЈ ВАНБРАЧНОГ ПАРТНЕРА КАО ЗАКОНСКОГ НАСЛЕДНИКА У ПРАВУ ЕНГЛЕСКЕ.....	49
7.1. Уопштено о ванбрачној заједници и њеним наследноправним дејствима.....	49
7.2. Регистровани партнер као законски наследник.....	52
ЗАКЉУЧАК.....	57
СПИСАК КОРИШЋЕНЕ ЛИТЕРАТУРЕ.....	63
САЖЕТАК И КЉУЧНЕ РЕЧИ.....	72
SUMMARY AND KEY WORDS.....	74
БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА.....	76

УВОД

Брак је кроз историју представљао примарну и неприкосновену форму организовања породичног живота. Савремено друштво увело је динамику у људске односе, а породични живот учинило комплекснијим. Висок ниво права и слобода које људи уживају почевши од двадесетог века, отворио је пут ка препознавању и уважавању појединих групација становништва, које су, донедавно сматране друштвено неприхватљивим, и као последица тога, нису уживале никаква законска права.

Од друге половине двадесетог века, приметна је тенденција пораста броја људи, који свој породични живот не желе да започну и базирају на начелу строге формалности, већ на начелима аутономије воље и консенсуалности. Тако је брак све више почео да уступа место ванбрачним заједницама, као неформалним облицима породичног живота, а које су временом постајале све значајнији облик партнерских веза.

Поред тога, тренд забране дикриминације по свим основима, довео је до оснаживања права људи различите сексуалне оријентације, као и до почетка континуиране борбе за све већи ниво њиховог признавања пред законом, а све то у циљу стварања света који карактеришу слобода, једнакост и толеранција. Тежња ових групација за изједначавање пред законом, усмерена је, између осталог, и на обезбеђивање једнаких могућности за заснивање и организовање породичног живота, осталих права која из тога произилазе, као и права на узајамно законско наслеђивање, које представља једно од најважнијих приватних права.

Предмет овог рада је наследноправни положај ванбрачног партнера у великом броју земаља Европе, груписаних према припадности правним породицама које се могу издвојити на европском тлу – романској, германској, породици бивших социјалистичких земаља, скандинавској, кругу земаља бивше Југославије, и англосаксонској правној породици. Поред прегледа основних обележја наследноправног положаја ванбрачног партнера у правима ових земаља, детаљније ће бити представљен положај ванбрачног

партнера као наследника у Белгији, Аустрији, Чешкој Републици, Хрватској и Енглеској, као представницама сваког од ових правних кругова.¹

Разлог одабира ове теме представља актуелност питања признања наследних права ванбрачним партнерима, препознавање правног пута нормирања ванбрачне заједнице у Европи, као и нужност упознавања са упоредноправним прописима који осликавају један тренд, којем ће се, узевши у обзир савремене друштвене околности, несумњиво у наредним годинама придружити још већи број европских земаља.

Циљ истраживања састоји се у сагледавању ванбрачне заједнице као свеprisутније појаве у друштву последњих деценија, представљању начина регулисања ванбрачних заједница за који се свака од обрађених земаља определила, као и у препознавању потребе да се, у контексту савремених друштвених околности, нормира ванбрачна заједница и њена наследноправна дејства, у правима земаља које још увек пружају отпор уврштавању чињенице ванбрачне заједнице у правно релевантне чињенице за формирање наследних редова, међу којима је и наша земља.

Нормирање ванбрачних заједница, нарочито истополних, представљено је као императив у многим документима регионалних организација чији је Србија члан, или тежи да то постане. Па тако, значај обрађене теме састоји се у сагледавању пута и начина регулисања ванбрачних заједница на тлу Европе, компаративној анализи законских прописа и уочавању одређених решења која би могла послужити као путоказ за проналажење и обликовање приступа нашег законодавца, адекватног друштвеној стварности у којој ванбрачна заједница заузима високо место у уређењу породичног живота и наследноправних односа.

Методи коришћени у овом раду су, пре свега, упоредноправни метод и правнодогматски метод, затим историјски, социолошки, статистички и аналитички метод. Применом ових метода, предмет истраживања биће сагледан са више аспеката, у циљу да

¹ Осим скандинавског правног круга, чији прописи ниједне земље неће бити предмет детаљне анализе у овом раду. Међутим, преглед легислативе скандинавских земаља има значај с аспекта правног пута нормирања ванбрачних заједница на европском тлу, будући да су је ове државе међу првима нормирале, пре свега, у форми регистрованих партнерстава истог пола. Стога ће, у делу посвећеном општем прегледу положаја ванбрачног партнера као законског наследника, бити, укратко, представљен приступ скандинавских земаља регулисању ванбрачних заједница, као и правне норме, које по питању наслеђивања ванбрачних партнера, важе данас.

се што свеобухватније прикаже наследноправни положај ванбрачних партнера у правима Европе.

Рад садржи увод, појам ванбрачне заједнице и историјат њеног регулисања, општи преглед положаја ванбрачног партнера као законског наследника у оквиру правних породица које препознајемо на тлу Европе, као и основни приказ наследноправног третмана који ванбрачни партнер ужива у свакој од држава које том правном кругу припадају. Затим, рад садржи детаљнију анализу законодавства у сфери законског наслеђивања, пет држава припадница различитих правних кругова – Белгије, Аустрије, Чешке Републике, Хрватске и Енглеске. Рад садржи и закључак у коме се, између осталог, сумирају особености наследноправног положаја ванбрачног партнера, и сличности и разлике између норми обрађених правних система, као и списак литературе коришћене за истраживање теме и писање овог рада.

I ПОЈАМ ВАНБРАЧНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ И ИСТОРИЈАТ ЊЕНОГ ПРАВНОГ РЕГУЛИСАЊА

Услед различитог нормирања ванбрачних заједница, врло је тешко дати дефиницију која би била одговарајућа за сва или већи број европских законодавстава. Најправилније би било, стога, одредити је само као заједницу живота два лица која нису склопила брак. Оно у чему су сви европски законодавци који нормирају ванбрачну заједницу сагласни је да је *conditio sine qua non* њеног постојања – заједница живота. Такође, конститутивни елемент ванбрачне заједнице представља постојање два лица која испуњавају све услове за постојање брака, осим услова форме. У томе се и огледа највећа дистинкција између ње и брака.² Ванбрачна заједница представља пандан браку, али уз искључивање формалности у начину њеног заснивања и престанка.

Облици ванбрачне заједнице које препознајемо у правима Европе, разликују се према (не)постојању услова форме, и према саставу лица која је чине. Па тако, ванбрачне заједнице могу бити сачињене од партнера истог или партнера различитог пола, а партнери који не желе или не могу да закључе брак, могу оптирати да живе у оквиру неформалне ванбрачне заједнице, или одлучити да своју ванбрачну заједницу региструју пред надлежним државним органима (у правима земаља које им ово право признају).

Став о ванбрачној заједници и њеним дејствима, разликује се међу законодавствима, али и међу становништвом. Историјске, друштвене и политичке околности одређеног правног поднебља обликовале су и сам став о ванбрачној заједници. У неким европским државама и даље преовладава конзервативан став о ванбрачном животу, међутим, приступ већине европских земаља према ванбрачним заједницама се у последњим деценијама умногоме променио, а од некадашњег схватања да је заједнички живот ван брака противан моралу, дошло се до све већег прихватања оваквих заједница и њиховог нормирања.

² С. Сворцан, *Наследна права брачног и ванбрачног партнера*, Краљево, 1999, стр. 165.

Шведска је прва земља у Европи која је, 1973. године, доношењем Закона о заједничком дому кохабитаната,³ признала постојање ванбрачних заједница партнера различитог пола, иако је тим законом њима гарантован ограничен ниво права.⁴ Након тога, још држава је започело свој пут правног регулисања ванбрачних заједница, а Словенија је постала прва европска држава која је, 1976. године,⁵ ванбрачним партнерима различитог пола признала узајамна законска наследна права.

Притисак лица хомосексуалног опредељења и борба за њихово изједначавање пред законом са лицима хетеросексуалног опредељења, резултирала је потребом за уважавање промењених друштвених околности и за проналажењем законских механизма којим би истополним партнерима била пружена правна заштита. Тако је, Данска постала прва држава која је, 1989. године, доношењем Закона о регистрованом партнерству,⁶ омогућила истополним партнерима да уживају права слична правима супружника, штитећи притом и установу брака, која је остала намењена само партнерима различитог пола.⁷ Након Данске и осталих скандинавских држава које су у наредном периоду донеле сопствене законе о регистрованим истополним партнерствима, овакав вид ванбрачне заједнице нормиран је и у Холандији 1998. године. Холандија се, међутим, за разлику од претходно наведених земаља, определила да регистрована партнерства отвори и за партнере различитог пола, и

³ Закон о заједничком пребивалишту невенчаних кохабитаната – Lagen 1973:651 om ogifta sambors gemensamma bostad. Текст Закона доступан на интернет адреси: https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1973651-om-ogifta-samboendes-gemensamma_sfs-1973-651.

Приступ остварен: 15. септембра 2020. године.

⁴ Овим законом прописано је да након престанка заједнице живота, у заједничком дому може наставити да живи онај ванбрачни партнер коме је то потребније. Видети: N. Lučić, D. Duić, D. Muhvić, *Izvanbračna zajednica: Analiza međunarodnih i europskih normi u svrhu stvaranja nacionalnih standarda*, *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, бр. 86, Ниш, 2020, стр. 17.

⁵ Zakon o dedovanju (ZD), *Uradni list SRS*, št. 15/76, 23/78, *Uradni list RS*, št. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US in 63/16. Текст Закона доступан на интернет адреси: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO317>. Приступ остварен: 2. септембра 2020. године.

⁶ Закон о регистрованом партнерству – Lov om registreret partnerskab, Lov nr. 372 af 7. juni 1989, Lovtidende A. Текст Закона видети на интернет адреси: <https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/lov-om-registreret-partnerskab-7-juni-1989/>. Приступ остварен: 15. септембра 2020. године.

⁷ Пример Данске су, у наредним годинама, следиле и друге скандинавске државе – Норвешка 1993. године, Шведска 1994. године, а Финска 2001. године. Видети: J. Видић Трнинић, Ванбрачни партнер као законски наследник у савременим правима Европе, *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, бр. 68, Ниш, стр. 409.

тако је постала прва држава која је предвидела и формално заснивање ванбрачних заједница партнера различитог пола.⁸

Поред земаља које су доношењем сопствених прописа, извршиле утицај и подстакле друге државе Европе да следе њихов пример, све већем броју законодавстава која нормирају ванбрачне заједнице, и све већем корпусу права које те заједнице уживају, допринео је и Европски суд за људска права, који у својој судској пракси има више одлука о правима ванбрачних партнера, од којих су најзначајнији утицај имале оне које се тичу истополних партнера.⁹

Па тако, у пресуди из 2010. године, у случају *Schalk and Kopf v. Austria*,¹⁰ Европски суд је први пут утврдио да и истополни партнери уживају право на заштиту породичног живота, а да око питања њиховог положаја у правима Европе нема консензуса, иако постоји тенденција њиховог признавања. У предмету *Vallianatos and Others v. Greece*,¹¹ утврђено је да непризнавање Грчке истополним ванбрачним партнерима, могућности да региструју своје партнерство, за разлику од партнера различитог пола којима је ово право признато, представља кршење Европске конвенције о људским правима и основним слободама.¹² Најзад, у предмету *Oliari and Others v. Italy*,¹³ Суд је утврдио позитивну облигацију за државе да обезбеде законске механизме којом би статус истополних ванбрачних партнера био признат. Све наведене државе у кратком року су поступиле по пресуди, и кориговале своје законодавство у складу са ставом Европског суда за људска права.

⁸ Видети у: I. Curry – Sumner, Same-Sex Relationships in Europe: Trends Toward Tolerance?, *Amsterdam Law Forum*, Vol. 3, No. 2, 2011, стр. 49.

⁹ Најзначајније одлуке Европског суда за људска права које се тичу положаја фактичких ванбрачних партнера различитог пола, видети код: N. Lucić, N. Grigić, Marriage V. Cohabitation in the Legal Practice of the European Court of Human Rights, *Contemporary Legal and Economic Issues V*, Osijek, 2015, Faculty of Law Osijek, стр. 57–85.

¹⁰ *Schalk and Kopf v. Austria*, ECtHR, Application no. 30141/04, Court (First Section), Judgment, 24 June 2010. Пресуду видети на интернет адреси: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22001-99605%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22001-99605%22]). Приступ остварен: 16. септембра 2020. године.

¹¹ *Vallianatos and others v. Greece*, ECtHR, Applications nos. 29381/09 and 32684/09, Court (Grand Chamber), Judgment, 07 November 2013. Пресуду видети на интернет адреси: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-128294>. Приступ остварен: 16. септембра 2020. године.

¹² N. Lucić, D. Duić, D. Muhvić, *op. cit.*, 23.

¹³ *Oliari and Others v. Italy*, ECtHR, Applications nos. 18766/11 and 36030/11, Court (Fourth Section), Judgment, 21 July 2015. Пресуду видети на интернет адреси: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-156265>. Приступ остварен: 16. септембра 2020. године.

II ОПШТИ ПРЕГЛЕД ПОЛОЖАЈА ВАНБРАЧНОГ ПАРТНЕРА КАО ЗАКОНСКОГ НАСЛЕДНИКА У САВРЕМЕНИМ ЕВРОПСКИМ ПРАВНИМ СИСТЕМИМА

Положај ванбрачних партнера, као и наследноправна дејства која правни системи на европском тлу признају ванбрачној заједници, није јединствен. Напротив, начин на који законодавци широм Европе приступају регулисању овог питања, веома је хетероген, нарочито у сфери законског наслеђивања.

Опредељење законодавца да предвиди или не предвиди наследноправна овлашћења ванбрачних партнера, условљено је многим факторима, који морају бити узети у обзир приликом сагледавања положаја ванбрачног партнера у сфери законског наслеђивања. Свака од европских држава имала је, или ће тек имати, аутентичан пут признавања одређених наследних права ванбрачним партнерима, условљен специфичним друштвеним и политичким околностима.

Међутим, иако је регулатива законског наслеђивања на тлу Европе, веома различита, ипак се, посматрајући правне системе појединачних земаља, у контексту правних традиција којима припадају, у одређеној мери, могу издвојити неке специфичности и тенденције у оквиру њихових правних кругова.

2.1. Ванбрачни партнер као законски наследник у правима земаља романског правног круга

Све земље које припадају романској правној традицији, попут Француске, Белгије, Шпаније и Италије, на одређени начин нормирају неке од облика ванбрачне заједнице. Међутим, наследноправна овлашћења која ванбрачни партнери уживају у овим земљама, разликују се.

Право Француске, од 1999. године, поред установе брака, познаје и регистровано партнерство намењено партнерима истог, као и различитог пола. Законом из 1999,¹⁴ у правни систем Француске уведена је могућност склапања ванбрачних партнерстава – *pacte*

¹⁴ Закон од 15. новембра 1999. године о грађанском пакту о солидарности – Loi n°99-944 du 15 novembre 1999 relative au pacte civil de solidarité, JORF n°265 du 16 novembre 1999. Тест Закона доступан на интернет адреси: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000761717/2020-09-21/>. Приступ остварен: 16. августа 2020. године.

civil de solidarité (PACS) пред одређеним државним органима, са последицама сличним браку. Међутим, од самог доношења овог Закона, па до данас, ванбрачни партнери немају директна наследноправна овлашћења, дакле, они не улазе у круг законских наследника, као ни фактички ванбрачни партнери.¹⁵ Ванбрачни партнер из PACS, међутим, има право да након смрти оставиоца годину дана борави у заједничком дому и користи намештај којим је тај дом опремљен.¹⁶ Уколико су партнери живели у наведеној непокретности на основу закупа, или у стану који је припадао оставиоцу, али у неподељеном делу, надживели партнер има право да у првих годину дана живи у тој непокретности на терет наследника, који су у обавези да покрију трошкове закупнине за годину дана како појединачне рате буду доспевале.¹⁷

Правни систем Белгије регулише ванбрачну заједницу кроз институт законске кохабитације, намењене партнерима истог или различитог пола, који, из било ког разлога, не желе да ступе у брак.¹⁸ Регистрованим кохабитантима признато је право законског наслеђивања, међутим, њихов положај није једнак положају који има супружник. Белгијски прави систем, такође, познаје и *de facto* кохабитанте. Међутим, наследноправна дејства ванбрачне заједнице у Белгији, директна су последица чињенице њеног регистравања, па стога, фактички ванбрачни партнери немају право наслеђивања по закону. Дејства ванбрачне заједнице у праву Белгије и положај законског кохабитанта као законског наследника, детаљно ће бити приказани у трећем делу овог рада.

Законско наслеђивање у Шпанији, регулисано је Грађанским закоником из 1889. године.¹⁹ Међутим, у складу са Уставом из 1978. године, који је предвидео одређени степен аутономије покрајинама, којих у Шпанији има седамнаест, неколико аутономних покрајина је усвојило сопствене Грађанске законике и на другачији начин регулисало,

¹⁵ Видети: Ј. Видић, Законско наслеђивање у српском и европском праву, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, vol. XXXIX-3, Нови Сад, 2005, стр. 101. Видети: чл. 515-6, ст. 3, чл. 763, ст. 1 и ст. 2 СС.

¹⁶ Право на привремено становање не представља наследноправно овлашћење, већ директну последицу брака. Видети: Ph. Malaugie, L. Aupès, *Les successions, les libéralités*, Paris, 2010, стр. 71.

¹⁷ Ово право признато је регистрованим партнерима реформом наследног права 2006. године. Више о праву привременог становања видети код: А-М. Leroyer, *Droit des successions*, 2011, стр. 124; М-С. Forgeard, R. Crone, V. Gelot, *La Reforme des Successions*, Paris, 2002, стр. 39–42.

¹⁸ Видети: Ј. Видић, Основ законског наслеђивања у упоредном праву (Француска, Белгија, Италија, Шпанија), *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, vol. XLIV-1, 2010, стр. 101..

¹⁹ Грађански законик Шпаније – *Código Civil*, Gaceta de Madrid, núm. 206, de 25/07/1889. Текст Закона доступан на интернет адреси: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1889-4763>. Приступ остварен: 20. августа 2020. године.

између осталог, и законско наслеђивање.²⁰ Тако, Шпански грађански законик који је на снази у већини покрајина, иако препознаје институт ванбрачне заједнице, ванбрачним партнерима, било формалним било неформалним, не признаје наследноправна овлашћења.²¹ Међутим, у одређеном броју покрајина, дејства ванбрачне заједнице, било истополне, било ванбрачне заједнице партнера различитог пола, у сфери законског наслеђивања, у потпуности су изједначена са дејствима брака, а у неким од њих су ванбрачним партнерима, призната одређена наследноправна овлашћења различита од оних које има супружник.²²

Три деценије дуга борба за признавање права истополним партнерима у Италији, резултирала је, 2016. године, доношењем Закона о нормирању цивилних унија особа истог пола и дисциплини кохабитације²³ којима су регулисане ванбрачне заједнице у Италији, у виду цивилних унија између истополних партнера и *de facto* партнерстава у форми уговора о кохабитацији, било истог, било различитог пола. Увођење ванбрачних заједница у правни систем Италије, уследило је након доношења одлуке Европског суда за људска права у предмету *Oliari and Others v. Italy*, у којој је Суд утврдио кршење члана 8 Европске конвенције (право на поштовање приватног и породичног живота) од стране Италије, као и позитивну облигацију за државе чланице Савета Европе да предвиде механизме за законско признање неког вида истополних заједница. Италија је убрзо поступила по одлуци Европског суда за људска права, а новим Законом, поред цивилних партнерстава намењених истополним партнерима, предвиђена су и правила намењена регулисању ванбрачних партнерстава, особа истог и различитог пола, које из неког разлога не желе да ступе у брак. Истополни партнери из цивилне уније (*unione civile*) имају иста наследна права као и супружник оставиоца.²⁴ Па тако, у конкуренцији са

²⁰ Видети: L. Ruggeri, I. Kunda, S. Winkler (ed.), *Family Property and Succession in EU Member States: National Reports on the Collected Data*, University of Rijeka, Faculty of Law, Rijeka, 2019, стр. 612–615.

²¹ *Ibid*, стр. 617–619; C. Jiménez Gallego, *Sucesión intestada – examen de derecho comparado*, *Boletín de la Real Academia de Jurisprudencia y Legislación de las Illes Balears*, 2013, стр. 463.

²² Ванбрачни партнер изједначен је у праву наслеђивања са супружником оставиоца у аутономним заједницама Баскија, Галиција и Балсарска острва, док Арагон, Каталонија и Валенсија ванбрачним партнерима признају одређена наследна права, али не у истој мери као супружницима. Опширније о наследном праву у различитим аутономним заједницама Шпаније видети у у: *ibid*, стр. 455–498.

²³ Закон о нормирању цивилних унија особа истог пола и дисциплини кохабитације – Legge 20 maggio 2016, n. 76 *Regolamentazione delle unioni civili tra persone dello stesso sesso e disciplina delle convivenze*. (16G00082) (GU Serie Generale n.118 del 21-05-2016). Текст Закона доступан на интернет адреси: <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2016/05/21/16G00082/sg>. Приступ остварен: 16. августа 2020. године.

²⁴ Видети: чл. 1, ст. 21. Закона о цивилним унијама Италије.

једним дететом оставиоца, цивилном партнеру припада 1/2 заоставштине, а у случају да је оставилац иза себе оставио више деце – 1/3. Када му на наслеђе конкуришу преци, браћа и сестре оставиоца, цивилни партнер, као и супружник, има право на 2/3 заоставштине.²⁵ Једино у одсуству наведених санаследника, цивилном партнеру може припасти целина заоставштине. Кохабитантима, међутим, наследна права нису призната, без обзира да ли су закључили уговор о кохабитацији.

2.2. Ванбрачни партнер као законски наследник у правима земаља германског правног круга

Прописи земаља германске правне традиције, којим, поред Немачке, Аустрије и Швајцарске, према многим теоретичарима припада и Грчка, будући да у великом делу прихвата законодавна решења германских земаља,²⁶ регулишу дејства ванбрачне заједнице на различит начин. Права ових земаља разликују се по томе које облике ванбрачних заједница предвиђају, у зависности од субјеката и форме неопходне за њено заснивање, као и по томе којим формама ванбрачног партнерства признају одређена права у домену законског наслеђивања.

Немачка нормира ванбрачну заједницу партнера истог пола још од 2001. године, и Закона о регистрованом животном партнерству,²⁷ који омогућава склапање регистрованих партнерстава између истополних партнера, а чијим чланом 10 се они у потпуности изједначавају са супружницима у сфери наслеђивања по закону. Након увођења могућности да и истополни партнери склопе брак, 2017. године,²⁸ више није могуће регистровање животних партнерстава, међутим, партнерима који су своју заједницу

²⁵ Видети: чл. 581. и чл. 582. Грађанског законика Италије – Codice Civile, R.D. 16 marzo 1942, n. 262, aggiornato con le ultime modifiche legislative apportate, da ultimo, dal D.L. 16 luglio 2020, n. 76 e dal D.L. 8 aprile 2020, n. 23, convertito, con modificazioni, dalla L. 5 giugno 2020, n. 40. Текст Закона видети на интернет адреси: <https://www.brocardi.it/codice-civile/>. Приступ остварен: 16. августа 2020. године.

²⁶ Ј. Видић, Однос сродства, брака и ванбрачне заједнице у заснивању правила законског и нужног наслеђивања у земљама германске правне традиције, *Зборник Правног факултета у Новом Саду*, vol. XLIII-1, Нови Сад, 2009, стр. 219.

²⁷ Закон о регистрованом животном партнерству – Gesetz über die Eingetragene Lebenspartnerschaft од 16. фебруара 2001. године (BGBl. I S. 266). Текст Закона видети на интернет адреси: <http://www.gesetze-im-internet.de/lpartg/>. Приступ остварен: 17. августа 2020. године.

²⁸ Закон о успостављању права на склапање брака са особама истог пола – Gesetz zur Einführung des Rechts auf Eheschließung für Personen gleichen Geschlechts од 20. јула 2017. године (BGBl. I 2017 S. 2787). Текст Закона видети на интернет адреси: https://www.bmjv.de/SharedDocs/Gesetzgebungsverfahren/DE/Eheoeffnung_BegleitG.html. Приступ остварен: 17. августа 2020. године.

регистрали у периоду важења Закона о регистрованом животном партнерству, и даље се признају стечена права. Истополни партнери у праву Немачке, након смрти оставиоца, имају право да учествују у расподели заоставштине, на исти начин као и супружник оставиоца. Тако, у првој парентели, где за санаследнике има децу оставиоца, регистрованом партнеру, применом редовних правила законског наслеђивања,²⁹ припада 1/4 заоставштине, док ће му у конкуренцији са родитељима оставиоца, и применом права представљања, њиховим потомцима, припасти 1/2 заоставштине. Уколико не постоји ниједан од ових наследника, истополни партнер прелази у трећи наследни ред. Њему на наслеђе конкуришу бабе и деде оставиоца, а на име наследног дела му, такође, припада 1/2 заоставштине.³⁰ Тек у недостатку свих наведених санаследника, регистрованом партнеру ће припасти читава заоставштина у својину.³¹

Што се тиче кохабитаната, немачки правни систем им, осим могућности ступања у уговор о закупу домаћинства у коме су живели заједно са оставиоцем,³² не признаје никаква наследноправна овлашћења.

У правни систем Аустрије, могућност да истополни партнери региструју ванбрачну заједницу, уведена је 2009. године,³³ а истим законом, дата им је и могућност да буду

²⁹ Наведене нормe представљају редовна и општа правила законског наслеђивања. Међутим, у праву Немачке, цивилни партнер има различит наследноправни положај у зависности од имовинскоправног режима који је важио у ванбрачној заједници са оставиоцем. Више о утицају брачно имовинског режима на правила законског наслеђивања видети код: Ј. Видић, Однос сродства, брака и ванбрачне заједнице у заснивању правила законског и нужног наслеђивања у земљама германске правне традиције, ..., стр. 235–242.

³⁰ Видети: чл. 1931, ст. 1. Немачког грађанског законика – Bürgerliches Gesetzbuch (у даљем тексту – BGB) донет 1896. године, у верзији саопштења од 02. јануара 2002. (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), последњи пут измењен чланом 1 закона од 19. марта 2020. године (BGBl. I S. 541). Текст Законика видети на интернет адреси: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BJNR001950896.html>. Приступ остварен: 9. маја 2020. године. У праву Немачке, надживели цивилни партнер као наследник другог и трећег наследног реда, поред наследног дела, има право да му припадну и предмети домаћинства и поклони дати за заснивање цивилног партнерства, а као наследник прве парентеле, само уколико му је то потребно за одржавање домаћинства. Надживелом цивилном партнеру се ово право гарантује под условом да је позван на наслеђе, као и да је живео у заједничком домаћинству са оставиоцем, независно од дужине трајања заједнице. У судској пракси, истополном партнеру, као и супружнику, се дозвољава стицање предмета домаћинства и ако у тренутку смрти оставиоца није живео са њим, под условом да је у неком тренутку њиховог регистрованог партнерства између њих постојало заједничко домаћинство. Видети чл. 1932, ст. 1. BGB. Опширније о томе видети код: N. Stojanović, Pravni režim sticanja predmeta domaćinstva, *Pravni život*, br. 10/2004, Beograd, 2004, стр. 276.

³¹ Видети: чл. 1931, ст. 2. BGB. Опширније о наследноправном положају регистрованих партнера видети и код: D. Leibold, *Erbrecht*, Tübingen, 2002, стр. 208–209.

³² Видети: чл. 563, ст. 2 BGB.

³³ Законом о регистрованом партнерству – Eingetragene Partnerschaft-Gesetz, StF: BGBl. I Nr. 135/2009, BGBl. I Nr. 29/2010, BGBl. I Nr. 179/2013, BGBl. I Nr. 25/2015 (VfGH), BGBl. I Nr. 59/2017 und BGBl. I Nr. 161/2017 (VfGH). У даљем тексту овог рада, за овај закон биће коришћена скраћеника EPG. Текст Закона видети на интернет адреси:

законски наследници свог партнера.³⁴ Што се тиче партнера који не желе да ступе у брак или да региструју партнерство, независно од пола, право Аустрије и њима омогућава да под одређеним условима постану законски наследници, иако не у мери једнакој супружницима и регистрованим партнерима. Наследноправни положај регистрованог партнера и партнера из фактичке ванбрачне заједнице, биће детаљно обрађен у посебном делу рада, посвећеном прописима Аустрије у овој области.

У праву Швајцарске, наследноправни положај регистрованог партнера из ванбрачне заједнице истог пола, једнак је положају који ужива супружник, будући да је доношењем Закона о партнерству³⁵ 2004. године, регистрована ванбрачна заједница партнера истог пола, изједначена, у наследноправним дејствима, са браком. Па тако, регистрованом партнеру, у првом наследном реду, припада половина заоставштине, у другом наследном реду 3/4, а када оставилац иза себе није оставио децу, родитеље, и њихове потомке, припада му читава заоставштина.³⁶

У домену законског наслеђивања, швајцарско право не предвиђа никаква права ванбрачним партнерима из фактичких заједница, било истог или различитог пола. Тачније, они, по правилима наслеђивања по закону, не могу бити наследници.

Грчка је 2008. године донела закон којим је омогућено склапање регистрованих партнерстава, у нотарској форми.³⁷ Међутим, за разлику од велике већине земаља које су пут признавања и регулисања регистрованих партнерстава започеле обезбеђивањем могућности регистрације ванбрачних заједница партнера истог пола, Грчка је својим законом предвидела само регистрована партнерства особа различитог пола. Овакав чин је изазвао разне критике на рачун дискриминације истополних партнера, а 2013. године Европски суд за људска права је, као што је већ речено, у предмету *Vallianatos and Others*

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20006586>. Приступ остварен: 15. августа 2020. године.

³⁴ Ово право је одлуком Уставног суда Аустрије из 2017. године проширено и на партнере различитог пола, о чему ће бити више речи у делу рада посвећеном детаљнијој анализи законодавства Аустрије.

³⁵ Закон о партнерству – Partnerschaftsgesetz (PatG), vom 18. Juni 2004, in Kraft seit 1. Jan. 2007 (AS 2005 5685; BBl 2003 1288). Текст Закона видети на интернет адреси: <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/20022194/index.html>. Приступ остварен: 16. августа 2020. године.

³⁶ Видети чл. 462 Грађанског законика Швајцарске – Schweizerisches Zivilgesetzbuch vom 10. Dezember 1907, Die Bundesversammlung der Schweizerischen Eidgenossenschaft. Текст Закона доступан на интернет адреси: <https://www.gesetze.ch/inh/inhsub210.htm>. Приступ остварен: 16. августа 2020. године.

³⁷ Закон 3719/2008 од 26. новембра 2008. године – ΝΟΜΟΣ 3719/2008, ΦΕΚ 241/Α'/26.11.2008. Текст Закона видети на интернет адреси: http://www.dsnet.gr/Epikairothta/Nomothesia/n3719_08.htm. Приступ остварен 28. августа 2020. године.

v. *Greece* донео пресуду којом је прогласио овакво решење дикриминаторним. Као резултат тога, грчки парламент је 2015. године донео Закон којим је могућност регистравања ванбрачне заједнице проширена и на партнере истог пола.³⁸ У праву Грчке, регистровани партнери су у сфери законског наслеђивања изједначени са супружницима. Њима, на име законског наследног дела, у конкуренцији са децом оставиоца припада 1/4 заоставштине, а уколико нема деце оставиоца, регистрованом партнеру ће, у конкуренцији са родитељима, браћом и сестрама оставиоца и њиховим потомцима, бабама и дедама, њиховом децом и унуцима, и прабабама и прадедама оставиоца, као наследнику другог, трећег и четвртог наследног реда, припасти 1/2 заоставштине.³⁹ У одсуству ових наследника, регистровани партнер наслеђује целу заоставштину.

Грчко право не предвиђа никаква законска наследна права за ванбрачне партнере који нису регистровали своју ванбрачну заједницу.

2.3. Ванбрачни партнер као законски наследник у правима бивших социјалистичких држава

Државе које су крајем претпоследње и почетком последње деценије двадесетог века одбациле социјализам, у великој мери и данас одликује нешто конзервативнији став према ванбрачним заједницама, од става либералнијих западних земаља. Ипак, неке од њих нормирају ванбрачне заједнице, како партнера различитог пола, тако и истополне заједнице.

Русија у свом законодавству не познаје институт ванбрачне заједнице, нити формалне, нити фактичке.⁴⁰ Парламенту је 2018. године поднет предлог за измену

³⁸ Закон 4356/2015 – ΝΟΜΟΣ 4356/2015, ΥΠ' ΑΡΙΘ. 4356 ΦΕΚ Α'181/24.12.2015. Текст Закона видети на интернет адреси: https://www.kodiko.gr/nomologia/document_navigation/140974/nomos-4356-2015. Приступ остварен: 28. августа 2020. године.

³⁹ Видети: чл. 1813–1820. Грађанског законика Грчке – Αστικός Κώδικας 456/1984. Текст Законика доступан на интернет адреси: <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/astikos-kodikas>. Приступ остварен: 28. августа 2020. године.

⁴⁰ Руско право, међутим, иако ни на који начин не нормира ванбрачну заједницу, на индиректан начин омогућава ванбрачним партнерима да у одређеним околностима постану законски наследници. Наиме, лица која нису у сродству нити у брачној вези са оставиоцем, међу којима може бити и ванбрачни партнер оставиоца, под одређеним условима, могу бити позвана на наслеђе у склопу наследног реда према чијим правилима се врши расподела заоставштине. Потребно је кумулативно испуњење следећих услова: неспособност за рад, чињеница издржавања од стране оставиоца у последњих годину дана пре отварања наслеђа, као и заједница живота са оставиоцем у последњих годину дана његовог живота. Уколико

Породичног закона, који је обухватао званично увођење ванбрачне заједнице у руски правни систем и њено изједначавање са браком, уколико су ванбрачни партнери живели у фактичкој заједници пет година или две године, ако су у тој фактичкој заједници добили дете. Руска Дума је одбила овај предлог, наводећи техничке проблеме у предлогу као разлог одбијања.⁴¹

Чешко право, поред брака намењеног искључиво партнерима различитог пола, познаје и институт регистроване ванбрачне заједнице истополних партнера. Доношењем Закона о регистрованим партнерствима⁴² из 2006. године, регистрованим партнерима, између осталог, дата је и могућност да наследе преминулог партнера.⁴³

Дефиниција и дејства *de facto* ванбрачног партнерства, у чешком законодавству, нису нормирани. Међутим, поједине одредбе Чешког грађанског законика могу се применити и на фактичке ванбрачне partnере, како истог, тако и различитог пола, као на пример, правила која уређују законско наслеђивање. Фактички ванбрачни партнер, на посредан начин, може постати законски наследник оставиоца у другом и трећем наследном реду, као лице које је живело са њим у заједничком домаћинству најмање годину дана пре отварања наслеђа, и притом се старало о том домаћинству или је издржавано од стране оставиоца. Законодавство Чешке, по питању наследноправних дејстава ванбрачне заједнице, представља предмет опширније анализе у овом раду, те ће положај ванбрачног партнера као законског наследника бити детаљно приказан у посебном делу рада.

ванбрачни партнер испуњава ове услове, биће у прилици да учествује у расподели заоставштине, и то на једнаке делове са наследницима који су у конкретном случају позвани на наслеђе. Видети: чл. 1148, ст. 2. Грађанског кодекса Руске Федерације – Гражданский кодекс Российской Федерации из 1994. године, део први од 30. новембра 1994. године, део други од 26. јануара 1996 године, део трећи од 26. новембра 2001. године и део четврти од 18. децембра 2006. године, са последњим изменама од 18. марта 2019. године. Текст Закона видети на интернет адреси: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34154/#dst0. Приступ остварен: 1. септембра 2020. године.

⁴¹ Овај предлог изазвао је многе расправе и опречна мишљења у руској јавности, а спроведена анкета руског јавног мњења показала је да 37% Руса подржава овај предлог, док се 56% њих противи увођењу ванбрачне заједнице у руски правни систем. Подаци преузети са интернет адресе: <https://nsn.fm/society/society-v-gosdume-obyasnili-otkaz-priravnyat-sozhitelstvo-k-braku>. Приступ остварен: 18. августа 2020. године.

⁴² Закон о регистрованом партнерству – Zákon č. 115/2006 Sb., о registrovaném partnerství а о změně některých souvisejících zákonů, Sbirka Zakonu CR 38/2006. Текст Закона видети на интернет адреси: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-115>. Приступ остварен: 21. августа 2020. године.

⁴³ Чл. 3020 Грађанског законика Чешке Републике – Zákon č. 89/2012 Sb. – Občanský zákoník, Sbirka Zakonu CR 33/2012, од 3. фебруара 2012. године, ступио на снагу 1. јануара 2014. године. Текст Законика (у даљем тексту – ЧГЗ) на енглеском језику, видети на интернет адреси: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Civil-Code.pdf>. Приступ остварен 21. августа 2020. године.

Словачко право не познаје могућност регистровања ванбрачних партнерстава, нити за истополне партнере, нити за партнере различитог пола.⁴⁴ Такође, ни појам кохабитације, независно од пола партнера који је чине, није посебно регулисан у словачком грађанском праву. Кохабитанти, у сваком случају, уживају мањи ниво права од супружника, па и у домену законског наслеђивања. Словачко наследно право, базирано је на Грађанском законнику Чехословачке Републике из 1964. године, који, уз одређене измене, важи и данас.⁴⁵ Па тако, кохабитанти могу доћи у ситуацију да наследе оставиоца, у другом и трећем наследном реду, под истим условима који важе и у праву Чешке Републике, тачније, у оквиру категорије лица која су са оставиоцем живела и старала се о заједничком домаћинству годину дана пре отварања наслеђа, или су издржавана од стране оставиоца.⁴⁶

Мађарска је 2009. године донела Закон о регистрованом партнерству.⁴⁷ Њиме је истополним партнерима⁴⁸ омогућено да региструју своју ванбрачну заједницу, са дејствима, у великој мери, сличним дејствима брака.⁴⁹ Регистровани партнер уврштен је у ред законских наследника, тако да, када наслеђује са потомцима оставиоца, има право плодоуживања на непокретности у којој је живео заједно са оставиоцем, као и право на делу заоставштине у својину, једнаком наследном делу деце оставиоца.⁵⁰ Предвиђена је и могућност да се деца и регистровани партнер договоре да се овлашћења регистрованог

⁴⁴ Од настанка Словачке као независне републике, било је два покушаја измене Породичног законика, у смислу увођења могућности регистрације истополних партнерстава, међутим, ниједан од ових покушаја, из 2000. и 2013. године, није резултирао усвајањем предлаганих измена. Видети више у: L. Ruggeri, I. Kunda, S. Winkler (ed.), *op. cit.*, стр. 575.

⁴⁵ *Ibid.*, стр. 579.

⁴⁶ *Ibid.*, стр. 575.

⁴⁷ Закон о регистрованом партнерству, измени законских правила поводом регистрованог партнерства и олакшавању доказивања кохабитације – 2009. évi XXIX. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatáról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról. Текст Закона доступан на интернет адреси: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0900029.tv>. Приступ остварен: 1. септембра 2020. године.

⁴⁸ Првобитно је био донет Закон којим би право да региструју партнерство било омогућено и ванбрачним партнерима различитог пола. Међутим, одлуком Уставног суда Мађарске од 15. децембра 2008. године, овакво решење је проглашено противустваним, будући да је, по мишљењу судија, на тај начин деградирана установа брака. Уставни суд, за разлику од противљења могућности партнера различитог пола да заснују регистровано партнерство, регистровано партнерство истополних ванбрачних партнера сматрао је сагласним Уставу, па су на овој одлуци и засновани прописи Закона о регистрованом партнерству из 2009. године. Видети у: Ј. Видић, Закон као правни основ позивања на наслеђивање у бившим социјалистичким земљама, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, vol. XLV-1, 2011, стр. 373–374.

⁴⁹ Видети: чл. 3, ст. 1 мађарског Закона о регистрованом партнерству.

⁵⁰ Видети: чл. 7:58 Мађарског грађанског законика – 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről. Текст Законика (у даљем тексту – МГЗ) на енглеском језику видети на интернет адреси: http://njt.hu/translated/doc/J2013T0005P_20180808_FIN.pdf. Приступ остварен: 1. септембра 2020. године.

партнера конвертују, тако да на име свог наследног дела, он добије право плодуживања над целом заоставштином, уместо дела заоставштине у својину и права плодуживања непокретности у којој је живео са оставиоцем.⁵¹ У недостатку потомака оставиоца, регистровани партнер прелази у други наследни ред, где се налазе родитељи оставиоца. У том случају, регистрованом партнеру припада власништво над непокретношћу у којој је живео са оставиоцем, као и половина остатка заоставштине.⁵² Када оставилац иза себе није оставио ниједног од родитеља, регистровани партнер постаје једини наследник заоставштине.⁵³

Кохабитација је нормирана у грађанском праву Мађарске још 1977. године. Међутим, кохабитанти нису, Грађанским закоником Мађарске, предвиђени као законски наследници, нити имају икаква посебна наследноправна овлашћења.⁵⁴

Румунија и Пољска, својим законодавством, не нормирају нити регистровано, нити фактичко партнерство.⁵⁵

Бугарска, такође, у свој правни систем, још увек, није увела могућност да истополни партнери, као и партнери различитог пола, заснују регистровано партнерство. Кохабитација, у бугарском праву, има одређена дејства у појединим гранама права, али не и у области законског наслеђивања.⁵⁶

⁵¹ L. Ruggeri, I. Kunda, S. Winkler (ed.), *op. cit.*, стр. 330–331.

⁵² Видети: чл. 7:60 МГЗ. Мађарско право, међутим, предвиђа и одређени механизам заштите предака оставиоца, по питању наслеђивања добара која је оставилац од њих, или браће и сестара и њихових потомака, примио као поклон или као наслеђе. Они, тако, имају право да у својину наследе ова добра, међутим, регистровани партнер, као и супружник, у сваком случају задржава право доживотног коришћења тих добара. Видети: чл. 7:67 и чл. 7:68 МГЗ.

⁵³ Видети: чл. 7:61 МГЗ.

⁵⁴ L. Ruggeri, I. Kunda, S. Winkler (ed.), *op. cit.*, стр. 314 и 330. У мађарски правни систем, одредбе о кохабитацији ванбрачних партнера различитог пола, унете су 1977. године, а 1996. године ово право је проширено и на истополне кохабитанте, након одлуке Уставног суда Мађарске који је немогућност истополних партнера да живе у неформалној ванбрачној заједници, прогласио дискриминаторном. Decision of the Constitutional Court No. 14/1995 (III. 13.), АВН (Alkotmánybírósági Határozatok, Constitutional Court Decisions) 1995, р. 82. Наведено према: О. Szeibert-Erdős, Same-sex partners in Hungary – cohabitation and registered partnership, *Utrecht Law Review*, Vol. 4, Issue 2, 2008, стр. 213.

⁵⁵ L. Ruggeri, I. Kunda, S. Winkler (ed.), *op. cit.*, стр. 510. и 554.

⁵⁶ *Ibid*, стр. 52.

2.4. Ванбрачни партнер као законски наследник у правима скандинавских земаља

Шведска, Норвешка, Финска и Данска, убрајају се у ред земаља са најлибералнијим приступом према ванбрачним заједницама, нарочито партнерствима између особа истог пола. Као што је већ указано, Данска је прва земља на свету која је признала истополним партнерима могућност да формирају регистровано партнерство, још 1989. године, док је Шведска прва држава која је озаконила ванбрачну заједницу, 1973. године, доневши Закон о заједничком пребивалишту невенчаних кохабитаната.

Шведска је у правни систем увела истополна регистрована партнерства 1994. године.⁵⁷ Истополни регистровани партнери, у домену законског наслеђивања, изједначени су са супружником оставиоца.⁵⁸ Међутим, доношењем закона који је омогућио ступање у брак истополним партнерима 2009. године, престала је могућност регистровања истополних заједница, иако се регистрованим заједницама склопљеним у периоду важења закона о истополним партнерствима, и даље признају дејства. Истополни партнер, као и супружник, има примат у наслеђивању заоставштине. Тачније, регистровани партнер наслеђује целу заоставштину, чак и када постоје заједничка деца са оставиоцем. Потомцима оставиоца, као и, уколико њих нема – родитељима оставиоца, наследна права из заоставштине припадају тек након смрти надживелог регистрованог партнера.⁵⁹ Међутим, шведски законодавац ограничава права регистрованог партнера на начин да наслеђеним добрима не може располагати *mortis causa*, у циљу заштите деце и потомака оставиоца. Ситуација је другачија када регистрованом партнеру на наслеђе конкуришу деца оставиоца из претходног брака, партнерства или ванбрачне везе, а регистровани партнер, у том случају, на име наследног дела добија половину заоставштине, док другу половину деле деца оставиоца.⁶⁰

⁵⁷ Закон о регистрованом партнерству – Lag om registrerat partnerskap, Svensk författningssamling 1994:1117. Текст Закона видети на интернет адреси: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-19941117-om-registrerat-partnerskap_sfs-1994-1117. Приступ остварен: 21. септембра 2020. године.

⁵⁸ Ch. 3, Art. 1 Закона о регистрованом партнерству Шведске.

⁵⁹ Детаљније о томе видети код: Ј. Видић, Наследноправни положај сродника у правој нисходној линији, супружника и ванбрачног партнера, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, XLV 2, 2011, Нови Сад, стр. 305–307.

⁶⁰ *Ibid.*

Шведска регулише и неформалну кохабитацију,⁶¹ међутим, кохабитантима није омогућено да наслеђују свог партнера, применом одредаба наслеђивања по закону.

Регистровано партнерство у Норвешкој регулисано је Законом о регистрованом партнерству из 1993. године.⁶² Њиме су истополним партнерима дата права једнака супружницима, са пар изузетака, међу којима није законско наслеђивање. Истополни партнери, дакле, могу да буду законски наследници оставиоца. Склапање партнерстава више није могуће, од измена Породичног закона које су ступиле на снагу 2009. године, а којима је у норвешки правни систем уведена могућност да у брак ступе и истополни партнери. Међутим, Закон о регистрованим партнерствима се и даље примењује за истополна партнерства заснована у периоду његовог важења.⁶³ Истополни партнер у Норвешкој, када за санаследнике има децу оставиоца, добија 1/4 заоставштине,⁶⁴ а када наслеђује заједно са родитељима оставиоца припада му 1/2.

Норвешки парламент је 2008. године донео Закон о наслеђивању којим је фактичким ванбрачним партнерима који имају заједничко дете, омогућено да наследе приближно 38.000,00 евра из заоставштине, или да одложе употребу овог свог права. Кохабитант, такође, има право поседа породичног дома, предмета домаћинства, викендица и возила, који су служили за заједничку употребу.⁶⁵

Доношењем Закона о регистрованим партнерствима⁶⁶ 2001. године, у Фински правни систем уведена је могућност за истополне partnере да региструју своју ванбрачну заједницу, и притом уживају дејства, у великој мери, једнака дејствима брака. Ово важи и у сфери законског наслеђивања. Будући да је у Финској од 2017. године дозвољено склапање брака истополних партнера, партнерство више није могуће регистровати, али

⁶¹ Закон о кохабитантима – Sambolag, Svensk författningssamling 2003:376. Текст Закона видети на интернет адреси: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/sambolag-2003376_sfs-2003-376. Приступ остварен: 21. септембра 2020. године.

⁶² Закон о регистрованом партнерству Норвешке – Lov om registrert partnerskap из 1993. године. Текст Закона видети на интернет адреси: <https://www.w3.org/People/howcome/lover/partnerskap.info.html>. Приступ остварен: 21. септембра 2020. године.

⁶³ Видети: А. Kronborg, Family Formation in Scandinavia – A comparative study in family law, *Utrecht Law Review*, Vol. 12, Issue 2, стр. 86.

⁶⁴ Видети: Т. Sverdrup, *Informal Relationships. National Report: Norway*, <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Norway-IR.pdf>. Приступ остварен: 21. септембра 2020. године.

⁶⁵ *Ibid.*

⁶⁶ Закон о регистрованим партнерствима Финске – Lag om registrerat partnerskap, 2001/950. Текст Закона видети на интернет адреси: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2001/20010950>. Приступ остварен: 21. септембра 2020. године.

већ регистрована партнерства задржавају своја дејства.⁶⁷ Регистровани партнер наслеђује оставиоца само у недостатку деце оставиоца, и тада му припада цела заоставштина, која се, пак, након његове смрти дели између родитеља оставиоца. Када је оставилац оставио децу иза себе, регистровани партнер, иако не добија ништа у својину, има право доживотног коришћења стана у коме је живео са оставиоцем.⁶⁸

Фактички ванбрачни партнери, у Финској, не представљају законске наследнике. Кохабитант, ипак, има право на издржавање из заоставштине, у новчаном облику, добијањем у својину неког непокретног добра или кроз право плодуживања, али само ако му је смрћу партнера угрожена егзистенција, и само у оној мери колико је потребно да се осигура његова егзистенција. Да би остварио ово право, кохабитант мора да испуњава још један услов, а то је да је ванбрачна заједница између њега и оставиоца трајала барем пет година, или мање, али је потребно да је у тој заједници рођено заједничко дете.⁶⁹

Регистровано партнерство је у Данској, од 1989. године до 2012. године, представљало једину могућност за истополне партнере да озваниче своју везу и уживају права, у великој мери, слична правима супружника. Изменама Породичног закона⁷⁰ 2012. године, у дански правни систем уведена је могућност склапања брака независно од пола партнера, а доношењем тих измена престала је могућност регистравања истополних ванбрачних заједница. Регистрованим партнерима, међутим, омогућено је да задрже своја стечена права, па и у сфери законског наслеђивања. Истополном партнеру, као законском наследнику, припада 1/2 заоставштине, када за санаследнике има децу оставиоца, или њихове потомке, применом правила представљања. Уколико ових наследника нема, истополни партнер добија у својину целу заоставштину.⁷¹

Данским наследним право не признаје се кохабитантима, било истог, било различитог пола, право да буду законски наследници.⁷²

⁶⁷ Изменама Породичног закона Финске, изгласаним 2015. године, које су ступиле на снагу 2017. године, појам „супружник” је постао родно неутралан, чиме је Финска постала последња скандинавска земља која је дозволила склапање истополних бракова. Видети: L. Ruggeri, I. Kunda, S. Winkler (ed.), *op. cit.*, стр. 223.

⁶⁸ Видети: Н. Крстић, Наслеђивање партнера из истополних ванбрачних заједница у савременом праву, *Приступ правосуђу – инструменти за имплементацију европских стандарда у правни систем Републике Србије*, Ниш, 2008, стр. 269.

⁶⁹ Подаци преузети код: S. Silvola, *Informal Relationships. National Report: Finland*, <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Finland-IR.pdf>, стр. 25. Приступ остварен 21. септембра 2020. године.

⁷⁰ Видети: L. Ruggeri, I. Kunda, S. Winkler (ed.), *op. cit.*, стр. 162.

⁷¹ Видети: Н. Крстић, *op. cit.*, стр. 266.

⁷² Више о томе видети у: L. Ruggeri, I. Kunda, S. Winkler (ed.), *op. cit.*, стр. 163.

2.5. Ванбрачни партнер као законски наследник у правима земаља бивше СФРЈ

Државе, сукцесори бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, у великој мери су, по питању регулисања наследноправних односа, задржале континуитет са претходним савезним законодавством, тако да се норме о законском наслеђивању у овим државама, у великој мери, поклапају, уз одређене неизосатавне разлике и реформе, у складу са сопственим културним и геополитичким околностима. Став конкретних законодавстава на тему ванбрачног партнерства, једна је од области која је у оквиру овог круга држава, веома хетерогена и различито уређена.

Србија је једна од земаља која у свом законодавству не предвиђа механизме регистравања ванбрачне заједнице, ни за истополне партнере, ни за партнере различитог пола. Влада Републике Србије 2014. године, усвојила је Акциони план за примену стратегије превенције и заштите од дискриминације за период 2014/2018,⁷³ којим је, између осталог, предвиђено формирање радне групе и израда модела Закона о регистрованим истополним заједницама, међутим, до данашњег дана, ништа од тога није спроведено у дело.

Што се тиче положаја фактичких ванбрачних заједница, Устав⁷⁴ и Породични закон,⁷⁵ начелно, изједначавају ванбрачну заједницу особа различитог пола са браком. Међутим, важећи Закон о наслеђивању, ванбрачним партнерима не признаје право законског наслеђивања.

Српско право не познаје могућност регистравања истополних партнерстава. Ни у Преднацрту грађанског законика,⁷⁶ није било говора о признавању овог права истополним партнерима, па остаје да се види да ли ће, и у ком облику, одредбе о истополним партнерствима бити садржане у будућој кодификацији грађанског права или неком другом

⁷³ Акциони план за примену стратегије превенције и заштите од дискриминације за период 2014/2018. http://www.ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/dokument_file/akcioni_plan_-_srpski.pdf. Приступ остварен: 28. августа 2020. године.

⁷⁴ Устав Републике Србије (*Sl. glasnik RS*, br. 98/2006) прописује у чл. 62, ст. 5. постојање ванбрачне заједнице, и предвиђа да је она једнака са браком, у складу са законом.

⁷⁵ Породични закон (*Sl. glasnik RS*, br. 18/2005, 72/2011 – др. закон i 6/2015) одређује ванбрачну заједницу као трајнију заједницу живота жене и мушкарца, између којих нема брачних сметњи, те прописује да ванбрачни партнери имају права и дужности супружника под условима одређеним овим законом.

⁷⁶ Преднацрт Грађанског законика у петој (и последњој објављеној) верзији, доступан на интернет адреси: <https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/260615/260615-nacrt-gradjanskog-zakonika.html>. Приступ остварен: 18. септембра 2020. године.

закону, као и да ли ће у будућности бити промењен став законодавца о законском наслеђивању ванбрачних партнера.

Словенија је прва земља у Европи, која је ванбрачном партнеру различитог пола из фактичке ванбрачне заједнице, признала право на законско наслеђивање. Ово право било је резервисано искључиво за партнере различитог пола, који живе у фактичкој ванбрачној заједници, све до 2013. године,⁷⁷ када је исто право проширено и на истополне кохабитанте.

Међутим, истополни партнери нису тек 2013. године први пут добили могућност да учествују у расподели оставиочеве заоставштине. У Словенији је 2005. године донет Закон о регистрацији истополне партнерске заједнице,⁷⁸ којим је истополним партнерима дозвољено да региструју своју ванбрачну заједницу, и самим чином регистровања, стекну одређена законска наследна права, која нису била једнака наследноправним овлашћењима супружника.⁷⁹ Одлучујући о уставности ове одредбе, Уставни суд Словеније је одредбу о наследном праву регистрованих партнера прогласио противуставном, наложио њену измену, и предвидео да ће се док не буде донета нова одредба, на регистроване партнере примењивати исти прописи у сфери наслеђивања, који се примењују на супружнике.⁸⁰ Данас је на снази Закон⁸¹ из 2016. године, којом је овај облик дискриминације елиминисан, а који на истом месту нормира истополне фактичке и истополне регистроване заједнице, са одредбом да ће оба ова облика ванбрачне заједнице уживати

⁷⁷ Након одлуке Уставног суда Словеније којом је проглашена дискриминаторном одредба Закона о наслеђивању која је за законског наследника предвиђала само ванбрачног партнера из фактичке заједнице различитог пола. Видети: Ј. Видић, Ванбрачни партнер као законски наследник у савременим правима Европе, ..., стр. 412–413.

⁷⁸ *Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti (ZRIPS)*, *Uradni list RS*, 65/2005, 55/09 – odl. US, 18/16 – odl. US, 33/16 – ZPZ in 68/16 – ZPND-A. Текст Закона видети на интернет адреси: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4335>. Приступ остварен 28. августа 2020. године.

⁷⁹ Регистровани партнер је, према одредбама овог закона, могао учествовати у расподели заоставштине само над делом заједничке имовине умрлог партнера, док се његова посебна имовина могла делити само међу сродницима. Видети: Ј. Видић, *Наследноправне последице односа родства, брачне и ванбрачне везе*, Београд, 2010, стр. 209.

⁸⁰ Одлука Уставног суда Словеније – 2715. *Odločba o ugotovitvi, da je 22. člen Zakona o registraciji istospolne partnerske skupnosti v neskladju z Ustavo (Uradni list RS, št. 55/2009 z dne 17.7.2009)*, доступна на интернет адреси: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlurid=20092715>. Приступ остварен: 18. септембра 2020. године.

⁸¹ *Zakon o partnerski zvezi (ZPZ)*, *Uradni list RS*, št. 33/16. Текст Закона видети на интернет адреси: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7434>. Приступ остварен: 28. августа 2020. године.

иста права која ужива супружник, осим ако овим Законом није другачије прописано у одређеној области.⁸²

Дакле, истополни ванбрачни партнер у Словенији, без обзира на чин регистравања, и партнер из фактичке ванбрачне заједнице, у сфери законског наслеђивања имају иста овлашћења као супружник, те у првом наследном реду, заједно са децом и потомцима оставиоца, наслеђују на делове једнаке наследном делу детета оставиоца, а у другом наследном реду, када наслеђују са родитељима оставиоца, наслеђују 1/2 заоставштине. У недостатку родитеља оставиоца, и, применом принципа репрезентације, њихових потомака, ванбрачни партнер постаје једини наследник заоставштине.⁸³

У Хрватској се став према ванбрачним партнерима, у области наслеђивања по закону, поклапа са ставом словеначког законодавца. Наиме, Хрватска је 2003. године, доношењем новог Закона о наслеђивању,⁸⁴ признала партнерима различитог пола из фактичких ванбрачних заједница, могућност да наследе оставиоца.⁸⁵ Доношењем Закона о животном партнерству особа истог пола,⁸⁶ ово право је проширено и на истополне партнере, укључујући оне из регистрованих и оне из фактичких ванбрачних заједница, а о наследноправном положају ванбрачних партнера у праву Хрватске, биће речи у шестом делу рада.

Конститутивни ентитети Босне и Херцеговине – Федерација Босна и Херцеговина и Република Српска, имају у својој надлежности уређење наследног права на својој територији. Оба ентитета познају институт фактичке ванбрачне заједнице партнера различитог пола, док, с друге стране, ни на који начин не регулишу истополне ванбрачне заједнице. Међутим, Закон о наслеђивању Федерације Босне и Херцеговине⁸⁷ ванбрачне партнере из фактичких ванбрачних заједница различитог пола сврстава у законске

⁸² Видети: чл. 2, ст. 2. и чл. 3, ст. 2. ZPZ.

⁸³ Видети: чл. 11, чл. 14, ст. 1 и ст. 2 и чл. 17. ZD.

⁸⁴ Zakon о nasljeđivanju Hrvatske (*Narodne novine* 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15 и 14/19). За овај Закон, у даљем делу рада биће коришћена скраћеница – ЗОН Хрватске. Текст Закона доступан на интернет адреси: <https://www.zakon.hr/z/87/Zakon-o-naslje%20C4%91ivanju>. Приступ остварен: 28. августа 2020. године.

⁸⁵ Видети: чл. 8, ст. 2. ЗОН-а Хрватске.

⁸⁶ Zakon о životnom partnerstvu osoba istog spola (*Narodne novine*, 92/14 и 98/19). Текст Закона доступан на интернет адреси: <https://www.zakon.hr/z/732/Zakon-o-%20BEivotnom-partnerstvu-osoba-istog-spola>. Приступ остварен: 28. августа 2020. године.

⁸⁷ Zakon о nasljeđivanju u Federaciji Bosne i Hercegovine (*Sl. novine FBiH*, br. 80/2014 и 32/2019 – odluka US). У даљем тексту, за овај закон биће коришћена скраћеница ЗОН ФБИХ. Текст Закона доступан на интернет адреси: <https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/Zakon-o-nasljeđivanju-Federacije-Bosne-i-Hercegovine.pdf>. Приступ остварен: 28. августа 2020. године.

наследнике,⁸⁸ и тиме ванбрачну заједницу, у наследноправним дејствима изједначава са браком, док Закон о наслеђивању Републике Српске⁸⁹ ванбрачним партнерима из фактичке ванбрачне заједнице особа различитог пола, не признаје права у домену законског наслеђивања.

Ванбрачни партнер у Федерацији Босне и Херцеговине, када за санаследнике има децу оставиоца, наслеђује са њима на једнаке делове.⁹⁰ У недостатку деце и потомака оставиоца, ванбрачни партнер прелази у други наследни ред, где му конкуришу родитељи оставиоца, а у том случају, ванбрачном партнеру припада 1/2 заоставштине.⁹¹ Када нема наведених наследника, као ни њихових потомака, који наслеђују применом права представљања, ванбрачном партнеру припада цела заоставштина.

Према Закону о наслеђивању Црне Горе, у круг законских наследника улази и ванбрачни партнер оставиоца, који је у праву наслеђивања изједначен са супружником.⁹² Ово се односи на ванбрачног партнера у смислу Породичног закона који ванбрачну заједницу дефинише као „заједницу живота мушкарца и жене која траје најмање три године, или мање, у случају када је у тој ванбрачној заједници рођено заједничко дете.”⁹³

Црна Гора се, доношењем Закона о животном партнерству лица истог пола⁹⁴ 1. јула 2020. године, придружила великом броју законодавстава Европе, која на неки начин правно уређују истополна партнерства, у форми њихове регистрације пред надлежним органима. Црна Гора се определила, између осталог, и да истополним партнерима призна

⁸⁸ Видети: чл. 9, ст. 1. ЗОН-а ФБИХ.

⁸⁹ Закон о nasljeđivanju Republike Srpske (*Sl. glasnik RS*, br. 1/2009, 55/2009 – ispr, 91/2016, 28/2019 – odluka US, i 82/19). Закон доступан на интернет адреси: <https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/Zakon-o-nasljedivanju-Republike-Srpske.pdf>. Приступ остварен: 28. августа 2020. године.

⁹⁰ Видети: чл. 10. ЗОН-а ФБИХ.

⁹¹ Видети: чл. 12, ст. 1 и ст. 2. ЗОН-а ФБИХ.

⁹² Видети: чл. 9, ст. 2 и ст. 3. Zakona o nasljeđivanju (*Sl. list CG*, br. 74/2008 i 75/2017 – odluka US). Закон доступан на интернет адреси: <https://www.paragraf.me/propisi-crnegore/zakon-o-nasljedjivanju.html>. Приступ остварен: 28. августа 2020. године.

⁹³ Видети: чл. 12, ст. 1 и ст. 2. Porodičnog zakona (*Sl. list RCG*, br. 1/2007 i "Sl. list CG", br. 53/2016 i 76/2020). Закон доступан на интернет адреси: <https://www.paragraf.me/propisi-crnegore/porodichni-zakon.html>. Приступ остварен: 28. августа 2020. године.

⁹⁴ Закон o životnom partnerstvu lica istog pola (*Sl. list RCG*, br. 67/2020) донет 1. јула 2020. године, објављен у Службеном гласнику 7. јула 2020, ступио на снагу осмог дана од објављивања, а примењиваће се након годину дана од ступања на снагу. Нацрт овог закона видети на интернет адреси: https://www.paragraf.me/nacrti_i_predlozi/nacrt-zakona-o-zivotnom-partnerstvu-lica-istog-pola.pdf. Приступ остварен: 28. августа 2020. године.

право на наслеђивање, у истој мери у којој то право уживају супружник и ванбрачни партнер из фактичке ванбрачне заједнице различитог пола.⁹⁵

Ванбрачни партнери из фактичких ванбрачних заједница особа различитог пола, а убудуће (од јула 2021. године када буде почела примена Закона о животним партнерствима лица истог пола) и истополни регистровани партнери, са децом оставиоца наслеђују на једнаке делове.⁹⁶ Уколико нема деце оставиоца, а ни њихових потомака, ванбрачном партнеру, у другом наследном реду, припада 1/2 заоставштине, док другу половину деле родитељи оставиоца. Када нема родитеља оставиоца, нити њихових потомака, ванбрачном партнеру припада цела заоставштина.⁹⁷

Право Републике Северне Македоније у свом Закону о наслеђивању⁹⁸ не предвиђа ванбрачне партнере као категорију лица која могу бити законски наследници, а у македонском праву не постоје ни прописи који истополним партнерима пружају могућност да своју ванбрачну заједницу региструју, те да по том основу наслеђују.

2.6. Ванбрачни партнер као законски наследник у правима земаља англосаксонског правног круга

Прописи држава англосаксонског правног круга, у великој мери се разликују од континенталних законодавстава, па и у сфери наслеђивања. Сходно другачијој правној традицији, у прописима земаља које припадају овом правном кругу можемо пронаћи многе институте и правила различита од оних која постоје у континенталном праву. Што се тиче положаја ванбрачне заједнице у прописима ових земаља, он је у великој мери признат у облику регистрованог партнерства које представља правно релевантну чињеницу позивања на наслеђе у целом Уједињеном Краљевству и у Републици Ирској.

Парламент Уједињеног Краљевства је 2004. године донео Закон о цивилном партнерству,⁹⁹ којим је, у целом Уједињеном Краљевству, тачније – Енглеској, Велсу,

⁹⁵ Видети: чл. 66. Закона о животном партнерству лица истог пола.

⁹⁶ Видети: чл. 11, ст. 1 и ст. 2. Закона о наслеђивању Црне Горе.

⁹⁷ Видети чл. 16. Закона о наслеђивању Црне Горе.

⁹⁸ Закон за наслеђивањето (Сл. Весник на РМ, бр. 47 од 12. 09. 1996 година). Текст Закона видети на интернет адреси: <https://www.pravdiko.mk/wp-content/uploads/2013/11/Zakon-za-nasleduvaneto-12-09-1996.pdf>. Приступ остварен: 28. августа 2020. године.

⁹⁹ Закон о регистрованом партнерству – Civil Partnership Act 2004. Текст Закона видети на интернет адреси: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/33/contents/data.htm>. Приступ остварен: 15. септембра 2020. године.

Шкотској и Северној Ирској, истополним партнерима призната могућност да региструју своју ванбрачну заједницу. Ово право је, дакле, било резервисано само за ванбрачне партнере истог пола, што је наишло на многобројне критичаре, а Врховни суд је 2018. године, у једној својој одлуци,¹⁰⁰ нашао да је ова одредба дискриминаторна и да крши чл. 8 (право на поштовање приватног живота) и чл. 14 (забрана дискриминације) Европске конвенције.¹⁰¹

Као резултат те одлуке, у Енглеској и Велсу је од 2. децембра 2019. године у примени Civil Partnerships, Marriages and Deaths (Registration etc) Act,¹⁰² којим је исто право проширено и на ванбрачне партнере различитог пола. Северна Ирска је јануара 2020. године, такође, одобрила Закон¹⁰³ којим је признала могућност регистровања ванбрачних партнерстава и партнерима различитог пола.¹⁰⁴ Шкотска је на исти начин реформисала појам регистрованог партнерства, доношењем сопственог Закона о цивилним партнерствима¹⁰⁵ 28. јула 2020. године.

У свим наведеним државама, регистровано партнерство представља правно релевантну чињеницу позивања на наслеђе, једнаку чињеници брака, о чему ће, у погледу права Енглеске (а самим тим и Велса), бити детаљно речи у седмом делу рада.

¹⁰⁰ *Steinfeld and Keidan, R (on the application of) v Secretary of State for International Development (in substitution for the Home Secretary and the Education Secretary)* [2018] UKSC 32 (27 June 2018). Текст пресуде доступан ан интернет адреси: <https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2017-0060.html>. Приступ остварен: 15. августа 2020. године.

¹⁰¹ Конвенција за заштиту људских права и основних слобода – *Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*, донета 1950. године. Текст Конвенције видети на интернет адреси: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SRP.pdf. Приступ остварен: 25. септембра 2020. године.

¹⁰² Закон о регистрованом партнерству, браку и смрти – *Civil Partnerships, Marriages and Deaths (Registration etc) Act*. Текст Закона видети на интернет адреси: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2019/12/introduction/enacted>. Приступ остварен 15. августа 2020. године.

¹⁰³ Закон о истополном браку и регистрованом партнерству различитог пола – *The Marriage (Same-sex Couples) and Civil Partnership (Opposite-sex Couples) (Northern Ireland)*. Текст Закона видети на интернет адреси: <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2019/1514/contents/made>. Приступ остварен 15. августа 2020. године.

¹⁰⁴ Доношењем овог закона, Северна Ирска је, такође, постала последња држава англосаксонског правног круга која је дозволила склапање брака између истополних партнера. Енглеска и Велс су истополне бракове омогућиле 2013. године, а Шкотска 2014. године. Република Ирска је, након референдума, истополне бракове признала 2015. године. Видети: L. Ruggeri, I. Kunda, S. Winkler (ed.), *op. cit.*, стр. 686.

¹⁰⁵ Закон о регистрованом партнерству – *Civil Partnership (Scotland) Act 2020*. Текст Закона видети на интернет адреси: <https://www.legislation.gov.uk/asp/2020/15/enacted>. Приступ остварен 15. августа 2020. године.

Законско наслеђивање у Северној Ирској, нормирано је на следећи начин. Регистровани партнер, најпре, у својину добија предмете домаћинства.¹⁰⁶ Затим, уколико наслеђује заједно са децом оставиоца, припада му првих 250.000 фунти из заоставштине (ослобођених од трошкова и дугова) са каматом,¹⁰⁷ и додатан део заоставштине, у зависности од тога колико деце оставиоца има за санаследнике. Када му на наслеђе конкурише једно дете, поред предмета домаћинства и првих 250.000 фунти из заоставштине, регистровани партнер добија и 1/2 остатка заоставштине, а уколико постоји више деце оставиоца – 1/3.¹⁰⁸ У недостатку деце, регистровани партнер наслеђује са родитељима оставиоца, а на име наследног дела, припадају му предмети домаћинства, првих 450.000 фунти и 1/2 остатка заоставштине.¹⁰⁹

Шкотским Законом о наслеђивању¹¹⁰ предвиђено је да регистровани партнер, као и супружник, има првенствена права у виду права својине над породичним домом у коме је живео са оставиоцем, као и над намештајем којим је тај дом опремљен.¹¹¹ Уз то, уколико наслеђује са децом оставиоца, припада му још 50.000 фунти, а када наслеђује са родитељима оставиоца, 89.000 фунти из заоставштине. Уколико нешто од имовине преостане, регистровани партнер, када наслеђује заједно са децом оставиоца, са њима дели права из покретних ствари оставиоца. Ако заоставштина и даље није исцрпљена, регистрованом партнеру може припасти и остатак заоставштине, али само у одсуству деце, родитеља, као и браће и сестара оставиоца.¹¹²

Ниједно од законодавстава држава које чине Уједињено Краљевство, фактичку ванбрачну заједницу не сматра релевантном за законско наслеђивање.¹¹³

¹⁰⁶ Видети: s 7 (1) Закона о управљању заоставштином Северне Ирске – Administration of Estates Act (Northern Ireland) 1955. Текст Закона погледати на интернет адреси: <https://www.legislation.gov.uk/apni/1955/24/contents>. Приступ остварен: 15. августа 2020. године.

¹⁰⁷ Видети: s 7 (2) Administration of Estates Act (Northern Ireland) 1955.

¹⁰⁸ Видети: s 7 (2)(b)(i) и s 7 (2)(b)(ii) Administration of Estates Act (Northern Ireland) 1955.

¹⁰⁹ Видети: s 7 (4) Administration of Estates Act (Northern Ireland) 1955.

¹¹⁰ Закон о наслеђивању Шкотске – Succession (Scotland) Act 1964. Текст Закона доступан на интернет адреси: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1964/41/contents>. Приступ остварен 16. августа 2020. године.

¹¹¹ Шкотски законодавац, притом, прописује 473.000 фунти као максималну вредност дома, и 29.000 фунти као максималну вредност намештаја, како би ова права могла бити реализована. Уколико вредност дома и намештаја превазилазе овај износ, породични дом може бити продат, а сума добијена продајом – подлећи примени даљих правила расподеле заоставштине. Видети: L. Ruggeri, I. Kunda, S. Winkler (ed.), *op. cit.*, стр. 701.

¹¹² *Ibid.*

¹¹³ Осим што је у праву Шкотске, где је доношењем The Family Law (Scotland) Act 2006 преживелом кохабитанту, иако није сврстан у ред законских наследника, дато право да поднесе захтев суду за доделу удела у оставиоцевој заоставштини. Кохабитант ово право може искористити у року од шест месеци од

Могућност регистравања партнерстава особа истог пола у Републици Ирској, уведена је доношењем Закона о животним партнерствима и одређеним правима и обавезама ванбрачних партнера.¹¹⁴ Овим законом, поред регистрованих партнерстава намењених искључиво партнерима истог пола, ирски законодавац нормира и фактичку ванбрачну заједницу, било истополну, било ванбрачну заједницу партнера различитог пола. Међутим, по питању законског наслеђивања, овај закон не третира подједнако партнере из регистроване и фактичке ванбрачне заједнице, будући да је наследноправни положај регистрованих истополних партнера изједначен са положајем који ужива супружник оставиоца, док фактички ванбрачни партнери нису сврстани у круг законских наследника.¹¹⁵

Регистрованом партнеру, у праву Ирске, када за санаследнике има децу оставиоца, припада 2/3 заоставштине, док преостали део припада деци оставиоца на једнаке делове. Уколико нема деце, а путем примене принципа репрезентације, ни потомака оставиоца, регистровани партнер наслеђује целу заоставштину.¹¹⁶

отварања наслеђа, а суд ће, приликом одлучивања, узети у обзир трајање ванбрачне заједнице, да ли је њихива заједница била налик браку и цивилном партнерству, као и какав имовинскоправни режим је важио између кохабитаната. Опширније о томе видети у: G. Christandl, *Succession Rights for Cohabitants*, *Edinburgh Law Review*, Vol. 24, No. 1, 2020, стр. 138. Такође, у праву Енглеске неформалном ванбрачном партнеру, дато је право да поднесе захтев за издржавање из заоставштине, о чему ће бити више речи у делу рада посвећеном положају ванбрачне заједнице у Енглеској.

¹¹⁴ Закон о регистрованом партнерству и одређеним правима и обавезама кохабитаната – *Civil Partnership and Certain Rights and Obligations of Cohabitants Act 2010*. Текст Закона доступан на интернет адреси: <http://www.irishstatutebook.ie/eli/2010/act/24/enacted/en/html>. Приступ остварен 16. августа 2020. године. Увођењем, у право Републике Ирске, могућности склапања истополних бракова 2015. године, искључена је могућност склапања нових регистрованих партнерстава, међутим, партнери из већ закључених партнерстава и даље уживају стечена права. Подаци преузети из Закона о браку – *Marriage Act 2015*. Текст Закона, пре свега његовог четвртог дела, који се односи на регистрована партнерства, видети на интернет адреси <http://www.irishstatutebook.ie/eli/2015/act/35/enacted/en/html>. Приступ остварен: 16. августа.

¹¹⁵ Права кохабитаната и дејства кохабитације нормирана су у петнаестом делу овог Закона, члановима 171–207.

¹¹⁶ L. Ruggeri, I. Kunda, S. Winkler (ed.), *op. cit.*, стр. 351.

III ПОЛОЖАЈ ВАНБРАЧНОГ ПАРТНЕРА КАО ЗАКОНСКОГ НАСЛЕДНИКА У ПРАВУ БЕЛГИЈЕ

3.1. Уопштено о ванбрачној заједници и њеним наследноправним дејствима

Право Белгије, осим установе брака, паровима који немају *affectio maritalis* пружа још две могућности за организовање свог породичног живота – законску кохабитацију (*la cohabitation légale/wettelijke samenwoning*) и фактичку ванбрачну заједницу (*la cohabitation de fait/feitelijke samenwoning*).

Под притиском борбе за оснаживање права истополних партнера, с краја двадесетог века, Белгија је 1998. године у своје законодавство увела могућност регистровања ванбрачне заједнице, отворивши је притом и за партнере истог и партнере различитог пола.¹¹⁷ Доношењем Закона о успостављању законске кохабитације од 23. новембра 1998. године,¹¹⁸ норме о законској кохабитацији постале су део Грађанског законика Белгије,¹¹⁹ регулисане у члановима 1475–1479. Од почетка примене измена Грађанског законика, у смислу увођења института законске кохабитације, велики број партнера оптирао је, управо, за овај облик заједничког живота.¹²⁰ Међутим, овим прописом, законски кохабитанти нису изједначени у правима са супружницима, између

¹¹⁷ Законска кохабитација у белгијском законодавству, није међутим ограничена на партнере који заједно живе у заједници, у свему, налик браку. Наиме, изјаву о законској кохабитацији могу дати и сродници, чији сроднички однос би представљао брачну сметњу. Материјални услови које је потребно испунити ради заснивања законске кохабитације су: пунолетство, активна легитимација два лица, независно од њиховог пола, одсуство претходног брака или легалне кохабитације, слободна воља и уговорна способност. Видети чл. 1475. Грађанског законика Белгије – Code civil Belge. У даљем тексту, за овај Законик биће коришћена скраћеница – ССВ. Текст Законика, на француском језику, видети на интернет адреси: <http://www.droitbelge.be/codes.asp#civ>. Приступ остварен: 19. августа 2020. године.

¹¹⁸ Закона о успостављању законске кохабитације – Loi instaurant la cohabitation légale, publiée au Moniteur belge du 12 janvier 1999. Текст Закона видети на интернет адреси: https://www.etaamb.be/fr/loi-du-23-novembre-1998_n1998010076.html. Приступ остварен 19. августа 2020. године.

¹¹⁹ У Белгији је, још од његовог доношења, на снази Француски грађански законик из 1804. године, чије норме су и данас на снази, уз знатне модификације у складу са белгијском правном традицијом и сопственим културним и политичким развојем у последње више од две деценије.

¹²⁰ Тако је, током прве деценије постојања законске кохабитације, у првој години склопљено 2.694 партнерстава, 2001. године – 10.796, 2002. – 4.527, 2003. – 5.712, 2004. – 9.386, 2005. – 15.513, 2006. – 17.343, 2007. – 24.823, 2008. – 32.379, 2009. – 34.632, а 2010. – 36.962. Од 2011. до 2018. године, просек склопљених регистрованих партнерстава, по години, износи 39.953, а укупан број регистрованих ванбрачних партнерстава у Белгији, од увођења те могућности, закључно са 2018. годином, износи 514.392. Број изјава о законској кохабитацији, као и структуру партнерстава по многим другим параметрима, видети на интернет адреси: <https://statbel.fgov.be/fr/themes/population/partenariat/cohabitation-legale#panel-12>. Приступ остварен: 19. августа 2020. године.

осталог, и у сфери законског наслеђивања, будући да им нису призната икаква наследна права.¹²¹

Законски кохабитанти, уврштени су у ред законских наследника доношењем Закона од 28. марта 2007. године,¹²² међутим, чињеница регистроване ванбрачне заједнице није, ни доношењем овог прописа, изједначена са чињеницом брака, по питању формулисања правила законског наслеђивања.

De facto кохабитација је, и у Белгији, као и у целој Европи, последњих деценија, у константном порасту.¹²³ Међутим, иако широко распрострањена, фактичка ванбрачна заједница, у праву Белгије, не ужива исти третман као законска кохабитација, а између права супружника и фактичких ванбрачних партнера, још дубљи је јаз у правима која могу да остварују.

Фактичка ванбрачна заједница, као таква, није нормирана ниједним посебним законом. На имовинска, и друга питања проистекла из *de facto* партнерстава, било истополних, било између партнера различитог пола, примењују се општа правила грађанског права, која регулишу односе између појединаца.¹²⁴ Фактички кохабитанти могу уговором уредити своје личне и имовинске односе *inter vivos*, а преживели *de facto* кохабитант може постати сукцесор оставиоца, по основу завештања.¹²⁵ Међутим, партнери који нису регистровали своју ванбрачну заједницу, у праву Белгије, нису уврштени у круг законских наследника, те фактичка ванбрачна заједница, сама по себи, не представља правно релевантну чињеницу за законско наслеђивање.

¹²¹ У првом нацрту Закона из 1998. године, било је речи о признавању наследних права законским кохабитантима, међутим, у коначној верзији Закона се од те идеје одустало. Видети: F. Tainmont, *Le droit successoral belge*, *Electronic Journal of Comparative Law*, Vol. 14.2, 2010, стр. 16.

¹²² Закон о измени наследних права законских кохабитаната, Грађанског законика, и Закона од 29. августа 1988. године који уређује наследноправни режим пољопривредних домаћинстава – *Loi modifiant, en ce qui concerne le droit successoral à l'égard du cohabitant légal survivant, le Code civil et la loi du 29 août 1988 relative au régime successoral des exploitations agricoles en vue d'en promouvoir la continuité*, publiée au Moniteur belge du 08 mai 2007. Текст Закона видети на интернет адреси: https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&table_name=loi&cn=2007032839. Приступ остварен 19. августа 2020. године.

¹²³ У Белгији се не води никаква званична статистика о броју фактичких ванбрачних заједница. На попису становништва 2011. године, 48% становништва старијег од осамнаест година се изјаснило да је у браку, 3,1% у законској кохабитацији, а 8,3% парова становништва се изјаснило да живи у фактичкој ванбрачној заједници. Видети: F. Swennen, D. Mortelmans, *Informal Relationships. National Report: Belgium*, <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Belgium-IR.pdf>, стр. 9; и https://www.census2011.be/idk/idk1_fr.html. Приступ остварен 19. августа 2020. године.

¹²⁴ L. Ruggeri, I. Kunda, S. Winkler (ed.), *op. cit.*, стр. 29.

¹²⁵ Свакако, све док располагање оставиоца, на име фактичког ванбрачног партнера не угрожава резервисани наследни део нужних наследника.

3.2. Законски кохабитант као законски наследник

Грађански законик Белгије прописује правила законског наслеђивања, која се примењују у ситуацији када оставилац није диспонирао својом имовином *mortis causa*. Правно релевантне чињенице за формулисање законских наследних редова, представљају чињеница брака, чињеница сродства, и чињеница законске кохабитације.¹²⁶

Белгијски законодавац, као основни систем груписања сродника у наследне редове, задржао је решење оригиналног Наполеоновог законика, одредивши се да приоритет у наслеђивању да сродницима према критеријуму блискости сродства.¹²⁷ Тако, првом наследном реду припадају деца оставиоца, и њихови потомци *in infinitum*, другом наследном реду – родитељи, као привилеговани преци, и браћа и сестре оставиоца и њихови потомци, као привилеговани колатерали, трећем наследном реду – остали преци, а четвртм – остали побочни сродници оставиоца, закључно са четвртим степеном сродства.

Супружник и законски кохабитант могу бити законски наследници, међутим, Белгија је једна од ретких земаља која не предвиђа подједнак наследноправни режим за супружнике и регистроване ванбрачне партнере. Законски кохабитант ужива мања права у расподели заоставштине, било да за санаследнике има децу оставиоца или друге сроднике.

Наиме, у праву Белгије, супружнику оставиоца, на име наследног дела, у конкуренцији са децом оставиоца, припада право плодуживања над целом заоставштином, док деца добијају голу својину над заоставштином, на једнаке делове.¹²⁸ Када се као наследници појављују остали сродници, супружнику припада, и у овом случају, право плодуживања над целом заоставштином, али и својина над оставиочевим уделом у заједничкој имовини супружника.¹²⁹ Супружник ће наследити целу заоставштину у својину једино ако не постоји ниједан други могући законски наследник,

¹²⁶ Видети: чл. 731. ССВ.

¹²⁷ Блискост сродства одређује се према броју генерација, а свака генерација представља један степен. Видети: чл. 735. ССВ.

¹²⁸ Видети: чл. 745. bis § 1. ст. 1. ССВ.

¹²⁹ Законски брачноимовински режим, у праву Белгије, представља режим заједничке својине, тако да ће супружник, у највећем броју случајева, у недостатку потомака оставиоца, на име наследног дела, добити у својину оставиочев део имовине стечене у току брака. За разлику од супружника, на законске кохабитанте, као законски режим, примењује се режим одвојености имовине. Ванбрачни партнери, као и супружници, могу уговором одредити другачији брачноимовински режим. Видети: L. Ruggeri, I. Kunda, S. Winkler (ed.), *op. cit*, стр. 30.

као и случају да, изузев када за санаследнике има потомке оставиоца, целу заоставштину чини оставиочев удео у заједничкој имовини супружника.

Приметна је тенденција белгијског законодавца да, уз одређене гаранције за одржавање дотадашњег стандарда живота преживелог супружника, имовину одржи у породици. Међутим, овакав став још је наглашенији у приступу према законским кохабитантима, уз додатни разлог – очување установе брака као примарног облика уређења породичног живота.

Да би законски кохабитант могао да наследи оставиоца, потребно је да је у време отварања наслеђа био са њим у важећој законској кохабитацији. Међутим, уколико законска кохабитација буде поништена одлуком суда, кохабитант који је био савестан, уживаће сва дејства законске кохабитације, па и право законског наслеђивања.¹³⁰

Законска кохабитација повлачи ограничена наследноправна дејства. Најпре, наследноправни положај законског кохабитанта не разликује се у односу на то које сроднике оставиоца има за санаследнике. Без обзира на то ко му од сродника конкурише на наслеђе, законском кохабитанту, на име наследног дела, припада *usufructus* над непокретношћу која је представљала заједнички дом законских кохабитаната, за време трајања њихове ванбрачне заједнице, као и *usufructus* над намештајем којим је тај дом опремљен. Такође, законском кохабитанту припада, пре свих осталих лица, право закупа непокретности која је, у време отварања наследства, представљала заједничко пребивалиште оставиоца и преживелог законског кохабитанта.¹³¹

Када законски кохабитант има право плодуживања, а деца и потомци оставиоца голу својину над непокретношћу оптерећеном плодуживањем, свако од њих има право да захтева делимичну или потпуну конверзију права плодуживања у право својине или капитал.¹³² Право плодуживања на непокретности у којој је живео са оставиоцем, не може бити конвертовано без сагласности законског кохабитанта. Санаследницима је дата могућност да споразумно уреде начин конверзије, било кроз уступање својине над делом

¹³⁰ Видети: чл. 1476quinquies, § 2 ССВ.

¹³¹ Видети: чл. 745octies, § 1 ССВ.

¹³² Правила којима се уређује конверзија плодуживања видети у: чл. 745octies, § 1 ССВ који прописује *mutatis mutandis* примену правила прописаних члановима 745quater–745septies, који регулишу право конверзије *usufructusa* супружника. Опширније о праву супружника и законског кохабитанта на конверзију права плодуживања, видети код: F. Tainmont, La conversion de l'usufruit du conjoint et du cohabitant légal dans le cadre des familles recomposées, *Revue du notariat Belge*, Bruxelles, Fondation des annales du notariat et de l'enregistrement, 2018, стр. 248–269.

заоставштине, исплаћивањем целокупне вредности плодуживања у једном износу, или одређивањем износа који ће законском кохабитанту бити исплаћиван у ануитетима. Уколико не буде постигнут споразум, право плодуживања ће бити конвертовано у пуну својину над неподељеним делом заоставштине. Удео кохабитанта у заоставштини, одређује се помоћу табела конверзије,¹³³ узимајући у обзир и старост плодуживаоца у време подношења захтева.¹³⁴

Када наслеђује са другим сродницима, законски кохабитант може захтевати конверзију у року од пет година, а без временског ограничења, може тражити и својину над заоставштином оптерећеном плодуживањем, коју може стећи уз услов новчане компензације имаоцима голе својине.¹³⁵

Право наследника да захтева конверзију, лично је и непреносиво. Суд може одбити захтев уколико би то било неповољно по заоставштину, из пословних или других професионалних разлога.¹³⁶

Законски кохабитант, такође, има право да наследи оставиочево право плодуживања над непокретношћу којом је за живота располагао, притом задржавши за себе право плодуживања, а која је служила као њихово заједничко пребивалиште, и намештајем којим је та непокретност опремљена, уколико је оставилац право плодуживања стекао за време трајања законске кохабитације, а плодуживање је постојало и у тренутку делације.¹³⁷

Како би спречио регистравање законске кохабитације између сродника, само у циљу остваривања (већег обима) наследних права, Белгијски законодавац је предвидео да законски кохабитант нема право наслеђивања, уколико је истовремено и потомак оставиоца.¹³⁸

¹³³ Табеле конверзије доноси Министар правде, 1. јула сваке године, и објављују се у Белгијским службеним новинама.

¹³⁴ Уколико је здравствено стање плодуживаоца – законског кохабитанта, неповољно, и извесно је да га очекује краatak животни век, судија може занемарити табеле конверзије, и одлучити на другачији начин.

¹³⁵ Видети: чл. 745quater, § 2, ст. 1. ССВ.

¹³⁶ Видети: чл. 745quater, § 2, ст. 2. ССВ.

¹³⁷ Видети: чл. 858bis. § 4 ССВ.

¹³⁸ Видети: чл. 745octies, 1er. ст. 3. ССВ.

IV ПОЛОЖАЈ ВАНБРАЧНОГ ПАРТНЕРА КАО ЗАКОНСКОГ НАСЛЕДНИКА У ПРАВУ АУСТРИЈЕ

4.1. Уопштено о ванбрачној заједници и њеним наследноправним дејствима

Савремено законодавство Аустрије, поред установе брака, нормира и фактичке (*lebensgefährten*) и регистроване ванбрачне заједнице (*eingetragenen partnerschaft*). Савремени начин живота довео је до одбацавања традиционалног концепта брака, и слабења његове популарности међу народом. Конзервативан став друштва у коме је брак био императив, а ванбрачни живот сматран неприхватљивим, у другој половини двадесетог века, устукнуо је пред савременим схватањима и потребом за слободом у формирању свог приватног и породичног живота.

Дуго је, у Аустрији, брак био једина законом призната форма организовања породичног живота. У другој половини двадесетог века, почео је константан тренд пораста броја парова који живе заједно, без жеље да ступе у брак,¹³⁹ а нешто касније, и растући активизам истополних партнера који се боре за брисање разлика, по основу сексуалне оријентације, у законодавству, и за регулисање њихових партнерстава пред законом.

До нормирања ванбрачних партнерстава истополних партнера у форми регистроване ванбрачне заједнице, дошло је 2009. године, доношењем Закона о регистрованом партнерству. Овим законом, намењеним искључиво истополним партнерима, они су у великој мери изједначени са супружницима, између осталог, и у сфери законског наслеђивања. Норме које регулишу наследноправна овлашћења супружника, примењују се *mutatis mutandis* и на регистроване партнере.¹⁴⁰

¹³⁹ Тако је 1971. године на сваких хиљаду парова, било 52 из фактичке ванбрачне заједнице, 1981. године – 82, 1991. године – 140, 2001. године – 223, 2011. године – 339, а 2019. године је 394 од 1.000 парова живело у фактичкој ванбрачној заједници. Статистика преузета са интернет адресе: http://www.statistik.at/web_en/statistics/PeopleSociety/population/households_families_living_arrangements/living_arrangements/032311.html. Приступ остварен: 15. августа 2020. године.

¹⁴⁰ Видети: пар. 43, ст. 2 ЕРГ.

Одлуком Уставног суда Аустрије,¹⁴¹ забрана истополних бракова у Аустрији, проглашена је противуставном, а могућност регистровања ванбрачне заједнице проширена је и на ванбрачне партнере различитог пола.¹⁴² Тиме је из аустријског права избрисана у потпуности дискриминација по основу сексуалне оријентације, а партнерима је дата могућност да оптирају на који начин желе да уреде свој породични живот.¹⁴³

De facto партнерство у Аустрији, није регулисано посебним законом. Права призната ванбрачним партнерима из фактичких заједница, расута су у прописима закона који конкретније уређују одређене области.¹⁴⁴ Фактички ванбрачни партнер није убрајан у законске наследнике све до реформе наследног права од 2015. до 2017. године,¹⁴⁵ када је ванбрачном партнеру призната могућност да, под извесним условима, наследи оставиоца. Међутим, поменутом реформом, *de facto* партнер није добио наследноправна овлашћења у мери у којој их уживају супружник и регистровани партнер оставиоца.

Фактички партнер, било истополни, било различитог пола, мора да испуни неке додатне услове да би могао бити сматран законским наследником, а ни тада му право на наслеђе није загарантовано, будући да зависи од неких додатних околности, а о чему ће бити више речи у делу рада посвећеном наслеђивању фактичких ванбрачних партнера.

¹⁴¹ Verfassungsgerichtshof im Dezember 2017 – VfGH G 258-259/2017-9. Текст одлуке доступан на интернет адреси: https://rdb.manz.at/document/ris.vfghr.JFR_20171204_17G00258_01. Приступ остварен: 15. августа 2020. године.

¹⁴² Ова одлука је ступила на снагу 1. јануара 2019. године, док је подносиоцима уставне жалбе поводом које је донета, омогућено да и пре тог датума закључе брак. https://www.vfgh.gv.at/medien/Ehe_fuer_gleichgeschlechtliche_Paare.en.php. Приступ остварен: 15. августа 2020. године.

¹⁴³ Број парова који се определио да региструје своју ванбрачну заједницу, износио је: 2010. године – 705, 2011. године – 433, 2012. године – 386, 2013. године – 368, 2014. године – 402, 2015. године – 423, 2016. године – 477, 2017. године – 529, 2018. године – 464, 2019. године – 1.269. Пораст у броју регистрованих ванбрачних заједница 2019. године, последица је "отварања" ове могућности и за партнере различитог пола, а од 1.269 регистриваних партнерстава, 1.135 партнерстава формирано је између особа различитог пола. Подаци преузети са интернет адресе: http://www.statistik.at/web_en/statistics/PeopleSociety/population/registered_partnerships/registration_of_partnerships/055351.html. Приступ остварен: 15. августа 2020. године.

¹⁴⁴ Тако нпр, пар. 14, ст. 3 Закона о закупу (*Mietrechtgesetz*), предвиђено је да фактички ванбрачни партнер има право да након смрти закупца, ступи у уговор о закупу стана, у коме су партнери заједно живели, уколико је ванбрачна заједница, као и заједница живота у закупљеном стану, трајала минимум три године. Такође, Законом о сувласништву над становима (*Wohnungseigentumsgesetz*), предвиђена је још једна последица смрти одређеног лица, која се може односити и на фактичке ванбрачне партнере. Наиме, уколико су кохабитанти имали стан у заједничком власништву, оставиочев удео прелази на преживелог ванбрачног партнера по сили закона. Види: L. Ruggeri, I. Kunda, S. Winkler (ed.), *op. cit.*, стр. 6.

¹⁴⁵ Закон о изменама и допунама Закона о наслеђивању – *Erbrechts-Änderungsgesetz* (*ErbRÄG*), BGBl. I Nr. 87/2015, донет 30. јула 2015. године, у примени од 1. јануара 2017. године. Текст Закона доступан на интернет адреси: https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblAuth/BGBLA_2015_I_87/BGBLA_2015_I_87.pdf?sig. Приступ остварен: 15. августа 2020. године.

4.2. Регистровани партнер као законски наследник

Правила законског наслеђивања у Аустрији нормирана су у тринаестом поглављу Општег грађанског законика Аустрије.¹⁴⁶ Законско наслеђивање базирано је на парентеларном систему. Сродници оставиоца сврставају се у парентеле, а они сродници који припадају ближој парентели, из наслеђа искључују остале сроднике. У законске наследнике, убрајају се сродници преминулог, као и супружник или регистровани партнер оставиоца.¹⁴⁷ Дакле, аустријски законодавац, као правно релевантне чињенице позивања на наслеђе, одређује сродство, брак и ванбрачну заједницу.

Сродници оставиоца разврстани су у наследне редове, па тако првом наследном реду припадају деца оставиоца и њихово потомство, другом наследном реду родитељи и њихови потомци, трећем – бабе и деде оставиоца и њихови потомци, а четвртом само прабабе и прадеде оставиоца.¹⁴⁸

Чињеница брака и чињеница регистрованог партнерства, изједначене су по питању законског наслеђивања. Да би био законски наследник, регистровани партнер треба да је у време смрти оставиоца са њим био у важећем регистрованом партнерству, тачније услов је да регистровано партнерство није раскинуто, нити да је било у процесу раскидања.¹⁴⁹ Уколико испуњава наведени услов, регистровани партнер¹⁵⁰ наслеђује у конкуренцији са

¹⁴⁶ Грађански законик Аустрије – Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie, StF: JGS Nr. 946/1811. У наставку рада за овај пропис ће бити коришћена скраћеница – ABGB. Текст Законика доступан на интернет адреси: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001622>. Приступ остварен: 16. августа 2020. године. Овим закоником прописан је општи режим законског наслеђивања, према чијим се правилима, у највећем броју случајева врши расподела заоставштине. Међутим, извор наследног права у Аустрији, представља и Закон о наслеђивању – Anerbengesetz (AnerbG), StF: BGBI. Nr. 106/1958. Текст Закона доступан на интернет адреси: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001969>. Приступ остварен: 5. септембра 2020. године), који прописује посебне норме о наслеђивању пољопривредних поседа. Применом овог Закона омогућено је да пољопривредно земљиште из заоставштине буде додељено само једном наследнику, како би било спречено његово распарчавање. Овим законом, углавном се привилегују потомци оставиоца који су одрастали на фарми или пољопривредном газдинству, а регистровани партнер, као и супружник, приоритет у наслеђивању ових добара има у ситуацији када је земљиште о коме је реч, припадало заједничкој својини њега и оставиоца. Видети: пар. 3 и пар. 4. ст. 1 AnerbG.

¹⁴⁷ Видети: пар. 730. ABGB.

¹⁴⁸ Видети: пар. 731, ст. 1. до пар. 4. ABGB.

¹⁴⁹ Видети: пар. 746, ст. 1 и ст. 2 ABGB; C. Wendehorst, *Intestate Succession in Austria*; in: Reid K., De Waal M., Zimmermann R. (ed.), *Intestate Succession, Comparative Succession Law*, vol. 2, 2015, Oxford University Press, стр. 168–169.

¹⁵⁰ У даљем тексту, биће говора само о наследним правима регистрованих партнера, иако иста правила важе и за супружнике, а у складу са темом овог рада.

сродницима из прва два наследна реда, по нешто другачијим правилима у оквиру сваког од њих.¹⁵¹

Регистрованом партнеру, на име законског наследног дела, у конкуренцији са децом оставиоца, и њиховим потомцима, применом права представљања, припада 1/3 заоставштине. Када нема деце оставиоца, регистровани партнер прелази у други наследни ред, где му на наслеђе, након реформе из 2015. године, конкуришу само родитељи оставиоца. Тада му припада 2/3 заоставштине. Уколико је један родитељ оставиоца преминуо, регистрованом партнеру припада и његов део, а у одсуству оба родитеља, регистровани партнер оставиоца наслеђује целу заоставштину.¹⁵²

Наиме, пре последње реформе аустријског наследног права, регистровани партнер је, као припадник првог наследног реда, имао иста права која има и данас, тако да је по том питању, реформа изостала. Међутим, до 2017. године, откад су нове норме у примени, регистрованом партнеру су у другом наследном реду, поред родитеља оставиоца, конкурисали и њихови потомци, тачније, и у присуству регистрованог партнера, долазило је до примене принципа репрезентације у другом наследном реду.¹⁵³ Такође, у одсуству једног родитеља и његових потомака, његов наследни део је припадао преосталом родитељу оставиоца, док сада недостатак родитеља повлачи прирастање његовог наследног дела, наследном делу регистрованог партнера.¹⁵⁴ Даље, до 2017. године, у одсуству наследника другог наследног реда, регистровани партнер је прелазио у трећу парентелу, где је наслеђивао са бабама и дедама оставиоца, и то 2/3 заоставштине.¹⁵⁵ Данас то није случај, већ регистрованом партнеру на наслеђе могу конкурисати само деца и потомци, као и родитељи оставиоца. Остале сроднике, регистровани партнер искључује из наслеђа.

¹⁵¹ До реформе 2015. године, регистровани партнер је наслеђивао у оквиру прва три наследна реда. Више о законском наслеђивању у праву Аустрије пре најновије реформе, видети код: Ј. Видић, Наследноправне последице односа срдства, брачне и ванбрачне везе, ..., стр. 290–324.

¹⁵² Видети: пар. 744, ст. 1. ABGB.

¹⁵³ Примена принципа репрезентације била је ограничена само на децу родитеља, тачније браћу и сестре оставиоца, док се у случају деце браћа и сестара, право представљања није примењивало. Видети: Ј. Видић, Однос сродства, брака и ванбрачне заједнице у заснивању правила законског и нужног наслеђивања у земљама германске правне традиције, ..., стр. 232.

¹⁵⁴ Па тако, у ситуацији када се на наслеђе јављају регистровани партнер и један родитељ, пре 1. јануара 2017. године, регистрованом партнеру би, на име наследног дела, припало 2/3 заоставштине, а родитељу оставиоца 1/3. За случајеве отварања наслеђа након тог датума, у примени је правило према коме регистрованом партнеру, поред 2/3 заоставштине, припада и 1/6 коју би наследио преминули родитељ.

¹⁵⁵ *Ibid*, стр. 233.

Регистрованом партнеру, поред законског наследног дела, у праву Аустрије, припада још неколико посебних наследноправних овлашћења.

Па тако, регистровани партнер има право на законски легат (*Gesetzliches Vorausvermächtnis*), специјално право да настави да живи у кући коју је делио са оставиоцем,¹⁵⁶ као и право на покретне ствари из заоставштине које припадају заједничком домаћинству, у мери у којој је то потребно за одржавање стандарда живота који је и до тада уживао.¹⁵⁷ Ово право је временски неограничено и не урачунава се у оно што супружник добија на име наследног дела.¹⁵⁸

Регистровани партнер, такође, има право на издржавање из заоставштине.¹⁵⁹ Партнер који је у току регистрованог партнерства примао издржавање, овлашћен је на такво издржавање и након прекида регистрованог партнерства, па тако и за случај смрти регистрованог партнера који му је издржавање давао. Регистровани партнер, ово право неће уживати безусловно, будући да је овлашћен да добија издржавање све док не ступи у ново регистровано партнерство или брак.

Аустријски законодавац је предвидео и један начин привилеговања одређеног круга лица блиских оставиоцу. Супружник, регистровани партнер, фактички ванбрачни партнер и деца оставиоца, који су се старали о оставиоцу, имају право на посебан законски легат (*Pflegevermächtnis*), који произилази из старања о оставиоцу.¹⁶⁰ Да би ово право могло бити реализовано, потребно је да се законом одређено лице, без накнаде, старало о оставиоцу најмање шест месеци у последње три године његовог живота, као и да старање о коме је реч није било изразито малог значаја. Висина законског легата који ће

¹⁵⁶ Ово право је супсидијарне природе, будући да се односи на ситуације када право регистрованог партнера да живи у заједничком дому не произилази из неког другог правног основа, као нпр. права закупа, сувласништва или наслеђивања породичног дома.

¹⁵⁷ Видети: пар. 745, ст. 1. ABGB. У аустријској правној теорији, ово право сматра се преиспоруком, као обликом наследноправне сингуларне сукесије. Опширније о режиму стицања предмета домаћинства у праву Аустрије видети: N. Stojanović, *Pravni režim sticanja predmeta domaćinstva, ...,* стр. 274–275.

¹⁵⁸ Видети: C. Wendehorst, *op. cit.*, стр. 175.

¹⁵⁹ Видети: пар. 747 у вези са пар. 94 ABGB и пар. 12 EPG. Регистровани партнер може остваривати ово право уколико оно што је примио на име наследног дела, није довољно за намирење његових потреба, узимајући у обзир и његову имовину. Видети: N. Stojanović, *Naslednopravna singularna sukcesija na osnovu zakona, Pravni život*, br. 10/2005, Beograd, 2005, стр. 672.

¹⁶⁰ Видети: пар. 677, ст. 1. ABGB. Старање, у смислу овог члана, представља било коју активност која, у највећој могућој мери, обезбеђује пружање неопходне бриге и помоћи особи којој је потребна. Видети: пар. 677, ст. 2. ABGB.

припасти, између осталог, регистрованом партнеру који испуњава ове услове, зависи од трајања и обима старања о оставиоцу.¹⁶¹

4.3. Фактички ванбрачни партнер као законски наследник

Снагу правно релевантних чињеница за формирање наследних редова у праву Аустрије, до прве деценије 21. века, имале су само чињеница сродства и чињеница брачне везе са оставиоцем. Правну релевантност у заснивању наследних редова, добила је 2009. године и ванбрачна заједница, међутим, само у форми регистрованог партнерства. Фактички ванбрачни партнери нису сматрани законским наследницима све до 2015. године, и реформе наследног права, којом је чињеница фактичке ванбрачне заједнице подигнута у ранг правно релевантних чињеница у сфери законског наслеђивања. Међутим, до потпуног изједначавања фактичке ванбрачне заједнице са браком, није дошло, за разлику од чињенице регистрованог партнерства која, у наслеђивању, има иста дејства као брак.

Фактички ванбрачни партнери, било истог, било различитог пола, наслеђују једно друго, само уколико нема наследника из четири законом предвиђена наследна реда.¹⁶² Тачније, потребно је да оставилац није иза себе оставио супружника, регистрованог партнера, децу, родитеље, бабе и деде, потомке свих ових лица, неограничено, као и прабабе и прадеде. У случају недостатка свих ових лица, на наслеђе ће бити позван фактички ванбрачни партнер, који је ће у тој ситуацији наследити целу заоставштину.

Међутим, предвиђен је и додатни услов који ванбрачна заједница преживелог партнера и оставиоца, мора да испуни, да би имала наследноправна дејства. Наиме, потребно је да је преживели фактички ванбрачни партнер живео у истом домаћинству са оставиоцем барем три године пре отварања наслеђа, непрекидно.¹⁶³

Фактичком ванбрачном партнеру, такође, припада законски легат који се огледа у праву да настави да живи у дому у коме је живео са оставиоцем, те право на покретне ствари које припадају домаћинству, у мери у којој је то потребно да одржи ранији

¹⁶¹ Видети: пар. 677, ст. 3. и пар. 678, ст. 1. ABGB.

¹⁶² Видети: пар. 748, ст. 1. ABGB.

¹⁶³ Притом, неиспуњењем овог услова неће се сматрати кратки периоди раздвојености који се не тичу постојања њихове ванбрачне везе, већ одсуства због посла, здравствених разлога и сл. Видети: пар. 748, ст. 2. ABGB.

стандард живота. Он ће имати ово право уколико је њихова ванбрачна заједница, праћена заједничким животом у породичном дому, трајала непрекидно, најмање три године пре отварања наслеђа. Додатни услов који се поставља за остваривање овог права, а тиче се квалитета фактичке ванбрачне заједнице, представља непостојање регистрованог партнера или супружника оставиоца. Међутим, за разлику од супружника и регистрованог партнера, право фактичког ванбрачног партнера временски је ограничено, те може трајати највише годину дана од отварања наслеђа.¹⁶⁴

Као и у случају регистрованог партнера, и фактичком ванбрачном партнеру припада право на законски легат, који је последица старања над оставиоцем барем шест месеци у последње три године његовог живота, и то уколико се ради о старању без накнаде, и то у мери која није изразито мањег значаја.¹⁶⁵

Дакле, иако је начињен одређен помак у препознавању фактичке ванбрачне заједнице као правно релевантне чињенице за наслеђивање, она ипак нема исти домаћај у сфери законског наслеђивања као остале правно релевантне чињенице. Фактички ванбрачни партнер, иако уврштен у потенцијалне законске наследнике, и то као наследник коме би могла припасти искључиво цела заоставштина, то у највећем броју случајева неће постати, с обзиром на велики број лица која га могу искључити из наслеђа, као и чињеницу да фактички ванбрачни партнер има приоритет у наслеђивању само у односу на државу, као крајњег наследника.

V ПОЛОЖАЈ ВАНБРАЧНОГ ПАРТНЕРА КАО ЗАКОНСКОГ НАСЛЕДНИКА У ПРАВУ ЧЕШКЕ РЕПУБЛИКЕ

5.1. Уопштено о ванбрачној заједници и њеним наследноправним дејствима

Након 1948. године, и прихватања социјалистичког режима у тадашњој Чехословачкој Републици, брак је, због одређених привилегија датих младим брачним

¹⁶⁴ Видети: пар. 745, ст. 2 ABGB. Детаљније о томе код: В. Eccher, *Die Österreichische Erbrechtsreform*, Vienna, 2016, стр. 110.

¹⁶⁵ Видети: чл. 677. ABGB.

паровима од стране државе,¹⁶⁶ уживао велику популарност међу становништвом. Кохабитација је доживела своју успон тек након промене режима, 1989. године, а од тада је у сталном порасту.¹⁶⁷

Чешка Република је, како је већ речено, 2006. године постала једна од држава која предвиђа могућност регистровања ванбрачне заједнице. Доношењем Закона о регистрованим партнерствима, за истополне партнере (*registrovaný partner*) је уведен институт који, донекле представља, пандан браку, који је намењен само партнерима различитог пола.¹⁶⁸ Доношењем Грађанског законика 2012. године, прописи који регулишу регистровано партнерство и његова дејства, нису инкорпорирани у Грађански законик, већ је и даље на снази Закон из 2006. године.

Међутим, чл. 3020. Чешког грађанског законика, предвиђено је да се права и дужности предвиђене за супружнике, прописане у првој, трећој и четвртој књизи, примењују, по аналогiji, и на регистроване партнере. Тако и право законског наслеђивања, нормирано у трећем наслову треће књиге, почевши од члана 1475. Грађанског законика, проналази своју примену и у домену регистрованих партнерстава, а регистровани партнер представља законског наследника, са истим дејствима као и супружник оставиоца.

Чешка Република, у свом законодавству, не дефинише нити уређује појам неформалне ванбрачне заједнице.¹⁶⁹ Међутим, иако партнер из фактичке ванбрачне заједнице није изричито заштићен законом, чешко законодавство познаје један институт кроз који неформално ванбрачно партнерство може доћи у ситуацију да остварује одређена дејства.

Наиме, чешко право познаје институт „блиске особе” који поред сродника у директној линији, браће и сестара, као и супружника или регистрованог партнера,

¹⁶⁶ У циљу популаризације брака, младим брачним паровима омогућене су позајмице са ниском каматном стопом, право употребе мањих станова у државној својини, и сл. Опширније о томе видети у: L. Ruggeri, I. Kunda, S. Winkler (ed.), *op. cit.*, стр. 123–124.

¹⁶⁷ Иако нема статистичких података који се тичу броја ванбрачних заједница, статистика о броју рођења ван брака, указује на повећање броја ових заједница. Више о томе видети у: *ibid*, стр. 128.

¹⁶⁸ Од 1. јула 2006. године, откад постоји ова могућност, регистровано је 3.117 истополних партнерстава. Податак преузет са интернет адресе: https://www.denik.cz/z_domova/registrovane-partnerstvi-uzavrelo-v-cesku-3117-paru-roste-zajem-zen-20190201.html. Приступ остварен: 22. августа 2020. године.

¹⁶⁹ Подаци преузети код: М. Hrusakova, *Informal Relationships. National Report: Czech Republic*, <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Czech-Republic-IR.pdf>. Приступ остварен: 21. августа 2020. године.

укључује и особе које су повезане блискошћу, а трајно живе у истом домаћинству.¹⁷⁰ Применом овог института, фактички ванбрачни партнери могу, иако то није експлицитно предвиђено, доћи у ситуацију да, у одређеним околностима и одређеним областима, уживају заштиту.

De facto ванбрачни партнер може бити и једна од особа која ће учествовати у расподели заоставштине, међутим, са другачијим наследноправним овлашћењима, и под другачијим условима него супружник и регистровани партнер, о чему ће бити више речи у делу посвећеном законском наслеђивању партнера из фактичке ванбрачне заједнице у Чешкој Републици.

5.2. Регистровани партнер као законски наследник

Право Чешке предвиђа више правно релевантних чињеница за наслеђивање. Потенцијалне наследнике по основу закона, представљају супружник, регистровани партнер, сродници, као и особе које су живеле у заједничком дому са оставиоцем, барем годину дана пре отварања наслеђа, и старале се о том домаћинству, или су примале издржавање од стране оставиоца.

Сроднике, чешки законодавац, групише у шест наследних редова. У првом наследном реду припадају деца оставиоца, и њихови потомци, неограниченом применом правила представљања.¹⁷¹ У другом наследном реду, из категорије сродника, појављују се родитељи оставиоца,¹⁷² у трећем браћа и сестре, и њихова деца, применом правила представљања,¹⁷³ у четвртм бабе и деде оставиоца,¹⁷⁴ у петом бабе и деде родитеља оставиоца,¹⁷⁵ и у шестом наследном реду, као наследници се јављају деца оставиоцевих браће и сестара и деца оставиоцевих баба и деда, као и њихова деца, применом правила репрезентације.¹⁷⁶

Постојање барем једног сродника из ближег наследног реда, искључује из наслеђивања сроднике из даљих наследних редова. Ово не важи за супружника или

¹⁷⁰ Видети: чл. 22 ЧГЗ.

¹⁷¹ Видети: чл. 1635, ст. 1. и ст. 2. ЧГЗ.

¹⁷² Видети: чл. 1636, ст. 1. ЧГЗ.

¹⁷³ Видети: чл. 1637, ст. 1. и ст. 2. ЧГЗ.

¹⁷⁴ Видети: чл. 1638. ЧГЗ.

¹⁷⁵ Видети: чл. 1639, ст. 1. и ст. 2. ЧГЗ.

¹⁷⁶ Видети: чл. 1640, ст. 1. и ст. 2. ЧГЗ.

регистрованог партнера оставиоца, будући да они наслеђују у прва два наследна реда, тачније, из наслеђа не могу искључити потомке и родитеље оставиоца.

Тако, када је регистровани партнер позван на наслеђе заједно са децом оставиоца, свим наследницима припада подједнак део заоставштине. Уколико оставилац није иза себе оставио децу, нити потомке, регистровани партнер не наслеђује целу заоставштину у првом наследном реду.¹⁷⁷

Наиме, он прелази у други наследни ред где му на наслеђе конкуришу родитељи оставиоца, као и особе које су са оставиоцем живеле у заједничком домаћинству, у периоду од најмање годину дана пре делације, притом се старавши о том домаћинству или примавши издржавање од стране оставиоца. Наследници који припадају другом наследном реду, такође, учествују у расподели заоставштине у једнаким деловима, са изузетком регистрованог партнера, коме, на име наследног дела, у другом наследном реду, увек припада барем 1/2 заоставштине.¹⁷⁸ Уколико је регистровани партнер једини наследник у другом наследном реду, њему припада цела заоставштина.

Дакле, позиција регистрованог партнера као законског наследника у праву Чешке Републике, повољнија је у односу на већи број осталих наследника. У првом наследном реду, његов положај једнак је положају деце оставиоца, будући да им, на име наследног дела, припада подједнак део заоставштине. У другом наследном реду, његов положај је још повољнији, будући да ће, само у конкуренцији једног санаследника, имати једнак наследноправни положај са било којим од њих. Када има више наследника у другом наследном реду, положај регистрованог партнера је повољнији од положаја осталих санаследника, јер му у сваком случају припада 1/2 заоставштине, док остали наследници, независно од њиховог броја, деле остатак заоставштине на једнаке делове.

Наследноправни положај регистрованог партнера најповољнији је у недостатку свих наведених наследника, будући да из наслеђа искључује остале сроднике, те му тада у својину припада цела заоставштина.

Регистровани партнер, поред наследног дела који му припада по закону, има право и на издржавање из заоставштине, у периоду од шест недеља од отварања наслеђа.¹⁷⁹

¹⁷⁷ Видети: чл. 1635. ЧГЗ.

¹⁷⁸ Видети: чл. 1636. ЧГЗ.

¹⁷⁹ Видети: чл. 1666, ст. 1. ЧГЗ.

Такође, све особе које су живе са оставиоцем у заједничком домаћинству у тренутку делације, међу којима и регистровани партнер, имају право да живе у том дому још три недеље од отварања наслеђа.¹⁸⁰

5.3. Фактички ванбрачни партнер као законски наследник

Као што је већ наведено, чешко законодавство не даје чињеници фактичког ванбрачног партнерства значај правно релевантне чињенице позивања на наслеђе. Међутим, ванбрачни партнер може, на посредан начин, постати законски наследник оставиоца.

Да би партнер из фактичке ванбрачне заједнице могао да се појави као законски наследник, потребно је да буде испуњено неколико услова, који се тичу постојања одређених наследника, као и квалитета његове *de facto* ванбрачне везе са оставиоцем.

Најпре, фактички ванбрачни партнер може бити позван на наслеђе само у одсуству потомака оставиоца. Уколико је оставилац иза себе оставио потомке, као наследнике првог наследног реда, који из наслеђивања искључују наследнике даљих наследних редова, фактички ванбрачни партнер неће имати никаква наследноправна овлашћења.

Уколико је овај услов непостојања потомака испуњен, постају релевантне околности које се тичу саме ванбрачне везе између надживелог фактичког ванбрачног партнера и оставиоца. Закон прописује кумулативно испуњење два услова. Први услов тиче се трајања заједнице живота са оставиоцем. Наиме, потребно је да су фактички ванбрачни партнери живели у заједничком домаћинству барем последњих годину дана пре отварања наслеђа. Други услов, који је уз први потребно кумулативно испунити, састоји се, заправо, из два алтернативно постављена услова. Да би фактички ванбрачни партнер постао законски наследник, потребно је или да се старао о заједничком домаћинству, или да је примао издржавање од стране оставиоца.¹⁸¹

¹⁸⁰ Видети: чл. 1669. ЧГЗ. Још једна одредба којом се штити, између осталог, регистровани партнер оставиоца, иако није наследноправне природе, представља последицу смрти оставиоца. Наиме, након смрти закупца, закуп стана прелази на члана његовог домаћинства, који је живео у стану на дан смрти оставиоца, а нема сопствени стан. Ова одредба штити, по сили закона, оставиочевог супружника, партнера, родитеља, брата и сестру, зета, снаху и унуке оставиоца, док је у случају чланова домаћинства који се не убрајају у већ наведене, потребан пристанак закуподавца. Видети: чл. 2279. ЧГЗ.

¹⁸¹ Видети: чл. 1636. и чл. 1637. ЧГЗ, који прописују правила законског наслеђивања у другом и трећем наследном реду.

Када су сви ови услови исупуњени, фактички ванбрачни партнер се може појавити као наследник другог или трећег наследног реда. Када наслеђује у другом наследном реду, заједно са супружником или регистрованим партнером, и родитељима оставиоца, као и другим особама које испуњавају исте услове као и фактички ванбрачни партнер, сви наведени наследници, осим супружника или регистрованог партнера, којима је загарантована 1/2, наслеђују подједнак део заоставштине.

Када је фактички ванбрачни партнер једини наследник из другог наследног реда, он неће, као што је то случај када су једини наследници супружник или регистровани партнер, и родитељи оставиоца, наследити целу заоставштину. Фактички ванбрачни партнер, у том случају, прелази у трећи наследни ред, где му, поред осталих особа које испуњавају исте услове као он, на наслеђе конкуришу браћа и сестре оставиоца, и њихова деца, применом правила представљања. У трећем наследном реду, сви наследници (са изузетком деце браће и сестара оставиоца који наслеђују применом принципа репрезентације) деле заоставштину на једнаке делове.

Тек уколико наведених сродника нема, тачније фактички ванбрачни партнер се јавља као једини наследник трећег наследног реда, њему, на име наследног дела, припада цела заоставштину.

Дакле, *de facto* ванбрачни партнер има другачији наследноправни положај, у зависности од структуре осталих наследника. Тако, његов положај је неповољнији када се као наследници јављају потомци оставиоца, будући да у том случају, фактички ванбрачни партнер нема никаква наследноправна овлашћења. Његов наследноправни положај неповољнији је и у односу на супружника или регистрованог партнера и родитеље оставиоца, будући да они у недостатку осталих наследника, наслеђују целу заоставштину. Међутим, уколико поред фактичког ванбрачног партнера постоји само још један наследник из другог наследног реда, њихов положај је једнак, јер им припада по 1/2 заоставштине. Када наслеђује у трећем наследном реду, фактички ванбрачни партнер има једнака наследноправна овлашћења са осталим наследницима.

Најбољи наследноправни положај, фактички ванбрачни партнер има у недостатку осталих наследника из прва три наследна реда, будући да из наслеђа искључује сроднике из даљих наследних редова.

Особе које су до оставиоцеве смрти са њим живеле у заједничком домаћинству, у које се убраја и фактички ванбрачни партнер, будући да је заједница живота конститутивни елемент ванбрачне заједнице, имају право да наставе да бораве у том домаћинству још три недеље од тренутка отварања наслеђа.¹⁸²

Такође, још једна одредба се може применити на фактичког ванбрачног партнера. Наиме, мајка будућег оставиоцевог детета, и ако није била у браку са оставиоцем, има право на издржавање из заоставштине до шест недеља након рођења детета.¹⁸³

VI ПОЛОЖАЈ ВАНБРАЧНОГ ПАРТНЕРА КАО ЗАКОНСКОГ НАСЛЕДНИКА У ПРАВУ ХРВАТСКЕ

6.1. Уопштено о ванбрачној заједници и њеним наследноправним дејствима

Ванбрачна заједница, у смислу животне заједнице особа различитог пола, нормирана је Уставом¹⁸⁴ из 1990. године, чијим је чланом 62. прописано да ће правни односи у ванбрачној заједници бити уређени законом. Фактички ванбрачни партнери различитог пола су, тако, сврстани у ред законских наследника, као што је већ речено, доношењем Закона о наслеђивању из 2003. године, и то са истим наследноправним овлашћењима као и супружник.¹⁸⁵

Хрватска се, пратећи тренд западноевропских земаља, сврстала у ред јурисдикција које уређују истополне ванбрачне заједнице, 2003. године, доношењем Закона о истополним заједницама.¹⁸⁶ Између нешто конзервативнијег става друштва и тежње за

¹⁸² Видети: чл. 1669. ЧГЗ.

¹⁸³ Видети: чл. 1666, ст. 1. ЧГЗ.

¹⁸⁴ Ustav Republike Hrvatske (*Narodne novine* 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10 i 05/14). Текст Устава Хрватске видети на интернет адреси: <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske>. Приступ остварен: 29. августа 2020. године.

¹⁸⁵ Будући да нема никаквих услова форме за заснивање ванбрачне заједнице између особа различитог пола, изостају и статистички подаци о њиховом броју. На последњем званичном попису становништва – 2011. године, број особа који се изјаснио да живи у ванбрачној заједници, износио је 97.772, међутим, нема података о томе какав је састав и облик ових ванбрачних партнерстава. Видети: L. Ruggeri, I. Kunda, S. Winkler (ed.), *op. cit* стр. 68–69.

¹⁸⁶ Zakon o istospolnim zajednicama (*Narodne novine* 116/2003). Текст Закона видети на интернет адреси: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_07_116_1584.html. Приступ остварен: 29. августа 2020. године.

усвајањем прогресивнијих решења која прате друштвену стварност, Хрватска се определила за средње решење, којим је формално препознала постојање истополних заједница, без услова њихове регистрације, али је истополним ванбрачним партнерима гарантовала ограничена права, која се драстично разликују од оних која ужива супружник.¹⁸⁷ Између осталог, преживелом истополном партнеру није дата могућност законског наслеђивања свог ванбрачног партнера.

Дискриминацији истополних ванбрачних партнера у многим правним аспектима, између осталог, и у сфери законског наслеђивања, дошао је крај 2014. године, када је Хрватски сабор усвојио Закон о животном партнерству особа истог пола.

Овим законом, ванбрачна заједница истополних партнера дефинисана је кроз појам животног партнерства и неформалног животног партнерства. Животно партнерство, у смислу овог закона, представља заједницу породичног живота две особе истог пола, које у свом појму, као *conditio sine qua non* садржи обавезу склапања пред надлежним органом.¹⁸⁸ Неформално животно партнерство, с друге стране, представља заједницу породичног живота две особе истог пола, које нису склопиле животно партнерство пред надлежним телом, а чија заједница траје најмање три године, и од почетка је испуњавала услове прописане за настанак животног партнерства.¹⁸⁹

Што се тиче наследноправних дејстава ова два облика истополних ванбрачних заједница, хрватско законодавство не прави никакву разлику између њих. Наиме, у сфери законског наслеђивања, неформално животно партнерство изједначено је са ванбрачном заједницом различитог пола,¹⁹⁰ док је животни партнер, у својим наследноправним овлашћењима, изједначен са супружником.¹⁹¹

¹⁸⁷ Овим законом, истополним партнерима је дато право на издржавање и право на стицање и уређивање међусобних односа у вези имовине, те право на узајамно помагање. Видети: чл. 4. Закона о истополним заједницама.

¹⁸⁸ Видети: чл. 2. Закона о животном партнерству особа истог пола. Надлежни орган са ингеренцијама за склапање животних партнерстава, у смислу чл. 7, ст. 1, тач. 3 овог закона, представља матичар. Више о начину регистровања животних партнерстава, видети код: R. Jotanović, *Zajednica života osoba istog spola u Republici Hrvatskoj*; u: *Pravna regulacija životnih zajednica istog spola u Hrvatskoj, Sloveniji, Srbiji i Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 2015, стр. 11–14.

¹⁸⁹ Видети: чл. 3, ст. 1. Закона о животном партнерству особа истог пола.

¹⁹⁰ Видети: чл. 4, ст. 2. Закона о животном партнерству особа истог пола.

¹⁹¹ Видети: чл. 55. Закона о животном партнерству особа истог пола.

Тако, у праву Хрватске, и истополним партнерима и партнерима различитог пола, омогућене су по две опције уређења свог породичног живота. Док истополни партнери имају могућност да оптирају између неформалне и регистроване кохабитације,¹⁹² партнери различитог пола могу да склопе брак или да живе у неформалној ванбрачној вези. У праву Хрватске, брак није „отворен” за истополне партнере, док партнери различитог пола немају могућност регистравања своје ванбрачне заједнице.

Међутим ове разлике нису релевантне у смислу наследног права, будући да, у праву Хрватске, и ванбрачни партнер, и животни партнер, и неформални животни партнер, у расподели заоставштине, имају исти положај као и супружник оставиоца, што чињеницу ванбрачне заједнице сврстава у правно релевантне чињенице позивања на наслеђе, у истом рангу са чињеницама сродства и брака, независно од њеног састава и облика.¹⁹³

6. 2. Ванбрачни партнер као законски наследник

Хрватски Закон о наслеђивању предвиђа чињенице брака, сродства и ванбрачне везе, као правно релевантне чињенице за формулисање правила законског наслеђивања. Тако, наследници по закону могу бити оставиочеви потомци, супружник, ванбрачни партнер, родитељи, браћа и сестре и њихови потомци, деде и бабе и њихови потомци, као и сви остали преци оставиоца.¹⁹⁴

Сродници су груписани у наследне редове, применом парентеларног система, где сродници из ближег наследног реда искључују из наслеђа сроднике који припадају даљим наследним редовима. Првом наследном реду припадају потомци оставиоца, другом наследном реду родитељи оставиоца, или њихови потомци, применом правила

¹⁹² Од дана ступања на снагу Закона о животном партнерству особа истог пола, па до краја 2018. године, у Хрватској је регистровано укупно 293 животних партнерстава – од ступања на снагу до краја 2015. године – 108, у току 2016. године – 66, 2017. – 64, а 2018. године – 55. Видети: L. Ruggeri, I. Kunda, S. Winkler (ed.), *op. cit.*, стр. 69.

¹⁹³ У даљем делу рада, посвећеном законском наслеђивању ванбрачних партнера, биће, стога, коришћен заједнички израз „ванбрачни партнер” за све ове форме ванбрачне заједнице, ради боље прегледности, али и истоветности наследноправних последица које свака од њих повлачи.

¹⁹⁴ Видети: чл. 8, ст. 1. и ст. 2. ЗОН-а Хрватске.

представљања, трећем, бабе и деде и њихови потомци, четвртом, само прабабе и прадеде оставиоца, а остали преци могу да се појаве као наследници даљих наследних редова.¹⁹⁵

Од правила да наследници из ближих наследних редова искључују из наслеђа наследнике из даљих наследних редова, постоји изузетак који се тиче позиције супружника или ванбрачног партнера као законског наследника. Наиме, ова лица могу да се јаве и као наследници првог и као наследници другог наследног реда, од чега ће и зависити њихов наследни део.

Ванбрачни партнер наслеђује у првом наследном реду, заједно са потомцима оставиоца. Хрватски законодавац даје подједнак значај чињеници ванбрачног партнерства и чињеници сродства у правој нисходној линији, па тако ванбрачном партнеру и деци оставиоца заоставштина припада на једнаке делове.¹⁹⁶

Уколико нема деце, нити осталих потомака оставиоца, који могу бити позвани на наслеђе неограниченом применом права представљања, ванбрачни партнер, по правилу, не наслеђује целу заоставштину, већ прелази у други наследни ред, где се на наслеђе позивају и родитељи оставиоца. Међутим, хрватски законодавац прописује и једно одступање од примене овог правила. Наиме, у ситуацији када се сви санаследници ванбрачног партнера, који су позвани на наслеђе у оквиру првог законског наследног реда, одрекну наследства – ванбрачни партнер остаје у првом наследном реду, те наслеђује целу заоставштину као наследник прве парентеле.¹⁹⁷

Када нема места примени ове одредбе, ванбрачни партнер оставиоца прелази у други наследни ред, где му на наслеђе конкуришу родитељи оставиоца. Ванбрачном партнеру, применом правила расподеле заоставштине у другом законском наследном реду, на име наследног дела, припада 1/2 заоставштине, док остатак деле родитељи.¹⁹⁸ У присуству ванбрачног партнера као законског наследника, у другом наследном реду не долази до примене принципа репрезентације, па тако ванбрачни партнер из наслеђа искључује потомке родитеља оставиоца. Уколико је само један родитељ позван на

¹⁹⁵ Видети: чл. 9 до чл. 19. ЗОН-а Хрватске.

¹⁹⁶ Видети: чл. 9, ст. 1. и 2. ЗОН-а Хрватске.

¹⁹⁷ Видети: чл. 130, ст. 5. ЗОН-а Хрватске.

¹⁹⁸ Видети: чл. 11, ст. 1. и 2. ЗОН-а Хрватске.

наслеђе, њему ће припасти и наследни део другог родитеља.¹⁹⁹ У недостатку оба родитеља оставиоца, ванбрачни партнер наслеђује заоставштину у целости.²⁰⁰

Ванбрачни партнер, такође, има и право, заједно са потомцима оставиоца, који су у тренутку отварања наслеђа живели у истом домаћинству са оставиоцем, да добије, поред наследног дела који му припада, и предмете домаћинства који служе за задовољавање свакодневних потреба, уколико се не ради о предметима знатније вредности.²⁰¹

Из наведеног, може се закључити да је положај ванбрачног партнера у праву Хрватске изузетно повољан у односу на већину осталих потенцијалних наследника. Позиција ванбрачног партнера у расподели заоставштине, једнака је позицији коју имају деца и супружник оставиоца. У односу на родитеље оставиоца, положај ванбрачног партнера је повољнији у присуству оба родитеља, а у недостатку једног од њих – једнак положају родитеља који се јавља као законски наследник. У односу на све остале сроднике, ванбрачни партнер има приоритет у наслеђивању, тачније, присуство ванбрачног партнера као законског наследника, искључује из наслеђа све остале оставиочеве сроднике.

VII ПОЛОЖАЈ ВАНБРАЧНОГ ПАРТНЕРА КАО ЗАКОНСКОГ НАСЛЕДНИКА У ПРАВУ ЕНГЛЕСКЕ

7.1. Уопштено о ванбрачној заједници и њеним наследноправним дејствима

Парламент Уједињеног Краљевства је, како је већ наведено, доношењем Закона о регистрованом партнерству, увео у правни систем Енглеске, Велса, Шкотске и Северне

¹⁹⁹ Видети: чл. 11, ст. 5. ЗОН-а Хрватске.

²⁰⁰ Видети: чл. 11, ст. 3. ЗОН-а Хрватске.

²⁰¹ Видети: чл. 76, ст. 1. ЗОН-а Хрватске. Иако ванбрачни партнер није изричито наведен као титулар овог права, у теорији се сматра да и по питању предмета домаћинства, има места примени прописа о изједначавању положаја ванбрачних партнера са положајем супружника. Сматра се да се *ratio legis* аналогне примене овог правила у односу на ванбрачне partnere, огледа, управо, у интенцији законодавства да обезбеди лицима која су живела са оставиоцем, да задрже предмете домаћинства који су им служили за задовољавање свакодневних потреба. Видети у: N. Gavella, V. Belaj, *Nasljedno pravo*, Zagreb, 2008, стр. 408. Издвајањем предмета домаћинства из заоставштине, ванбрачни партнер и потомци оставиоца ове предмете добијају у сусвојину, у једнаким деловима. Видети чл. 76, ст. 3. ЗОН-а Хрватске. Будући да су као титулари овог права предвиђени само потомци и ванбрачни партнер или супружник оставиоца, ванбрачном партнеру као универзалном сукцесору из другог наследног реда, предмети домаћинства ће припасти у целости.

Ирске, могућност за истополне партнере да своју ванбрачну заједницу озваниче склапањем заједнице са дејствима сличним браку, који је у то време био резервисан искључиво за партнере различитог пола. Тако су регистрација ванбрачне заједнице, њен раскид и њена лична и имовинска дејства, нормирани у другом делу овог Закона.

Од самог увођења цивилних партнерстава у законодавство Енглеске, ова заједница има дејства готово идентична дејствима брака. Цивилно партнерство могло је бити формирано под истим условима као и брак,²⁰² а и остала питања се, у великој мери поклапају. Тако је и, доношењем амандмана на Administration of Estates Act, који уређује област законског наслеђивања, цивилни партнер сврстан у ред законских наследника, са истим наследноправним овлашћењима као и супружник оставиоца.

Енглеска је 2013. године постала једна од земаља које признају истополним партнерима могућност да склопе брак.²⁰³ На тај начин, дискриминација коју су трпели истополни партнери избрисана је из енглеског законодавства. Енглески законодавац, одлучио се за дуални систем могућности формирања истополне заједнице, задржавши могућност склапања цивилних партнерстава, и истовремено омогућивши истополним партнерима да ступе брак или да конвертују своје цивилно партнерство у брак.

Међутим, тада се појавио проблем дискриминације, овог пута, ванбрачних партнера различитог пола. Брак је сада био отворен за партнере независно од њиховог пола, а само истополни партнери су могли регистровати партнерство. Стога је, у енглеској правној теорији и пракси било доста критика упућених на рачун оваквог решења.

Ово је резултирало доношењем одлуке Врховног суда, у случају Steinfeld – Keidan, где је норма која је ограничавала могућност склапања регистрованих партнерстава искључиво на партнере истог пола, проглашена дискриминаторном. Убрзо је донет и Закон којим је право регистрација цивилног партнерства проширено и на партнере

²⁰² Осим првобитне разлике по питању пола партнера који могу да региструју цивилно партнерство и партнера који желе да ступе брак, услови су: да партнери имају најмање 16 година (уколико имају мање од 18, потребна је и сагласност родитеља), да нису већ у браку или цивилном партнерству, као и да нису у блиском сродству. Видети: s 3 и s 4 Civil Partnership Act.

²⁰³ Закон о истополном браку – Marriage (Same Sex Couples) Act 2013. Текст Закона доступан на интернет адреси: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2013/30/contents/enacted>. Приступ остварен: 2. септембра 2020. године.

различитог пола, који у Енглеској (и Велсу) могу склапати цивилна партнерства од 2. децембра 2019. године.²⁰⁴

Кохабитација, у праву Енглеске, како је већ истакнуто, не производи иста правна дејства као установа брака и цивилног партнерства. Поједини законски текстови кохабитанте третирају на исти или сличан начин као супружнике или цивилне партнере,²⁰⁵ међутим, неформална ванбрачна заједница није законски препозната у многим областима права, међу којима и у праву законског наслеђивања.

Наиме, фактички ванбрачни партнер није сврстан у круг законских наследника, без обзира на трајање заједнице и околност да је са оставиоцем имао заједничко дете. Тако, фактички ванбрачни партнер може да наследи оставиоца само путем завештања, али и према правилима Inheritance (Provision for Family and Dependants) Act 1975, који фактичке ванбрачне партнере сврстава у круг лица која могу поднети захтев за издржавање из заоставштине. Фактички ванбрачни партнер, који је живео са оставиоцем у заједничком домаћинству најмање две године пре отварања наслеђа, у заједници која има суштинске квалитете брака или цивилног партнерства, може аплицирати за издржавање из заоставштине.²⁰⁶

²⁰⁴ Од ступања на снагу Закона о регистрованоом партнерству, број склопљених партнерстава флукутирао је у различитим временским периодима. Тако је 2005. године склопљено 1.683 партнерстава (за једанаест дана његове примене), 2006. године склопљено је 14.943 партнерстава, што уједно представља највећи број закључених цивилних партнерстава у једној години у Енглеској. У периоду од 2007. до 2013. године, сваке године је регистровано, у просеку, 6.305 партнерстава. Од 2014. до 2018. године, сваке године је, у просеку, регистровано 1.060 партнерстава. *Ratio* оваквих промена у броју склопљених цивилних партнерстава представља увођење истополних бракова у правни систем Енглеске 2014. године. Статистика за 2019. годину, која ће, врло вероватно показати поновни раст броја склопљених цивилних партнерстава, услед њиховог проширивања на партнере различитог пола, тек треба да буде објављена. Подаци Канцеларије за националну статистику Уједињеног Краљевства, преузети са интернет адресе: <https://www.statista.com/statistics/281552/number-of-civil-partnerships-in-the-united-kingdom-uk/>. Приступ остварен: 26. августа 2020. године.

²⁰⁵ Тако нпр, кохабитанти имају права из социјалног осигурања, пореске олакшице, права у смислу заштите од породичног насиља, право накнаде штете у случају смрти ванбрачног партнера (*wrongful death claim*), право да ступе у уговор о закупу након смрти партнера који је био купац, као и право да усвоје дете. Опширније о дејствима неформалног ванбрачног партнерства видети у: А. Barlow, N. Lowe, *Informal Relationships. National Report: England and Wales*, <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/England-Wales-IR.pdf>, стр. 1–7. Приступ остварен: 26. августа 2020. године.

²⁰⁶ s (1)(1)(ba) у смислу s (1)(1a) Закона о наслеђивању – Inheritance (Provision for Family and Dependants) Act 1975. Текст Закона видети на интернет адреси: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1975/63>. Приступ остварен: 2. септембра 2020. године. Ово се примењује на случајеве отварања наслеђа након 1. јануара 1996. године, у мери у којој је то неопходно за издржавање фактичког ванбрачног партнера. Ово представља још једну разлику у односу на третман који уживају супружник или цивилни партнер, будући да ће њима бити додељено издржавање које би било оправдано у конкретним околностима случаја, без обзира на то да ли је

У Енглеској правној теорији и пракси, већ годинама постоје заговорници увођења законских наследних права за фактичке ванбрачне партнере, а Правна комисија је 2009. године саставила извештај²⁰⁷ у смислу предлога законодавцима за измене закона у смислу положаја фактичких партнера као законских наследника. Предложено је да би кохабитант који је преко пет година био у ванбрачној заједници са оставиоцем, или краће уколико имају заједничко дете, требало да наслеђује под истим условима као и супружник или регистровани партнер оставиоца.²⁰⁸ У случају када је ванбрачна заједница трајала краће, а из ње није проистекло заједничко дете, кохабитант би требало да наследи половину онога што би припало супружнику или регистрованом партнеру.²⁰⁹ Од тада, више је пута предлог закона, који би кохабитантима омогућио да наследе оставиоца, био у парламентарној процедури, међутим такав Закон до дан данас није усвојен.²¹⁰

7. 2. Регистровани партнер као законски наследник

Administration of Estates Act²¹¹ као чињенице правно релевантне за наслеђивање предвиђа чињеницу брачне везе, регистрованог партнерства и чињеницу сродства. Енглески законодавац сроднике оставиоца сврстава у наследне редове, применом парентеларно-линеарног система.²¹² На наслеђивање се најпре позивају супружник или

супружнику или цивилном партнеру то издржавање неопходно. Видети: s(1)(1b) Inheritance (Provision for Family and Dependents) Act 1975. Опширније о правима кохабитаната видети код: R. Kerridge, *Intestate Succession in England and Wales*; in: Reid K., De Waal M., Zimmermann R. (ed.), *Intestate Succession, Comparative Succession Law*, vol. 2, 2015, Oxford University Press, стр. 341–343.

²⁰⁷ Law Commission, *Intestacy and Family Provision Claims on Death*, Report No. 331, 2011, стр. 191–192.

²⁰⁸ Кохабитација је најбрже растући вид породичног живота у Енглеској, са повећањем од 25,8% од 2018. када је 2,7 милиона парова било у фактичкој ванбрачној заједници, док 2018. године тај број износи 3,4 милиона. Подаци Канцеларије за националну статистику преузети са интернет адресе: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/birthsdeathsandmarriages/families/bulletins/familiesandhouseholds/2018>. Приступ остварен 27. августа 2020. године.

²⁰⁹ Н. Wood, J. Cook, J. Eames, M. Harrop, A. Murray, D. Salter, *Cohabitation Law, Practice and Precedents*, LexisNexis, Bristol, 2017, стр. 71

²¹⁰ *Ibid.* У овом тренутку, пред енглеским парламентом је у току разматрање Cohabitation Rights Bill [HL] 2019-21, предлога закона који би, уколико буде усвојен, дао фактичким ванбрачним партнерима наследноправна овлашћења. Текст предлога закона видети на интернет адреси: <https://services.parliament.uk/bills/2019-21/cohabitationrightsbill.html>. Приступ остварен 26. августа 2020. године.

²¹¹ Закон о управљању заоставштином – Administration of Estates Act из 1925. године. У даљем тексту за овај закон биће коришћена скраћеница – АЕА. Текст Закона погледати на интернет адреси: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/15-16/23/contents>. Приступ остварен: 15. августа 2020. године.

²¹² Овде се ради о парентеларно-линеарном систему груписања сродника прилагођеном енглеском правном поднебљу. Видети: Н. Стојановић, *Наследно право*, Ниш, 2011, стр. 111.

регистровани партнер и потомци, а уколико њих нема, родитељи оставиоца. Ако нема ниједног родитеља, наследници постају пунородна браћа и сестре, а у њиховом одсуству полубраћа и полусестре. Однос између наследних редова је искључујући, а уколико нема ни ових наследника, заоставштина се даље дели најпре бабама и дедама оставиоца, затим пунородним ујацима, стричевима и теткама и на крају ујацима, стричевима и теткама оставиоца који су полубраћа или полусестре оставиочевих родитеља. Сви ови сродници, у оквиру својих наследних редова, заоставштину деле на једнаке делове. Међутим, ово правило не важи за супружника и регистрованог партнера оставиоца, којима су законом дата посебна права која њихов положај чине знатно повољнијим у односу на сроднике.

Да би регистровани партнер имао право да наследи, потребно је да је у време оставиочеве смрти са њим био у важећем регистрованом партнерству. Такође, потребно је да је надживео оставиоца најмање 28 дана.²¹³

Када су испуњени ови услови, регистровани партнер наслеђује оставиоца према следећим правилима. Наиме, када постоје потомци који му конкуришу на наслеђе, он најпре добија све предмете домаћинства оставиоца, који се у енглеском праву називају *personal chattels*.²¹⁴ Ово подразумева све покретне ствари у власништву оставиоца, изузев новца и хартија од вредности у новцу, имовине у потпуности или углавном коришћене од стране оставиоца у пословне сврхе и имовине коју је оставилац у тренутку смрти држао искључиво као инвестицију.²¹⁵

²¹³ Видети: s 46 (2A) АЕА предвиђа да ће се ако регистровани партнер умре у периоду од 28 дана од смрти оставиоца сматрати да није надживео оставиоца. Ово правило увео је Law Reform (Succession) Act 1995. године на предлог Правне комисије бр. 187 из 1989. године, у погледу супружника оставиоца, док је увођењем могућности регистровања партнерства, ово проширено и на регистроване партнере. Наиме, ранија правила предвиђала су да у случају коморијената ниједан супружник није надживео оног другог, осим када постоји доказ да је један од њих барем на кратко надживео другог. Тако се долазило до ситуације да у случају да се докаже да је један супружник надживео другог, имовину супружника који је први умро наследи надживели супружник, а да након његове смрти та имовина пређе његовим наследницима који могу бити и родитељи супружника који је касније умро, уместо наследницима оног супружника чија је та имовина била за живота. У случајевима када је један супружник барем на кратко надживео другог, ово правило је било неправично према наследницима супружника који је први умро, па је стога уведен рок од 28 дана. Више о томе у: С. Sawyer, M. Spero, *Succession, Wills and Probate*, Routledge, 2015, pp. 155–156.

²¹⁴ Видети: s 46 (2)(i)(A) АЕА. Више о предметима који се убрајају у ову категорију, као и судској пракси по овом питању, видети код: N. Stojanović, *Pravni režim sticanja predmeta domaćinstva, ...,* стр. 279–281; Parry & Clark, *The Law of Succession*, London, 2002, стр. 10–11.

²¹⁵ Ову дефиницију *personal chattels* прописује Закон о наслеђивању и овлашћењима трастија – Inheritance and Trustee’s Powers Act из 2014. године (у даљем тексту за овај закон, у фусногама ће бити коришћена скраћеница – ИТРА). Текст овог Закона видети на интернет адреси: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2014/16/contents>. Приступ остварен: 10. маја 2020. године. Чланом с 3(1) ИТРА мења s 55(1)(x) АЕА којом је било предвиђено да *personal chattels* чине кочије, коњи, стајска опрема

Након што му припадну *personal chattels*, регистрованом партнеру припада фиксна нето сума (статуторни легат) у износу од 270.000 фунти, неоптерећена трошковима и дуговима заоставштине, као и камату на овај износ од дана смрти оставиоца.²¹⁶ То практично значи да у случају постојања заоставштине мање вредности, регистровани партнер може наследити већи део заоставштине, или целу заоставштину, не остављајући ништа за остале наследнике, чак ни за потомке оставиоца.

Износ фиксне нето суме на коју регистровани партнер има право, промењив је. Lord Chancellor је овлашћен да ревидира овај износ у складу са потребом за тим, а најмање једном у пет година.²¹⁷ Тако, износ од 270.000 фунти који на име наслеђа припада регистрованим партнерима важи за наслеђа отворена почев од 6. фебруара 2020. године. Пре тога, фиксна нето сума је за случајеве наслеђивања наступеле након 6. октобра 2014. године износила 250.000 фунти, а за наслеђа која су отворена у периоду од 2009. до 2014. овај износ био је одређен на 200.000 фунти.²¹⁸

Привилеговање регистрованих партнера и супружника у енглеском праву законског наслеђивања, тенденција је законодавца, нарочито, у последњој деценији. Регистровани партнер је, доношењем Inheritance and Trustee's Powers Act из 2014. године, добио право да у конкуренцији са наследницима добије у својину половину заоставштине која преостане када се одузму *personal chattels* и фиксна нето сума.²¹⁹ До тада,

(која се не користи у пословне сврхе), моторна возила и пратећа опрема (која се не користи за пословне намене), баштенски алат, домаће животиње, постељина, порцелан, вазе, књиге, слике, графике, намештај, накит, предмети за покућство и личну употребу, украси, музички и научни инструменти и апаратура, вино, пиће и залихе намирница. Нова дефиниција заменила је стару која је била превише конкретна и анахрона, тако да је прописана нова дефиниција која је апстрактнија и оставља више простора за процену које ствари се могу подвести под термин *personal chattels*.

²¹⁶ Видети: s 46 (2)(i)(B) АЕА. У енглеском праву не важи правило универзалне сукцесије као што је то случај са правилима наслеђивања по закону континенталних земаља. Велики значај у наследном праву Енглеске значај *personal representative*, који је као егзекутор оставиоцеве последње воље или администратор заоставштине која подлеже правилима о законском наслеђивању, задужен за управљање и расподелу заоставштине, као и отплаћивању дугова и трошкова из заоставштине, тако да свако од наследника добије у својину део заоставштине неоптерећен дуговима и трошковима.

²¹⁷ Section 2(2) ИТРА. Правила за одређивање фиксне нето суме прописана су у Schedule 1A АЕА и Schedule 1A овог Закона.

²¹⁸ Наредба о фиксној нето суми – The Administration of Estates Act 1925 (Fixed Net Sum) Order 2020, видети на: <http://www.legislation.gov.uk/ukxi/2020/33/contents/made>. Приступ остварен: 10. септембра 2020. године. Када је АЕА донет 1925. године, фиксна нето сума резервисана за супружника износила је 1.000 фунти, а овај износ мењан је до ове године девет пута: 1952, 1966, 1972, 1977, 1981, 1987, 1993, 2009 и 2014. године. <https://www.gov.uk/hmrc-internal-manuals/inheritance-tax-manual/ihtm12122>. Приступ остварен: 10. септембра 2020. године.

²¹⁹ Видети: s 46 (2)(i)(C) АЕА.

регистровани партнер је уместо права својине, имао право на доживотну камату над половином заоставштине, која би након његове смрти прешла на потомке оставиоца.²²⁰

Дакле, када регистрованом партнеру на наслеђе конкуришу потомци оставиоца, његова укупна наследноправна овлашћења обухватају *personal chattels*, фиксну нето суму која тренутно износи 270.000 фунти и половину остатака заоставштине. Ово чини наследноправни положај надживелог регистрованог партнера изразито повољнијим у односу на положај деце и потомака оставиоца, нарочито када оно што му припада исцрпи већи део заоставштине или целу заоставштину, у ком случају потомци оставиоца не добијају ништа, применом правила законског наслеђивања.

Када оставилац иза себе није оставио децу, нити потомке, надживели регистровани партнер, према изменама уведеним 2014. године,²²¹ наслеђује целу заоставштину.²²² Дакле, поред изразито повољнијег положаја који има када наслеђује заједно са потомцима оставиоца, када потомака нема, регистровани партнер из наслеђивања искључује све остале оставиочеве сроднике.

До тада, правила законског наслеђивања, садржана у Administration of Estates Act из 1925. године, предвиђала су комплекснија правила расподеле оставиочеве заоставштине по закону, па је у случају да оставилац нема потомака, регистровани партнер наслеђивао заједно са родитељима оставиоца, или, применом права престављања, браћом и сестрама оставиоца и њиховим потомцима.

Сва наследноправна овлашћења регистрованог партнера према правилима законског наслеђивања у духу су тенденције енглеског законодавца да надживелом супружнику или регистрованом партнеру омогући да постане власник породичног дома у коме је живео са оставиоцем, па је тако и фиксна нето сума која им припада повећавана, како би била усклађена са инфлацијом и вредношћу некретнина.²²³ Управо због тога су у енглеском наследном праву предвиђена и посебна правила која уређују могућност надживелог регистрованог партнера да откупи брачни дом, када наслеђује са децом оставиоца, будући да му у осталим случајевима, на име наследног дела, припада цела

²²⁰ Право на доживотну камату над половином преостале заоставштине важи за случајеве отворених наслеђа пре октобра 2014. године.

²²¹ Норме АЕА пре ових измена, регистрованом партнеру су, у случају наслеђивања са родитељима и браћом и сестрама оставиоца, гарантовале *personal chattels*, 450.000 фунти и половину остатка заоставштине.

²²² Видети: s 46 (1)(i)(1) АЕА.

²²³ Law Commission, Intestacy and Family Provision Claims on Death, *op. cit.*, стр. 39.

заоставштина.²²⁴ Наиме, он има право да писаним путем затражи од личних представника да му доделе дом у коме је живео у време смрти оставиоца. Регистровани партнер ово право може реализовати у року од дванаест месеци од првог одобрења представништва,²²⁵ у циљу задовољења било ког апсолутног удела у заоставштини. Регистровани партнер може да захтева ово право на име своје фиксне нето суме или половине остатка заоставштине која му припада, или комбинацијом оба права, а уколико удео оставиоца у брачном дому превазилази висину наследног дела надживелог регистрованог партнера, он ће морати санаследницима да доплати разлику.²²⁶

²²⁴ Право на апропријацију брачног дома предвиђено је доношењем Intestates' Estate Act из 1952. године. Регистровани партнер ће имати потребе да користи ово право ако је са оставиоцем живео у режиму *tenancy in common*, када је његов удео у власништву над некретнином тачно одређен, за разлику од режима *joint tenancy* када је некретнина у њиховом сувласништву, а удео оставиоца аутоматски прелази преживелом регистрованом партнеру. Када регистровани партнери имају тачно одређен удео у власништву над некретнином, удео оставиоца улази у његову заоставштину и може доћи до тога да регистровани партнер изгуби брачни дом у конкуренцији са потомцима оставиоца. Видети: C. Sawyer, *Succession, Wills & Probate*, Bristol, 1995, стр. 20.

²²⁵ Суд може продужити овај рок. У том периоду лични представници не смеју располагати овом имовином без писмене сагласности регистрованог партнера. Parry & Clark, *op. cit*, стр. 14.

²²⁶ Опширније о томе у: C. Sawyer, *op. cit*, стр. 22.

ЗАКЉУЧАК

Велики број држава на тлу Европе данас нормира ванбрачну заједницу, а ванбрачним партнерима признаје права иста или слична правима које уживају супружници. Већина законодавстава чија су решења била предмет анализе у овом раду, признају и наследна права партнерима из одређених облика ванбрачне заједнице које нормирају. У неким од њих, могућност законског наслеђивања оставиоца зависи од испуњености услова регистрације ванбрачне заједнице пред надлежним органима, док поједини правни системи наследноправна дејства признају и неформалним ванбрачним заједницама. Законодавства неких од држава предвиђају могућност узајамног законског наслеђивања само партнерима из формалних истополних ванбрачних заједница, док нека од њих не праве разлику по питању сексуалног опредељења ванбрачних партнера.

Тако, истополна регистрована партнерства у одређеном облику, познаје већина држава чије је законодавство обрађено у овом раду. То су Белгија, Француска, Шпанија, Италија, Немачка, Аустрија, Швајцарска, Грчка, Чешка, Мађарска, Шведска, Норвешка, Финска, Данска, Хрватска, Словенија, Црна Гора, Уједињено Краљевство и Република Ирска. Услед нормирања установе брака и за истополне partnере, партнерство више није могуће регистровати у Шведској, Норвешкој, Финској, Данској, Немачкој и Ирској, иако се већ закљученим регистрованим партнерствима и даље признају дејства, док су остале наведене државе, које су усвојиле истополне бракове, задржале и могућност регистровања партнерства.

Што се тиче наследноправних дејстава истополног регистрованог партнерства, све наведене државе признају регистрованом партнеру својство законског наследника, изузев Француске и Шпаније. У свим правима која ванбрачну заједницу сврставају у правно релевантне чињенице за формулисање наследних редова, њихов наследноправни положај је једнак положају супружника, осим у праву Белгије, где законски кохабитант ужива наследна права у мањем обиму.

Могућност да заснују регистровано партнерство, ванбрачни партнери различитог пола имају у Француској, Белгији, Аустрији, Грчкој и свим државама Уједињеног

Краљевства. Регистровани ванбрачни партнери различитог пола могу бити законски наследници у правима свих наведених држава, осим у Француској.

De facto ванбрачна партнерства, на неки начин, познаје већина земаља чија су законска решења била предмет анализе. Међутим, партнер из фактичке ванбрачне заједнице може да буде законски наследник у малом броју европских држава – Аустрији, Чешкој, Словачкој, Норвешкој, Хрватској и Словенији. Чињеница неформалне ванбрачне заједнице изједначена је, у формирању наследних редова, са чињеницом брака и регистрованог партнерства, само у праву Хрватске и Словеније, док у осталим законодавствима *de facto* ванбрачни партнер може бити законски наследник само под одређеним додатним условима, по правилима која су другачија од оних која важе за супружнике и регистроване partnере. Ванбрачни партнери различитог пола својство законског наследника могу имати у свим правима која признају наследноправна дејства истополној неформалној ванбрачној заједници, али и у праву Црне Горе и Федерације Босне и Херцеговине, при чему су у праву Словеније, Хрватске, Црне Горе и Федерације Босне и Херцеговине, *de facto* ванбрачни партнери различитог пола, у наследним правима, изједначени са супружницима.

Анализом конкретних норми о законском наслеђивању у правима обрађених земаља, могу се извући одређени закључци о положају регистрованог партнера у односу на остале наследнике. Положај регистрованог партнера као наследника првог наследног реда, најбољи је у праву Шведске, када за санаследнике има заједничку децу са оставиоцем, будући да му цела заоставштина припада у својину. Посебно повољан положај регистрованог партнера приметан је у правима Републике Ирске, Енглеске, Велса и Северне Ирске, где регистрованом партнеру припада знатно већи наследни део него деци оставиоца. Следи право Мађарске, где регистровани партнер наслеђује заоставштину на једнаке делове са децом, али уз додатно овлашћење – право плодоуживања над домом у коме је живео са оставиоцем.

Положај регистрованог партнера као законског наследника у конкуренцији са децом оставиоца, једнак је или бољи од положаја деце оставиоца, у праву Италије, Швајцарске, Данске, као и Шведске, када за санаследнике има и децу оставиоца из претходног брака или ванбрачне заједнице. У свакој од ових земаља, регистрованом

партнеру припада фиксно одређени наследни део, који је или једнак или већи од наследног дела деце оставиоца.

Регистровани партнер у праву Чешке, Словеније, Хрватске и Црне Горе има положај једнак положају деце оставиоца, будући да се заоставштина, у оквиру првог наследног реда, у овим државама, дели на једнаке делове између регистрованог партнера и оставиочеве деце. Наследноправни положај ванбрачног партнера у односу на децу оставиоца, неповољнији је у праву Финске и Белгије, будући да у праву Финске регистровани партнер не наслеђује када има деце оставиоца, док му у праву Белгије припада само право плодоуживања на непокретности у којој је живео са оставиоцем.

Конкретан закључак о (не)повољности положаја регистрованог партнера као законског наследника у конкуренцији са децом оставиоца, у праву Немачке, Аустрије, Грчке и Норвешке, није могуће подвући, јер је фиксно одређен, и у многоме зависи од тога колико деце има за санаследнике. Такође, положај регистрованог партнера изузетно је комплексан у праву Шкотске, а зависи, највише, од вредности заоставштине. Овлашћења која регистровани партнер има као законски наследник, нису одређена у виду наследног дела, већ су тачно прописана у правима која оставилац добија из заоставштине, па се тако, суд о квалитету положаја регистрованог партнера као законског наследника, може изнети само уколико се има у виду вредност саме заоставштине.

Што се тиче третмана који регистровани партнер ужива као законски наследник из другог наследног реда, он је најповољнији у правима Шведске, Данске, Финске, Републике Ирске, Енглеске и Велса. У овим правима, регистрованом партнеру оставиоца, у конкуренцији са осталим сродницима оставиоца, припада цела заоставштина. Затим, положај регистрованог партнера повољнији је од положаја осталих оставиоцевих сродника, у праву Италије, Аустрије, Швајцарске, Мађарске и Северне Ирске, где му на име наследног дела припада већи део заоставштине. Положај регистрованог партнера једнак је, или бољи од положаја санаследника у оквиру другог наследног реда, у правима Немачке, Грчке, Чешке, Норвешке, Словеније, Хрватске и Црне Горе, будући да му у свим овим правима, на име наследног дела, припада 1/2 заоставштине, независно од броја сродника који му конкуришу на наслеђе.

Неповољнији положај регистрованог партнера у односу на остале сроднике оставиоца из другог наследног реда, приметан је у праву Белгије, где му припада само право плодоуживања над непокретношћу у којој је живео са оставиоцем. Такође, у праву Шкотске, као и у оквиру првог наследног реда, није могуће извести суд о положају регистрованог партнера у конкуренцији са осталим санаследницима, без увида у вредност конкретне заоставштине.

У највећем броју обрађених законодавстава, регистровани партнер из наслеђа искључује сроднике даљих наследних редова. То није случај једино у праву Немачке, Белгије и Грчке, где се регистровани партнер може појавити као законски наследник трећег, или трећег и четвртог наследног реда, где му припада исти наследни део као и у другом наследном реду. Тек када нема наследника из ових наследних редова, регистрованом партнеру припада цела заоставштина.

Неформални ванбрачни партнер, у праву Хрватске, Словеније и Црне Горе, ужива једнак положај као супружник оставиоца, док у осталим правима у којима се фактички ванбрачни партнер може појавити као наследник, он има мање права него супружник. Тако, у законодавству Аустрије, неформални ванбрачни партнер може наслеђивати једино у одсуству свих осталих сродника оставиоца који могу бити законски наследници, и то ако испуњава одређене услове прописане законом. У Норвешкој, фактичком ванбрачном партнеру припадају одређена права, различита од права супружника и регистрованог партнера, под условом да са оставиоцем има заједничко дете. Најзад, у Чешкој и Словачкој, фактички ванбрачни партнер, уколико испуњава одређене услове, може доћи у ситуацију да наследи оставиоца, само ако нема наследника првог наследног реда.

Компаративном анализом прописа земаља, чије је законодавство било предмет посебне обраде у овом раду, долази се до закључка да свака од њих предвиђа, и даје одређена наследноправна дејства неком облику регистрованог партнерства. *De facto* ванбрачни партнер, независно од пола, може учествовати у расподели заоставштине, у праву Аустрије, Чешке и Хрватске, док у праву Белгије и Енглеске није сврстан у законске наследнике. Једино Чешка не предвиђа регистрована партнерства различитог пола, а све наведене земље, изузев Белгије, изједначавају положај регистрованих партнера са положајем супружника. Само у праву Хрватске, неформални ванбрачни партнер ужива

исти наследноправни третман као и супружник, док у правима Аустрије и Чешке, морају бити испуњени неки додатни услови да би могао да стекне својство законског наследника. Најповољнији наследноправни положај, регистровани партнер има у праву Енглеске, где му, на име наследног дела, у конкуренцији са потомцима, припада већи део заоставштине, док остале сроднике искључује из наслеђа, а најмање повољан, у праву Белгије, где, без обзира на наследни ред, наслеђује само плодуживање на непокретности у којој је живео са оставиоцем. *De facto* ванбрачни партнер, најповољнији наследноправни положај ужива у праву Хрватске, где наслеђује, као и супружник и регистровани партнер, на једнаке делове са децом оставиоца, а у другом наследном реду 1/2 заоставштине. Најмање повољан положај, партнер из фактичке ванбрачне заједнице, има у правима Белгије и Енглеске, у којима неформални ванбрачни партнер није уврштен у ред законских наследника.

Анализирањем законодавстава великог броја држава Европе, приметан је велики помак у признавању права партнерима који не желе или не могу да закључе брак, нарочито у последње две деценије. Све већи број европских држава прихвата нову друштвену стварност, и у складу са промењеним друштвеним и породичним околностима коригује своје законодавство. Овакав приступ апсолутно је оправдан у правима држава у којима ванбрачне заједнице и истополна партнерства уживају велику подршку међу становништвом. У складу са променама у друштву и његовом ставу о породици и партнерским односима, потребно је ускладити правно стање са фактичким, уместо робовати конзервативизму и предрасудама.

Приметно је да је знатно већи помак у признању права на ванбрачни породични живот, учињен по питању истополних партнерстава. Такође, велики значај је дат начелу формализма, будући да је у великој већини земаља неопходно регистровати ванбрачну заједницу да би производила правна дејства. То је, донекле, оправдано, из разлога што је понекад тешко утврдити почетак и трајање неформалне ванбрачне заједнице, што би могло да изазове разне злоупотребе у покушају остваривања неких права. Са становишта аутора, ипак је могуће превазићи овакав проблем, утврђивањем прецизнијих критеријума који се тичу настанка, трајања и престанка ванбрачне заједнице, или прописивањем неких

смерница помоћу којих би постојање и трајање ванбрачне заједнице могло да се лакше утврди.

Такође, по мишљењу аутора, став појединих законодаваца да неформални ванбрачни партнери могу да уживају велики спектар права, али не и право да се међусобно наслеђују, у контексту савремених друштвених околности, није оправдан. Уколико се законодавац већ определио да нормира ванбрачну заједницу и призна јој дејства слична онима која има брак, потребно је да јој призна и наследноправна дејства, уз прецизирање услова које ванбрачна заједница треба да испуни да би могла да их остварује.

Добру полазну основу за нормирање наследноправних дејстава ванбрачне заједнице различитог пола у српском законодавству, могла би да представља реформа наследног права земаља у окружењу – Хрватске, Словеније, Федерације Босне и Херцеговине и Црне Горе. Ради се о земљама и народима чији је менталитет сличан нашем, као и друштвене и политичке околности, па ипак, ове земље, за разлику од Србије, већ дужи низ година имају прописе којима ванбрачне партнере сврставају у ред законских наследника. Потребно је у наредном периоду размишљати о реформи правила законског наслеђивања, у смислу подизања ванбрачне заједнице у ранг правно релеватних чињеница за формулисање наследних редова, са истим дејством које има брак.

Права и слободе гарантоване међународним и националним прописима, свој основ имају у начелу једнакости, равноправности и забрани дискриминације. Уколико Србија жели да настави пут европских интеграција, потребно је да обезбеди висок ниво права свим групацијама становништва, као и гаранције њиховог поштовања. Србија је, између осталог, чланица Савета Европе, чији је Европски суд за људска права, у последњој деценији донео више одлука у којима је уважавао права истополних партнера, и на тај начин обавезао или подстакао одређени број земаља да реформише своје законодавство по овом питању. Тако је у пресуди у предмету *Oliari and Others v. Italy*, чак и утврђена позитивна облигација држава чланица Савета Европе да на неки начин нормирају заједнице партнера истог пола. Из ових разлога, извесно је да ће доћи време када ће законодавства која им пружају отпор, међу којима је и Србија, морати да их признају, а самим тим и да истополним партнерима дају могућност да наследе свог партнера.

СПИСАК КОРИШЋЕНЕ ЛИТЕРАТУРЕ

1. Видић Трнинић Јелена, Ванбрачни партнер као законски наследник у савременим правима Европе, *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, бр. 68, 2014, стр. 407–424;
2. Видић Јелена, Наследноправни положај сродника у правој нисходној линији, супружника и ванбрачног партнера, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, XLV 2, 2011, Нови Сад, стр. 287–314;
3. Видић Јелена, Закон као правни основ позивања на наслеђивање у бившим социјалистичким земљама, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, vol. XLV-1, 2011, стр. 369–397;
4. Видић Јелена, Законско наслеђивање у српском и европском праву, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, vol. XXXIX-3, Нови Сад, 2005, стр. 183–216;
5. Видић Јелена, *Наследноправне последице односа сродства, брачне и ванбрачне везе*, Београд, 2010;
6. Видић Јелена, Основ законског наслеђивања у упоредном праву (Француска, Белгија, Италија, Шпанија), *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, vol. XLIV-1, 2010, стр. 95–123;
7. Видић Јелена, Однос сродства, брака и ванбрачне заједнице у заснивању правила законског и нужног наслеђивања у земљама германске правне традиције, *Зборник Правног факултета у Новом Саду*, vol. XLIII-1, Нови Сад, 2009, стр. 219–248;
8. Gavella Nikola, Belaj Vlado, *Nasljedno pravo*, Zagreb, 2008, Narodne novine;
9. Eccher Bernhard, *Die Österreichische Erbrechtsreform*, Vienna, 2016, Verlag Österreich;
10. Jiménez Gallego Carlos, Sucesión intestada – examen de derecho comparado, *Boletín de la Real Academia de Jurisprudencia y Legislación de las Illes Balears*, 2013, стр. 455–198;
11. Jotanović Radenko, Zajednica života osoba istog spola u Republici Hrvatskoj; u: *Pravna regulacija životnih zajednica istog spola u Hrvatskoj, Sloveniji, Srbiji i Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 2015, стр. 9–26;
12. Kerridge Roger, Intestate Succession in England and Wales; in: Reid K., De Waal M., Zimmermann R. (ed.), *Intestate Succession, Comparative Succession Law*, vol. 2, 2015, стр. 323–348;
13. Kronborg Annette, Family Formation in Scandinavia – A comparative study in family law, *Utrecht Law Review*, Vol. 12, Issue 2, стр. 81–97;
14. Крстић Новак, Наслеђивање партнера из истополних ванбрачних заједница у савременом праву, *Приступ правосуђу – инструменти за имплементацију европских стандарда у правни систем Републике Србије*, Ниш, 2008, стр. 265–280;
15. Law Commission, *Intestacy and Family Provision Claims on Death*, Report No. 331, 2011;
16. Leipold Dieter, *Erbrecht*, Tübingen, 2002, Mohr Siebeck;
17. Leroyer Anne-Marie, *Droit des successions*, Paris, 2011, Dalloz-Sirey;
18. Lucić Nataša, Duić Dunja, Muhvić Davor, Izvanbračna zajednica: Analiza međunarodnih i europskih normi u svrhu stvaranja nacionalnih standarda, *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, бр. 86, Ниш, 2020, стр. 15–38;
19. Lucić Nataša, Grigić Neven, Marriage V. Cohabitation in the Legal Practice of the European Court of Human Rights, *Contemporary Legal and Economic Issues V*, Osijek, 2015, Faculty of Law Osijek, стр. 57–85;

20. Malaurie Philippe, Aynès Laurent, *Les successions, les libéralités*, Paris, 2010, Defrénois;
21. Parry & Clark, *The Law of Succession*, London, 2002, Sweet & Maxwell Ltd;
22. Ruggeri Lucia, Kunda Ivana, Winkler Sandra (ed.), *Family Property and Succession in EU Member States: National Reports on the Collected Data*, University of Rijeka, Faculty of Law, Rijeka, 2019;
23. Sawyer Caroline, Spero Miriam, *Succession, Wills and Probate*, London, 2015, Routledge;
24. Sawyer Caroline, *Succession, Wills & Probate*, Bristol, 1995, Cavendish;
25. Сворцан Слободан, *Наследна права брачног и ванбрачног партнера*, Краљево, 1999, Принт;
26. Szeibert-Erdős Orsolya, Same-sex partners in Hungary – cohabitation and registered partnership, *Utrecht Law Review*, Vol. 4, Issue 2, 2008, стр. 212–221;
27. Стојановић Наташа, *Наследно право*, Ниш, 2011, Центар за публикације;
28. Stojanović Nataša, Naslednopravna singularna sukcesija na osnovu zakona, *Pravni život*, br. 10/2005, Beograd, 2005; стр. 665–681;
29. Stojanović Nataša, Pravni režim sticanja predmeta domaćinstva, *Pravni život*, br. 10/2004, Beograd, 2004, стр. 273–292;
30. Tainmont Fabienne, La conversion de l'usufruit du conjoint et du cohabitant légal dans le cadre des familles recomposées, *Revue du notariat Belge*, Bruxelles, Fondation des annales du notariat et de l'enregistrement, 2018, стр. 248–269;
31. Tainmont Fabienne, Le droit successoral belge, *Electronic Journal of Comparative Law*, Vol. 14.2, 2010;
32. Forgeard Marie-Cécile, Crone Richard, Gelot Bertrand, *La Reforme des Successions*, Paris, 2002, Répertoire Defresnois;
33. Curry – Sumner Ian, Same-Sex Relationships in Europe: Trends Toward Tolerance?, *Amsterdam Law Forum*, Vol. 3, No. 2, 2011, стр. 43–61;
34. Christandl Gregor, Succession Rights for Cohabitants, *Edinburgh Law Review*, Vol. 24, No. 1, 2020, стр. 138–143;
35. Wendehorst Christiane, *Intestate Succession in Austria*, ; in: Reid K., De Waal M., Zimmermann R. (ed.), *Intestate Succession, Comparative Succession Law*, vol. 2, 2015, Oxford University Press;
36. Wood Helen, Cook James, Eames John, Harrop Mark, Murray Ashley, Salter David, *Cohabitation Law, Practice and Precedents*, Bristol, 2017, LexisNexis Butterworths;

СПИСАК КОРИШЋЕНИХ ПРАВНИХ ПРОПИСА

1. Грађански законик Аустрије – Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten deutschen Erbländer der Oesterreichischen Monarchie, StF: JGS Nr. 946/1811. Текст Законика доступан на интернет адреси: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001622>. Приступ остварен: 16. августа 2020. године;
2. Грађански законик Белгије – Code civil Belge. Текст Законика, на француском језику, видети на интернет адреси: <http://www.droitbelge.be/codes.asp#civ>. Приступ остварен: 19. августа 2020. године;

3. Грађански законик Грчке – Αστικός Κώδικας 456/1984. Текст Законика доступан на интернет адреси: <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/astikos-kodikas>. Приступ остварен: 28. августа 2020. године;
4. Грађански законик Италије – Codice Civile, R.D. 16 marzo 1942, n. 262, aggiornato con le ultime modifiche legislative apportate, da ultimo, dal D.L. 16 luglio 2020, n. 76 e dal D.L. 8 aprile 2020, n. 23, convertito, con modificazioni, dalla L. 5 giugno 2020, n. 40. Текст Закона видети на интернет адреси: <https://www.brocardi.it/codice-civile/>. Приступ остварен: 16. августа 2020. године;
5. Грађански кодекс Руске Федерације – Гражданский кодекс Российской Федерации из 1994. године, део први од 30. новембра 1994. године, део други од 26. јануара 1996 године, део трећи од 26. новембра 2001. године и део четврти од 18. децембра 2006. године, са последњим изменама од 18. марта 2019. године. Текст Закона видети на интернет адреси: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34154/#dst0. Приступ остварен: 1. септембра 2020. године;
6. Грађански законик Чешке Републике – Zákon č. 89/2012 Sb. – Občanský zákoník, Sbírka Zákonů CR 33/2012, од 3. фебруара 2012. године, ступио на снагу 1. јануара 2014. године. Текст Законика на енглеском језику, видети на интернет адреси: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Civil-Code.pdf>. Приступ остварен 21. августа 2020. године;
7. Грађански законик Швајцарске – Schweizerisches Zivilgesetzbuch vom 10. Dezember 1907, Die Bundesversammlung der Schweizerischen Eidgenossenschaft. Текст Закона доступан на интернет адреси: <https://www.gesetze.ch/inh/inhsub210.htm>. Приступ остварен: 16. августа 2020. године;
8. Грађански законик Шпаније – Código Civil, Gaceta de Madrid, núm. 206, de 25/07/1889. Текст Закона доступан на интернет адреси: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1889-4763>. Приступ остварен: 20. августа 2020. године;
9. Закон 3719/2008 од 26. новембра 2008. године – ΝΟΜΟΣ 3719/2008, ΦΕΚ 241/Α'/26.11.2008. Текст Закона видети на интернет адреси: http://www.dsnet.gr/Epikairothta/Nomothesia/n3719_08.htm. Приступ остварен 28. августа 2020. године;
10. Закон 4356/2015 – ΝΟΜΟΣ 4356/2015, ΥΠ' ΑΡΙΘ. 4356 ΦΕΚ Α'181/24.12.2015. Текст Закона видети на интернет адреси: https://www.kodiko.gr/nomologia/document_navigation/140974/nomos-4356-2015. Приступ остварен: 28. августа 2020. године;
11. Закон за наслеђувањето, *Сл. Весник на РМ*, бр.47 од 12. 09. 1996 година. Текст Закона видети на интернет адреси: <https://www.pravdiko.mk/wp-content/uploads/2013/11/Zakon-za-nasleduvaneto-12-09-1996.pdf>. Приступ остварен: 28. августа 2020. године;
12. Закон о браку – Marriage Act 2015. Текст Закона видети на интернет адреси <http://www.irishstatutebook.ie/eli/2015/act/35/enacted/en/html>. Приступ остварен: 16. августа. 2020. године;
13. Zakon o dedovanju (ZD), *Uradni list SRS*, št. 15/76, 23/78, *Uradni list RS*, št. 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US in 63/16. Текст Закона доступан на интернет адреси: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO317>. Приступ остварен: 2. септембра 2020. године;

14. Закон од 15. новембра 1999. године о грађанском пакту о солидарности – Loi n°99-944 du 15 novembre 1999 relative au pacte civil de solidarité, JORF n°265 du 16 novembre 1999. Текст Закона доступан на интернет адреси: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000761717/2020-09-21/>. Приступ остварен: 16. августа 2020. године;
15. Zakon о životnom partnerstvu lica istog pola, *Sl. list RCG*, br. 67/2020. Нацрт овог закона видети на интернет адреси: https://www.paragraf.me/nacrti_i_predlozi/nacrt-zakona-o-zivotnom-partnerstvu-lica-istog-pola.pdf. Приступ остварен: 28. августа 2020. године;
16. Zakon о životnom partnerstvu osoba istog spola, *Narodne novine*, 92/14 i 98/19. Текст Закона доступан на интернет адреси: <https://www.zakon.hr/z/732/Zakon-o-%C5%BEivotnom-partnerstvu-osoba-istog-spola>. Приступ остварен: 28. августа 2020. године;
17. Закон о заједничком пребивалишту невенчаних кохабитаната – Lagen 1973:651 om ogifta sambors gemensamma bostad. Текст Закона доступан на интернет адреси: https://riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1973651-om-ogifta-samboendes-gemensamma_sfs-1973-651. Приступ остварен: 15. септембра 2020. године;
18. Закон о изменама и допунама Закона о наслеђивању – Erbrechts-Änderungsgesetz (ErbRÄG), BGBl. I Nr. 87/2015. Текст Закона доступан на интернет адреси: https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblAuth/BGBLA_2015_I_87/BGBLA_2015_I_87.pdfsig. Приступ остварен: 15. августа 2020. године;
19. Закон о измени наследних права законских кохабитаната, Грађанског законика, и Закона од 29. августа 1988. године који уређује наследноправни режим пољопривредних домаћинстава – Loi modifiant, en ce qui concerne le droit successoral à l'égard du cohabitant légal survivant, le Code civil et la loi du 29 août 1988 relative au régime successoral des exploitations agricoles en vue d'en promouvoir la continuité, publiée au Moniteur belge du 08 mai 2007. Текст Закона видети на интернет адреси: https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&table_name=loi&cn=2007032839. Приступ остварен 19. августа 2020. године;
20. Zakon о istospolnim zajednicama, *Narodne novine*, 116/2003. Текст Закона видети на интернет адреси: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_07_116_1584.html. Приступ остварен: 29. августа 2020. године;
21. Закон о истополоном браку и регистрованом партнерству различитог пола – The Marriage (Same-sex Couples) and Civil Partnership (Opposite-sex Couples) (Northern Ireland). Текст Закона видети на интернет адреси: <https://www.legislation.gov.uk/ukxi/2019/1514/contents/made>. Приступ остварен 15. августа 2020. године;
22. Закон о истополоном браку – Marriage (Same Sex Couples) Act 2013. Текст Закона доступан на интернет адреси: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2013/30/contents/enacted>. Приступ остварен: 2. септембра 2020. године;
23. Закон о кохабитантима – Sambolag, *Svensk författningssamling* 2003:376. Текст Закона видети на интернет адреси: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/sambolag-2003376_sfs-2003-376. Приступ остварен: 21. септембра 2020. године;

24. Закон о наслеђивању – Anerbengesetz (AnerbG), StF: BGBl. Nr. 106/1958. Текст Закона доступан на интернет адреси: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001969>. Приступ остварен: 5. септембра 2020. године;
25. Закон о наслеђивању и овлашћењима трастија – Inheritance and Trustee’s Powers Act из 2014. године. Текст овог Закона видети на интернет адреси: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2014/16/contents>. Приступ остварен: 10. септембра 2020. године;
26. Закон о наслеђивању – Inheritance (Provision for Family and Dependants) Act 1975. Текст Закона видети на интернет адреси: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1975/63>. Приступ остварен: 2. септембра 2020. године;
27. Закон о наслеђивању Шкотске – Succession (Scotland) Act 1964. Текст Закона доступан на интернет адреси: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1964/41/contents>. Приступ остварен 16. августа 2020. године;
28. Zakon o nasljeđivanju Republike Srpske (*Sl. glasnik RS*, br. 1/2009, 55/2009 – ispr, 91/2016, 28/2019 – odluka US i 82/19). Закон доступан на интернет адреси: <https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/Zakon-o-nasljedivanju-Republike-Srpske.pdf>. Приступ остварен: 28. августа 2020. године;
29. Zakon o nasljeđivanju u Federaciji Bosne i Hercegovine (*Sl. novine FBiH*, br. 80/2014 i 32/2019 – odluka US). Текст Закона доступан на интернет адреси: <https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/Zakon-o-nasljedivanju-Federacije-Bosne-i-Hercegovine.pdf>. Приступ остварен: 28. августа 2020. године;
30. Zakon o nasljeđivanju Hrvatske, *Narodne novine* 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15 i 14/19. Текст Закона доступан на интернет адреси: <https://www.zakon.hr/z/87/Zakon-o-naslje%C4%91ivanju>. Приступ остварен: 28. августа 2020. године;
31. Zakon o nasljeđivanju Crne Gore (*Sl. list CG*, br. 74/2008 i 75/2017 – odluka US). Закон доступан на интернет адреси: <https://www.paragraf.me/propisi-crnegore/zakon-o-nasljedjivanju.html>. Приступ остварен: 28. августа 2020. године;
32. Закон о нормирању цивилних унија особа истог пола и дисциплини кохабитације – Legge 20 maggio 2016, n. 76 Regolamentazione delle unioni civili tra persone dello stesso sesso e disciplina delle convivenze. (16G00082) (GU Serie Generale n.118 del 21-05-2016). Текст Закона доступан на интернет адреси: <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2016/05/21/16G00082/sg>. Приступ остварен: 16. августа 2020. године;
33. Zakon o partnerski zvezi (ZPZ), *Uradni list RS*, št. 33/16. Текст Закона видети на интернет адреси: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7434>. Приступ остварен: 28. августа 2020. године;
34. Закон о партнерству – Partnerschaftsgesetz (PatG), vom 18. Juni 2004, in Kraft seit 1. Jan. 2007 (AS 2005 5685; BBl 2003 1288). Текст Закона видети на интернет адреси: <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/20022194/index.html>. Приступ остварен: 16. августа 2020. године;
35. Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti (ZRIPS), *Uradni list RS*, 65/2005, 55/09 – odl. US, 18/16 – odl. US, 33/16 – ZPZ in 68/16 – ZPND-A. Текст Закона видети на интернет адреси: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4335>. Приступ остварен 28. августа 2020. године;

36. Закон о регистрованим партнерствима Финске – Lag om registrerat partnerskap, 2001/950. Текст Закона видети на интернет адреси: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2001/20010950>. Приступ остварен: 21. септембра 2020. године;
37. Закон о регистрованом партнерству, браку и смрти – Civil Partnerships, Marriages and Deaths (Registration etc) Act. Текст Закона видети на интернет адреси: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2019/12/introduction/enacted>. Приступ остварен 15. августа 2020. године.
38. Закон о регистрованом животном партнерству – Gesetz über die Eingetragene Lebenspartnerschaft од 16. фебруара 2001. године (BGBl. I S. 266). Текст Закона видети на интернет адреси: <http://www.gesetze-im-internet.de/lpartg/>. Приступ остварен: 17. августа 2020. године;
39. Закон о регистрованом партнерству – Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, Sbirka Zakonu CR 38/2006. Текст Закона видети на интернет адреси: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-115>. Приступ остварен: 21. августа 2020. године;
40. Закон о регистрованом партнерству – Eingetragene Partnerschaft-Gesetz, StF: BGBl. I Nr. 135/2009, BGBl. I Nr. 29/2010, BGBl. I Nr. 179/2013, BGBl. I Nr. 25/2015 (VfGH), BGBl. I Nr. 59/2017 und BGBl. I Nr. 161/2017 (VfGH). Текст Закона видети на интернет адреси: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20006586>. Приступ остварен: 15. августа 2020. године;
41. Закон о регистрованом партнерству, измени законских правила поводом регистрованог партнерства и олакшавају доказивања кохабитације – 2009. évi XXIX. törvény a bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról. Текст Закона доступан на интернет адреси: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0900029.tv>. Приступ остварен: 1. септембра 2020. године;
42. Закон о регистрованом партнерству и одређеним правима и обавезама кохабитаната – Civil Partnership and Certain Rights and Obligations of Cohabitants Act 2010. Текст Закона доступан на интернет адреси: <http://www.irishstatutebook.ie/eli/2010/act/24/enacted/en/html>. Приступ остварен 16. августа 2020. године;
43. Закон о регистрованом партнерству – Lag om registrerat partnerskap, Svensk författningssamling 1994:1117. Текст Закона видети на интернет адреси: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-19941117-om-registrerat-partnerskap_sfs-1994-1117. Приступ остварен: 21. септембра 2020. године;
44. Закон о регистрованом партнерству Норвешке – Lov om registrert partnerskap из 1993. године. Текст Закона видети на интернет адреси: <https://www.w3.org/People/howcome/lover/partnerskap.info.html>. Приступ остварен: 21. септембра 2020. године;
45. Закон о регистрованом партнерству – Civil Partnership Act 2004. Текст Закона видети на интернет адреси: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2004/33/contents/data.htm>. Приступ остварен: 15. септембра 2020. године.

46. Закон о регистрованом партнерству Шкотске – Civil Partnership (Scotland) Act 2020. Текст Закона видети на интернет адреси: <https://www.legislation.gov.uk/asp/2020/15/enacted>. Приступ остварен 15. августа 2020. године;
47. Закон о управљању заоставштином – Administration of Estates Act 1925. Текст Закона погледати на интернет адреси: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/15-16/23/contents>. Приступ остварен: 15. августа 2020. године.
48. Закон о управљању заоставштином Северне Ирске – Administration of Estates Act (Northern Ireland) 1955. Текст Закона погледати на интернет адреси: <https://www.legislation.gov.uk/apni/1955/24/contents>. Приступ остварен: 15. августа 2020. године;
49. Закон о успостављању законске кохабитације – Loi instaurant la cohabitation légale, publiée au Moniteur belge du 12 janvier 1999. Текст Закона видети на интернет адреси: https://www.etaamb.be/fr/loi-du-23-novembre-1998_n1998010076.html. Приступ остварен 19. августа 2020. године;
50. Закон о успостављању права на склапање брака са особама истог пола – Gesetz zur Einführung des Rechts auf Eheschließung für Personen gleichen Geschlechts од 20. јула 2017. године (BGBl. I 2017 S. 2787). Текст Закона видети на интернет адреси: https://www.bmjv.de/SharedDocs/Gesetzgebungsverfahren/DE/Eheoeffnung_BegleitG.htm l. Приступ остварен: 17. августа 2020. године;
51. Закон о регистрованом партнерству – Lov om registreret partnerskab, Lov nr. 372 af 7. juni 1989, Lovtidende A. Текст Закона видети на интернет адреси: <https://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/lov-om-registreret-partnerskab-7-juni-1989/>. Приступ остварен: 15. септембра 2020. године;
52. Конвенција за заштиту људских права и основних слобода – Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, донета 1950. године. Текст Конвенције видети на интернет адреси: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SRP.pdf. Приступ остварен: 25. септембра 2020. године.
53. Мађарски грађанског законик – 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről. Текст Законика на енглеском језику видети на интернет адреси: http://njt.hu/translated/doc/J2013T0005P_20180808_FIN.pdf. Приступ остварен: 1. септембра 2020. године;
54. Наредба о фиксној нето суми – The Administration of Estates Act 1925 (Fixed Net Sum) Order 2020, видети на: <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2020/33/contents/made>. Приступ остварен: 10. септембра 2020. године;
55. Немачки грађански законик – Bürgerliches Gesetzbuch донет 1896. године, у верзији саопштења од 02. јануара 2002. (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), последњи пут измењен чланом 1 закона од 19. марта 2020. године (BGBl. I S. 541). Текст Законика видети на интернет адреси: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BJNR001950896.html>. Приступ остварен: 9. маја 2020. године;
56. Породични закон (*Sl. glasnik RS*, br. 18/2005, 72/2011 - dr. zakon i 6/2015);
57. Porodični zakon Crne Gore (*Sl. list RCG*, br. 1/2007 i *Sl. list CG*, br. 53/2016 i 76/2020). Закон доступан на интернет адреси: <https://www.paragraf.me/propisi-crnegore/porodicni-zakon.html>. Приступ остварен: 28. августа 2020. године;
58. Устав Републике Србије (*Sl. glasnik RS*, br. 98/2006);

59. Ustav Republike Hrvatske, *Narodne novine* 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10 i 05/14. Текст Устава Хрватске видети на интернет адреси: <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske>. Приступ остварен: 29. августа 2020. године.

СУДСКЕ ОДЛУКЕ

1. Vallianatos and Others v. Greece, ECtHR, Applications nos. 29381/09 and 32684/09, Court (Grand Chamber), Judgement, 07 November 2013. Пресуду видети на интернет адреси: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-128294>. Приступ остварен: 16. септембра 2020. године;
2. Verfassungsgerichtshof im Dezember 2017 – VfGH G 258-259/2017-9. Текст одлуке доступан на интернет адреси: https://rdb.manz.at/document/ris.vfghr.JFR_20171204_17G00258_01. Приступ остварен: 15. августа 2020. године;
3. Decision of the Constitutional Court No. 14/1995 (III. 13.), АВН (Alkotmánybírósági Határozatok, Constitutional Court Decisions) 1995, p. 82;
4. Oliari and Others v. Italy, ECtHR, Applications nos. 18766/11 and 36030/11, Court (Fourth Section), Judgement, 21 July 2015. Пресуду видети на интернет адреси: <http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-156265>. Приступ остварен: 16. септембра 2020. године;
5. Steinfeld and Keidan, R (on the application of) v Secretary of State for International Development (in substitution for the Home Secretary and the Education Secretary) [2018] UKSC 32 (27 June 2018). Текст пресуде доступан на интернет адреси: <https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2017-0060.html>. Приступ остварен: 15. августа 2020. године;
6. Schalk and Kopf v. Austria, ECtHR, Application no. 30141/04, Court (First Section), Judgment, 24 June 2010. Пресуду видети на интернет адреси: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:%22001-99605%22>}. Приступ остварен: 16. септембра 2020. године.

СПИСАК ОСТАЛЕ ИСТРАЖИВАЧКЕ ГРАЂЕ

1. A. Barrlow, N. Lowe, *Informal Relationships. National Report: England and Wales*, <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/England-Wales-IR.pdf>. Приступ остварен: 26. августа 2020. године;
2. Акциони план за примену стратегије превенције и заштите од дискриминације за период 2014/2018. http://www.ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/dokument_file/akcioni_plan_-_srpski.pdf. Приступ остварен: 28. августа 2020. године;
3. M. Hrusakova, *Informal Relationships. National Report: Czech Republic*, <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Czech-Republic-IR.pdf>. Приступ остварен: 21. августа 2020. године;

4. Преднацрт Грађанског законика, доступан на интернет адреси: <https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/260615/260615-nacrt-gradjanskog-zakonika.html>. Приступ остварен: 18. септембра 2020. године;
5. S. Silvola, *Informal Relationships. National Report: Finland*, <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Finland-IR.pdf>. Приступ остварен 21. септембра 2020. године;
6. T. Sverdrup, *Informal Relationships. National Report: Norway*, <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Norway-IR.pdf>. Приступ остварен: 21. септембра 2020. године;
7. F. Swennen, D. Mortelmans, *Informal Relationships. National Report: Belgium*, <http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Belgium-IR.pdf>. Приступ остварен 19. августа 2020. године;
8. Cohabitation Rights Bill [HL]. <https://services.parliament.uk/bills/2019-21/cohabitationrightsbill.html>. Приступ остварен 26. августа 2020. године;
9. http://www.statistik.at/web_en/statistics/PeopleSociety/population/registered_partnerships/registration_of_partnerships/055351.html. Приступ остварен: 15. августа 2020. године;
10. http://www.statistik.at/web_en/statistics/PeopleSociety/population/households_families_living_arrangements/living_arrangements/032311.html. Приступ остварен: 15. августа 2020. године;
11. <https://nsn.fm/society/society-v-gosdume-obyasnili-otkaz-priravnyat-sozhitelstvo-k-braku>. Приступ остварен: 18. августа 2020. године;
12. <https://statbel.fgov.be/fr/themes/population/partenariat/cohabitation-legale#panel-12>. Приступ остварен: 19. августа 2020. године;
13. https://www.vfgh.gv.at/medien/Ehe_fuer_gleichgeschlechtliche_Paare.en.php. Приступ остварен: 15. августа 2020. године;
14. <https://www.gov.uk/hmrc-internal-manuals/inheritance-tax-manual/ihtm12122>. Приступ остварен: 10. септембра 2020. године;
15. https://www.denik.cz/z_domova/registrovane-partnerstvi-uzavrelo-v-cesku-3117-paruroste-zajem-zen-20190201.html. Приступ остварен: 22. августа 2020. године;
16. <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/birthsdeathsandmarriages/families/bulletins/familiesandhouseholds/2018>. Приступ остварен 27. августа 2020. године;
17. <https://www.statista.com/statistics/281552/number-of-civil-partnerships-in-the-united-kingdom-uk/>. Приступ остварен 26. августа 2020. године;
18. https://www.census2011.be/idk/idk1_fr.html. Приступ остварен 19. августа 2020. године.

ВАНБРАЧНИ ПАРТНЕР КАО ЗАКОНСКИ НАСЛЕДНИК У САВРЕМЕНИМ ПРАВИМА
ЕВРОПЕ, СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ПРАВО БЕЛГИЈЕ, АУСТРИЈЕ, ЧЕШКЕ
РЕПУБЛИКЕ, ХРВАТСКЕ И ЕНГЛЕСКЕ

САЖЕТАК

Ванбрачна заједница представља све распрострањенији вид организовања породичног живота. Традиционални концепт брака као једине друштвено и правно прихватљиве форме заједничког живота између мушкарца и жене, полако се претвара реликт прошлости, а све већи број земаља се окреће прихватању и нормирању савремених схватања о породичном животу и партнерским односима.

Висок ниво права и слобода, гарантованих актима међународних организација и уставима и законима држава, а пре свега право на једнакост и забрана дискриминације, довели су до таласа прихватања и законског регулисања различитих форми ванбрачног живота, како за партнере различитог пола, тако и за истополне партнере. Управо је континуирана борба лица хомосексуалног опредељења за елиминисање дискриминације по основу сексуалне оријентације, у највећој мери, допринела нормирању самих ванбрачних заједница на европском и глобалном нивоу, првобитно у циљу заштите брака, која је намеравао да остане резервисан само за партнере различитог пола. Зато је било потребно пронаћи начин за гарантовање права истополним партнерима, истовремено не угрожавајући традиционални концепт установе брака, а то је постигнуто правним регулисањем ванбрачних заједница које подлежу чину регистравања, неретко сличном чину закључења брака, а које суштински истополним партнерима гарантују висок ниво права.

Данас, велики број земаља на тлу Европе нормира ванбрачну заједницу. Прописи ових земаља веома су хетерогени, а разликују се по облицима ванбрачних заједница које познају и дејствима које оне уживају. Већи број законодавстава Европе нормира искључиво истополне ванбрачне заједнице у форми регистрованог партнерства, и у правима их приближава или изједначава са супружницима. Неке државе нормирају само неформалну ванбрачну заједницу партнера различитог пола, а неке познају и фактичке

ванбрачне заједнице истополних партнера. Мањи број европских држава дозвољава регистровање ванбрачних заједница партнера различитог пола.

У највећем броју држава које познају ванбрачну заједницу, ванбрачни партнери имају и наследна права. То је најизраженије у правима земаља које нормирају регистрована истополна партнерства. Фактички ванбрачни партнер убраја се у законске наследнике у мањем броју европских законодавстава, иако већина њих на неки начин регулише фактичку ванбрачну заједницу.

Предмет овог рада представља нормативни приступ ванбрачној заједници и наследноправни положај ванбрачног партнера у великом броју земаља Европе, које су у раду груписане према припадности правним породицама које се могу издвојити на европском тлу – романској, германској, породици бивших социјалистичких земаља, скандинавској, кругу земаља бивше Југославије, и англосаксонској правној породици. У раду ће, на тај начин, бити представљен нормативни приступ према ванбрачним заједницама и законском наслеђивању ванбрачних партнера, на примеру 30 европских законодавстава. Поред прегледа основних обележја наследноправног положаја ванбрачног партнера у правима ових земаља, детаљније ће бити представљени прописи о ванбрачној заједници и положај ванбрачног партнера као наследника у Белгији, Аустрији, Чешкој Републици, Хрватској и Енглеској, као представницама сваког од ових правних кругова.

Методи коришћени у овом раду, пре свега, упоредноправни метод и правнодогматски метод, затим историјски, социолошки, статистички и аналитички метод, настојаће да помогну у сагледавању сличности, разлика и тенденција у нормативном приступу према ванбрачним заједницама и законском наслеђивању ванбрачних партнера у Европи. У раду ће, такође, бити указано на потребу нормирања ванбрачних заједница партнера истог пола и признања ванбрачним партнерима, независно од пола, својства законског наследника, у контексту промењених друштвених околности које је неопходно и правно препознати.

Кључне речи: ванбрачна заједница, законско наслеђивање, савремено европско право.

EXTRAMARITAL PARTNER AS A LEGAL HEIR IN CONTEMPORARY LAW IN
EUROPE, WITH SPECIAL REFERENCE TO THE LEGAL SYSTEMS OF BELGIUM,
AUSTRIA, CZECH REPUBLIC, CROATIA AND ENGLAND

SUMMARY

Extramarital unions have become an increasingly widespread form of family life. The traditional concept of marriage as the only socially and legally acceptable form of cohabitation between a man and a woman is slowly becoming a relic of the past, and an increasing number of countries are starting to accept and regulate modern understandings of family life and partnerships.

A high level of rights and freedoms guaranteed by acts of international organizations and constitutions and laws of states, above all the right to equality and non-discrimination, has led to a wave of acceptance and legal regulation of various forms of extramarital life, for both homosexual and heterosexual partners. It is the continuous struggle of homosexuals to eliminate discrimination on the basis of sexual orientation that has largely contributed to standardization of extramarital unions at the European and global level, primarily in order to protect marriage, which was intended to remain reserved only for heterosexual partners. Therefore, it was necessary to find a way to enable legal protection for homosexual partners, without compromising the traditional concept of marriage, and this was largely achieved by legal regulation of extramarital unions subjected to registration, which provide homosexual partners with a high level of rights.

Today, a large number of countries in Europe regulate cohabitation. The regulations of these countries are very heterogeneous, and they differ in the forms of cohabitation they accept and the effects these partnerships enjoy. A number of European legislations regulate exclusively homosexual extramarital unions in the form of registered partnerships, and bring them closer in rights to spouses. Some countries regulate only the informal extramarital unions of heterosexual partners, and some of them regulate extramarital unions of homosexuals as well. Few European countries allow heterosexual partners to register their partnership.

In most countries that legally recognize extramarital unions, extramarital partners are provided with inheritance rights. This is most emphasized in the legal systems of countries that regulate registered same-sex partnerships. De facto extramarital partner is considered a legal heir in a small number of European legislations, even though most of them recognize cohabitation in some way or another.

The subject of this paper is the normative approach to the extramarital union and the hereditary status of extramarital partners in a large number of European countries, which are sorted by the legal families they belong to – Roman, Germanic, former socialist countries, Scandinavian countries, former Yugoslavia countries, and the Anglo-Saxon legal family. This paper intends to present the reader with the normative approach to extramarital unions and intestate succession rights of extramarital partners, on the example of 30 European legislations. In addition to an overview of the general characteristics of the legal status of extramarital partners in the legal systems of these countries, special reference will be made to the regulations on extramarital unions and the hereditary position of extramarital partners in Belgium, Austria, the Czech Republic, Croatia and England.

The methods used in this paper are, first of all, the comparative method and the normative method, followed by the historical, sociological, statistical and analytical methods, used in order to underline the similarities, differences and tendencies in the normative approach to extramarital unions and legal inheritance of extramarital partners in Europe. The paper will also point out the need to regulate extramarital unions and recognize extramarital partners as legal heirs, in the context of the ever-changing social circumstances that need to be formally recognized as well.

Key Words: extramarital partnership, intestate succession, contemporary European law.

БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА

Кандидаткиња Александра Ђорђевић је рођена 6. јануара 1994. године у Пироту. Основну школу „Деспот Стефан Лазаревић” и средњу школу Гимназија „Вук Караџић” у Бабушници, завршила је као носилац Вукове дипломе и ђак генерације. Правни факултет Универзитета у Нишу уписала је школске 2012/2013 године и на истом дипломирала 7. новембра 2017. године, са просеком оцена 9,64. У току студирања била је добитница више стипендија на свим годинама студија, између осталог – стипендије за изузетно надарене студенте Министарства просвете, науке и технолошког развоја, као и стипендије „Доситеја” Министарства омладине и спорта (Фонда за младе таленте).

Школске 2019/2020 године уписала је мастер студије на Правном факултету Универзитета у Нишу, на општем смеру, ужа грађанскоправна научна област, и успешно положила све испите. Након окончаних основних студија, похађала је основну обуку за посреднике – медијаторе, те стекла услов за упис у Регистар посредника Министарства правде. Приправнички стаж је обавила у адвокатској канцеларији у Нишу, у циљу припреме за полагање правосудног испита. Од страних језика, поседује напредни ниво знања енглеског језика, а користи се и шпанским и руским језиком.